דרך החשיבה
המובילה בעולם המחשבים
המחשבה הדיגיטלית

חופש תקשורת

עתיד המחשבים טמון בתקשורת.
יותר מ־8,000 ארגונים בעולם משתמשים כבר ברשתות תקשורת של דיגיטל ללא תיווך מרכזי, כאשר המחשבים (גם אם אינם מאו־תו יצרן) משוחחים ביניהם באופן חופשי.

חופש שליטה

מערכות המחשבים של דיגיטל מאפשרות לך לקבל זרימה של אינפורמציה מושלמת בחת־כי אורך ורוחב של פעילות המפעל.
התיאום, התכנון, ההחלטות והשינויים - הכל בשליטתך באמצעות המסוף שעל שולחנך.

חופש בחירה

בזכות התקשורת בין מחשבים ומערכות, מאפשרת המחשבה הדיגיטלית חופש בחירה, תאימות גבוהה, מודולריות וגמישות גבוהה בין מחשבים ותוכנות של דיגיטל, לבין תו־כנות ומחשבים אחרים.

חופש צמיחה

במחשבה הדיגיטלית העסק שלך יכול לגדול לכל כיוון, להוסיף מחשבים, לקלוט תוכניות חדשות, יישומים חדשים - מבלי לפגוע במערכות הקיימות. תוכל „לצמוח ולגדול" על בסיס הציוד הקיים.

חופש תוכנה

המחשבה הדיגיטלית מאפשרת לך כבר היום לדבר בשפות העתיד. הגירסה החדשנית של דיגיטל לשפה המדוברת ביותר בעולם VAX ada עולה בביצועיה על כל שפות ה"ada" והיא מופעלת כיום על מחשבי VAX VMS. מערכת ההפעלה VMS של דיגיטל פועלת על כל סדרת מחשבי VAX ולכן כל מוצר שתרכוש מתוך אלפי התוכנות הקיימות יוכל לפעול על כל מחשב מסידרת ה־VAX.

חופש השקעה

מערכות דיגיטל בנויות מראש לכל שינוי ולשכלול עתידי.
כל השקעה שלך היום בציוד של דיגיטל היא בסיס מצויין לכל התוספות שתרכוש בעתיד. חברה בינלאומית גדולה ומבוססת כמו דיגי־טל, מבטיחה לך את הציוד והשרותים הטו־בים של היום – גם מחר.

במחשבה שניה... דיגיטל!

digital

שוופסטייל
זה לדעת איפה, מתי ואיך.

אלקטרה, שהביאה לך את תנור הטורבו, מציגה חידוש מהפכני:
טורבו
רגיל
מולטיסיסטם
תנור אחד
שהוא שניים!
אלקטרה, היצרנית הגדולה והידועה של תנורי איכות מכל הסוגים, מביאה לך עכשיו את החידוש הטכנולוגי האחרון - תנורי מולטיסיסטם (MULTISYSTEM) עם שתי שיטות אפייה.
הכפתור השמאלי - לאפייה בשיטת הטורבו
שיטת הטורבו מומלצת בעיקר לאפיית עוגות - במיוחד אם ברצונך לאפות 3 עוגות במכה אחת! החום המתפזר באופן שווה בכל חלקי התנור מבטיח לך אפייה אחידה ועמוקה של העוגות - וגם חוסך לך זמן והוצאות חשמל.
הכפתור הימני - לאפייה בשיטה הרגילה
לאפיית כל התבשילים האחרים, מומלצת שיטת האפייה החשמלית הרגילה, שאינה פועלת בשיטת האוויר החם ושומרת על התבשילים מפני התייבשות.
את תנורי מולטיסיסטם של אלקטרה תוכלי להשיג בדגמים שונים, בגומחה (BUILT-IN) ובמבחר צבעים, בחנויות אלקטרה ובחנויות החשמל המובחרות ברחבי הארץ.
ELECTRA
אלקטרה
הנוחות שלך - האתגר שלנו.

סופשבוע

ו' באב תשמ"ו, 8.8.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

© 1986 כל הזכויות שמורות ל"מעריב"

קוראים יקרים,

בסרטים ובז'ורנאלים ישנים זו תמונה שכיחה מחיי השוק. הגלב בחנותו, או תחת כיפת השמיים, לא רק מגלח זקנים, אלא גם עוקר שיניים כואבות בצבת של מסגרים. זה קרה לפני פחות ממאה שנה. רפואת הגוף כבר היתה מקצוע מלומד ומיוחס שנרכש באוניברסיטאות, והעוסקים בו זוכים ברישיון רק לאחר שנות לימוד ועבודה מעשית ומבחנים קשים, כי החיים זה לא צחוק. אבל אותם פרופסורים כבדי־ראש, שבחנו את תלמידיהם ברוח שבועת היפוקרטס, הקלו ראש ברפואת הפה. משום מה לא הביאו בחשבון שזיהומים בשיניים ובמכונתן עלולים להתפשט ולסכן את בריאות הגוף ובעיקר את המוח, השכן הקרוב. בקריקטורות מאותם ימים, הענף הרפואי הזנוח הזה היה קרוב יותר למחלקת הסנדלרים.

הרפואה התקדמה מאז, אבל שרידי העבר עדיין מעוגנים בחוק הישראלי, אשר מפקיע את השיניים מכלל איברי הגוף. לא יעלה על הדעת שאדם מן היישוב יחליט להתפרנס מניתוחי תוספתן ולב־פתוח, לפני שהוסמך והושבע כרופא ובטרם השתלם והורשה לעסוק בכך על־ידי רשויות האקדמיה והבריאות. אבל מאד יתכן שרופא השיניים שלך, כפי שנקרא האיש בחלוק הלבן הרוכן מעל פיך עם המקדח המזמזם, כלל איננו דוקטור מן המנין. הוא יכול להיקרא "רופא", "מרפא" או בתואר אחר – פרי מסורת שהועתקה מארצות מזרח אירופה יחד עם גלי העליה, והונצחה במיגבלות מסויימות, כשחלב הציוני גבר על ההיגיון הרפואי.

עד כאן אין חידוש. אבל מהתשתית הזאת צמחה תמונת־מצב חמורה יותר אשר עולה מממצאי החקירה המיוחדת שערך אבי רז. היא החלה להתגלגל בעקבות שיחה מקרית על כסאו של רופא שיניים (מוסמך וחוקי), והתפתחה למימדים בלשיים. מטבע הדברים העדיפו עדי החקירה – אלה העוסקים ברפואת שיניים ללא הסמכה – לא לשתף פעולה. אבל עוד לפני כן צריך היה לעלות על עקבותיהם, מבצע בלשי בפני עצמו, ואחר־כך לדובב אותם. זה לא היה קל. אלה שנידבו מידע פנימי ביקשו שלא יזהו אותם. שמותיהם שמורים עימנו. בגילום הגיבור הראשי של הסיפור, מי שהיה טכנאי השיניים הראשי של צה"ל אשר עוסק בריפוי שיניים ללא רשיון, השקיעו הצלמים נאוה שמש ואורי קובה עבודה בת שעות רבות.

בפרשה הזאת של הטכנאי הצבאי בדימוס, מעורב מנכ"ל משרד הבריאות. עובדה זו חייבה ראיון איתו, מה שעיכב את את פירסום החקירה למשך שבועות אחדים. פרופ' דן מיכאלי לא התפנה להגיב מפני שהיה עסוק בשביתת האחיות הממושכת, וגם אחרי שנתפנה לבו ביקש זמן לבדיקה מעמיקה יותר. את תוצאותיה הלא מחמיאות שלח בכתב.

כשהממצאים סוכמו ונכתבו, התברר שהידיעה ארוכה. על־כן מתפרסם הסיפור בשני פרקים. בראשון שנפתח מוסף השבוע, נווכח באיזו קלות עוברים טכנאי שיניים שאפתנים מהתקנת שיניים תותבות לטיפולי שורש בבשר החי. בשבוע הבא נספר על הקורס הקצרצר לטכנאי־שיניים, ועל ליבו הרחום של משרד הבריאות שהעניק רשיונות רופא גם לנכשלים.

צ. לביא

בשער: נורית הירש. שטח פרטי בעמ' 28-29. צילום: שמואל רחמני.

6 טכנאי שיניים, פתאום רופא
מאת אבי רז

10 וחרב אין ביד דוד
מאת מיכל קפרא

14 ברטונוב, אישי הצעיר
מאת יעל פז־מלמד

17 הצד הרביעי של המטבע
מאת יהונתן גפן

19 המעשה המגונה של פרוספר
מאת מנחם תלמי

23 טיול סופשבוע אל אבובי הנחל
מאת נילי פרידלנדר

28 השטח הפרטי של נורית הירש
מאת נורית ברצקי

31 שיפודים
מאת מאיר עוזיאל

34 לא דובים ולא שפנפנות
מאת עפרה ישועה־ליית

37 לאכול בחוץ
מאת מאו"ל

38 הקיץ, העונה והסוף
מאת יהודית חנוך

42 חיים ואוהבים
מאת תמר אבידר

43 פנטהאוז
מאת יגאל לב

43 הורוסקופ

44 מעריב לפני 35 שנה
בעריכת גבריאל שטרסמן

צוחק מי שצוחק ראשון

הם נפגשו לראשונה בקורס לאילוף כלבים...

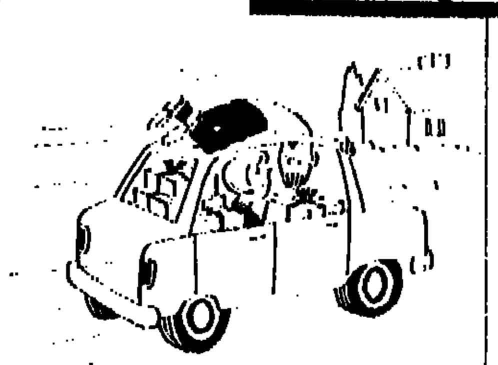

זוהי הפעם האחרונה שאני בא אתך לעשות קניות!

הוא מאולף. הוא ירשה לך להיכנס רק אם הבאת לו משהו באמת יפה...

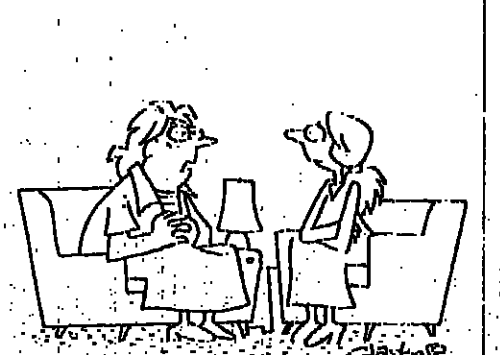

קשה לי להחליט אם התאהבתי, או שהתחושות שלי הן תוצאה של המכה שקיבלתי בראש...

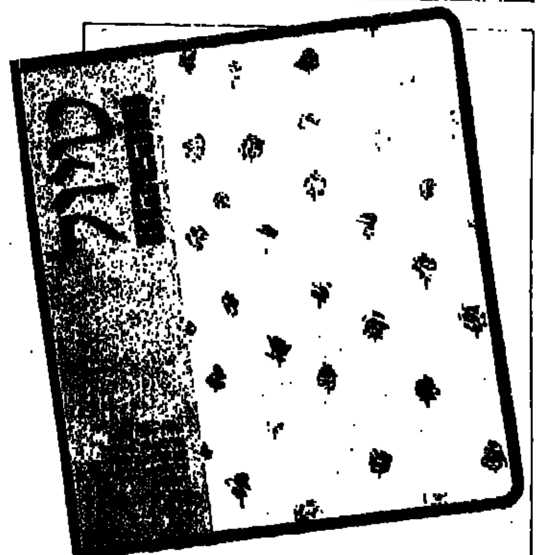

אוגדן טיולי סופשבוע

מערכת "מעריב" בשיתוף יחידת התיירות בחטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית והקרן הקיימת לישראל, פותחים בחלוקת האוגדן לשמירת דפי הטיולים השבועיים המתפרסמים במוסף "סופשבוע".
האוגדן יחולק חינם לקוראי "מעריב", ויישלח בדואר לבתיהם. הקוראים המעוניינים יכתבו אל: –
מערכת "מעריב" ת.ד. 20010 תל־אביב מיקוד 61200, עבור "אוגדן".
מספר האוגדנים מוגבל. הקודם זוכה.

חקירה מיוחדת

טכנאי שינים, פתאום רופא

צילום: שמואל רחמני

מי מטפל בפה שלך (א)

האם ייתכן שאדם חסר השכלה והכשרה יכריז על עצמו שהוא כירורג, ויתחיל להתפרנס כמנתח? והאם ייתכן שמשרד הבריאות יעלים עין ואחר־כך אף ישלח את הכירורגים המזוייפים־מתחזים לקורס מזורז כדי לקבל רשיון רופא? בכירורגיה, זה לא ייתכן. ברפואת־השיניים בישראל, ייתכן גם ייתכן, וזה גם המצב.

מאת אבי רז

ארבע־עשרה שנים שירת פינחס אלעד בצבא־הקבע. בזכות שירותו המסור במרכז הפה והשיניים בתל־השומר הוא העפיל לכהונת טכנאי־שיניים ראשי, ולדרגת רב־סרן. טכנאי־שיניים, אגב, הוא (כלשון החוק) „מי שמכין, על־פי הוראותיו של מורשה לריפוי שיניים, שיניים תותבות או התקנים אחרים לשיניים". עכשיו, שמונה שנים לאחר שפרש מצה"ל, ממוקם אלעד בכיכר־מסריק 9א בתל־אביב, מאחורי דלת שעליה רשום: "פ. אלעד – מירפאת שיניים" והוא עוסק בריפוי שיניים של בני־אדם; בתשלום, כמובן.

אלעד איננו רופא־שיניים, אלא טכנאי־שיניים. אמנם, החוק גורס ש„מי שאינו מורשה לריפוי שיניים לא יעסוק בריפוי שיניים" ואף־על־פי־כן, עוסק אלעד בריפוי שיניים; ואם לא די בשערורייה הזאת, הרי לכם שערורייה גדולה ממנה: זה שנה־וחצי שאלעד אף משתתף – מטעם משרד־הבריאות – בקורס אוניברסיטאי שאורכו שנתיים והמיועד לא לשכמותו, אלא להכשרת עולים שעסקו בריפוי שיניים בארצות מוצאם („מרפאי שיניים", „דנטיסטים"). לאחר שיעמוד בבחינות, יקבל טכנאי־השיניים אלעד רישיון רופא־שיניים!

וכך, תעוזתו – שלא לומר חוצפתו – של מערבב־הגבס, מתקין השיניים־התותבות, שבעטייה הוא עוסק זה שנים בריפוי שיניים בלתי־חוקי, תביא אותו, דרך קורס־אינסטנט לא־ילו, להגשים חלום של אימא יהודיה: פיניה אלעד קשישא יהיה, אף־על־פי־כן ולמרות הכל, רופא־שיניים בישראל.

בינתיים, כאמור, כבר מגשים אלעד את חלום־האם־היהודיה, אבל ללא רישיון ובניגוד לחוק; המיקרה שלו אינו יחיד מסוגו, אלא בפירוש מיקרה־מייצג, אחד מרבים: לדברי מקור מוסמך, מיספר העוסקים בישראל בריפוי שיניים בלתי־חוקי הוא כמאה־ועשרים.

המקור־המוסמך הוא לא אחר מאשר הד"ר משה קלמן, מנהלה זה שש־עשרה שנה של המחלקה לבריאות השן במשרד־הבריאות, המופקדת, בין השאר, גם על רישוי רופאי־שיניים ועל אכיפת החוק הקובע כי בריפוי שיניים יעסקו אך ורק בעלי רישיון. קלמן, שכבר שנים רבות אינו עוסק בריפוי שיניים בפועל, מגדיר את עצמו „רופא־השיניים הראשי של מדינת־ישראל" ומתפאר בארבע דיפלומות, לא־פחות, התלויות על קיר חדרו הממשלתי הדחוס („אני הרופא עם הכי הרבה דיפלומות בארץ"). לדבריו, הוא כבר „שלח לבית־סוהר" שלושה שעסקו בריפוי שיניים בלתי־ליגלי.

– מי השלושה? מתי זה היה?

קלמן: „יש יותר משלושה שקיבלו משפטים. שלושה, קיבלו מאסר בפועל.

– מתי?

„המיקרה האחרון [היה], נדמה לי, לפני שנתיים־שלוש".

– אפשר, אולי, לקבל פרטים מדוייקים יותר?

„טכנית [זה] מאוד קשה. עבודה של נמלים. לא אוכל להוציא את הפרטים תוך זמן סביר".

ואיך יודע „רופא־השיניים הראשי של מדינת־ישראל" כי מיספר הבלתי־ליגלים הוא כמאה־ועשרים? ובכן, כיוון שמדובר במרפאי־שיניים (להבדיל מרופאים) שזה היה עיסוקם בארצות מוצאם ואשר עלו לישראל לאחר המועד החוקי האחרון למתן היתר לעסוק בריפוי שיניים – הם פנו למשרד־הבריאות כדי להתקבל לקורס שיכשיר אותם לעבוד בישראל; בינתיים (הסביר קלמן), הם עובדים ללא רישיון.

לדברי קלמן, כשדנה ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת, באמצע שנות השבעים, בתיקון החוק העוסק ברופאי־השיניים, הועלתה השאלה איך יוכלו העוסקים בריפוי שיניים ללא רישיון לפנות למשרד־הבריאות: „הרי עצם הבקשה יפליל אותם בריפוי שיניים ללא רישיון. לכן, הוחלט בוועדת השירותים שמשרד־הבריאות לא ישתמש במידע שיתקבל אגב הבקשות להתקבל לקורסים על־מנת להגיש נגדם תלונות למשטרה. אם יש תלונה חיצונית נגד אדם ש[עוסק בריפוי שיניים] ללא רישיון, אז אנחנו פועלים ועשינו כמה משפטים נגד מיספר אנשים כאלה, אבל לא השתמשנו בבקשה של האיש על־מנת להפליל אותו".

גם אם נניח שוועדת השירותים של הכנסת אכן „החליטה" להתיר ריפוי שיניים בלתי־חוקי בישראל, כפי שטוען ד"ר קלמן, ושלהחלטה מוזרה כזאת יש בכלל תוקף (שהרי ההחלטות המחייבות־באמת של הכנסת קרויות: חוקים), מדוע לא ננקטו שום הליכים נגד פינחס אלעד? הרי אלעד איננו עולה־חדש אלא טכנאי־שיניים צה"לי שחשק בפרקטיקה של רופא־שיניים; מדוע, חרף „תלונות חיצוניות" נגדו (מטעם רופאי־שיניים בכירים שפנו לקלמן), לא רק שלא ננקטו נגדו הליכים פליליים אלא הוא אף התקבל לקורס המיועד להכשרת מרפאי־שיניים עולים?

אלעד עצמו, בטרם טרק בזעם את שפופרת הטלפון, הסביר לי כך את הפלא: „אתה יכול לפנות לאינסטנצים איפה שצריך לשאול, שם תשאל". האינסטנציה שאותה צריך לשאול היא, כמובן, הד"ר קלמן; קלמן: „תשאל את פרופסור מיכאלי [דן מיכאלי, מנכ"ל משרד־הבריאות]. זו התשובה שלי. נקודה."

פרופ' מיכאלי, לשעבר קצין־רפואה־ראשי (אמנם רופא במיקצועו, אבל לא רופא־שיניים), הכיר בצה"ל את טכנאי־השיניים אלעד והמליץ על קבלתו לקורס שיכשירו כ„רופא־שיניים". למיכאלי יש הסבר ארוך ומרתק (ראה מיסגרת). אבל לא תשובה ברורה על השאלה, איך ייתכן שאלעד עוסק זה שנים בריפוי שיניים. מיכאלי: „אמרתי לו [לאלעד], 'אל תעשה שטויות. אם תעשה שטויות, אז אף אחד לא יעזור לך'."

וכבן, אלעד ממשיך „לעשות שטויות" וגם אם „אף אחד לא יעזור לך", הרי שאיש אינו פועל נגדו: עובדה: מירפאת־השיניים הבלתי־חוקית של פינחס אלעד פתוחה ומתפקדת בכיכר מסריק.

פינחס אלעד: „אתה יכול לפנות לאינסטנצים איפה שצריך לשאול". (צילום: אורי קובר)

קשה להעלות על הדעת כי בענף רפואי כלשהו – כירורגיה, נניח – פועלים בישראל, לצד רופאים־כירורגים מורשים, גם לא־רופאים חסרי השכלה, שהסמיכו את עצמם כמנתחים ומתפרנסים מחיתוך ואיחוי של אברי אנוש; ובוודאי שאין להעלות על הדעת כי משרד־הבריאות יודע על הכירורגים המזוייפים־מתחזים הללו, מברך על פעילותם הבלתי־חוקית והמסוכנת, או מתעלם ממנה. אבל התופעה המדהימה הזאת קיימת ברפואת־השיניים וידועה היטב למשרד־הבריאות: יש מי שזכו בתואר דוקטור־לרפואת־שיניים וברישיון לעסוק בריפוי שיניים לאחר שלמדו שש שנים מפרכות בפקולטה לרפואת שיניים באוניברסיטה העברית או בבית־הספר לרפואת שיניים באוניברסיטת תל־אביב (ויש גם מי שממוצע הבגרות שלהם לא נסק גבוה מספיק כדי לאפשר לימודים בארץ, והם למדו רפואת־שיניים באוניברסיטאות בחו"ל) ויש טכנאי־שיניים, שספק אם אפילו השכלתם התיכונית מושלמת, אשר החליטו כי במקום לטפל בשיניים־תותבות במעבדה, הם ראויים לטפל בשיניים אמיתיות של פציינטים בשר־ודם. ואם משרד־הבריאות מרשה (או סתם מתעלם), אז למה שטכנאי־השיניים השאפתן לא יעבוד בתוך פיו של הפציינט – ויגבה ממנו את כספו בלי תיווכו של הרופא? הרי שיניים, אמיתיות או תותבות, הן בסך־הכל שיניים; וההשכלה הנחוצה, הידע, הכשרה לריפוי בני־אדם – נו, באמת; פרטים קטנים.

כדי להבין כיצד ייתכן שאנשים חסרי השכלה והכשרה יעסקו בריפוי שיניים בלתי־חוקי, וכיצד ייתכן שמשרד־הבריאות אף יכשיר את העבריינים הללו ויעניק להם בסופו של דבר רישיון רופא־שיניים באמצעות קורס־אינסטנט – יש להתעכב מעט על ההיסטוריה של רפואת־השיניים בישראל.

בתקופת המנדט פעלו, בצד רופאי־שיניים מוסמכים, „מרפאי שיניים" (בניגוד לרופאי־השיניים, שלמדו את מיקצועם באוניברסיטאות או בבתי־ספר לרפואת־שיניים, רכשו מרפאי־השיניים את הידע שלהם בעבודה מעשית בארצות מוצאם (לרוב, רומניה וארצות מזרח אירופה). גלי העלייה לישראל בשנותיה הראשונות של המדינה, ובעיקר העלייה הגדולה מרומניה, הגדילו את מיספר מרפאי־השיניים; מנימוקים אנושיים (הגילאים הגבוהים של המרפאים הללו) ולאומיים (קליטת עלייה) הוחלט לאפשר למרפאי־השיניים העולים להמשיך ולעסוק במלאכתם

(המשך בעמוד הבא)

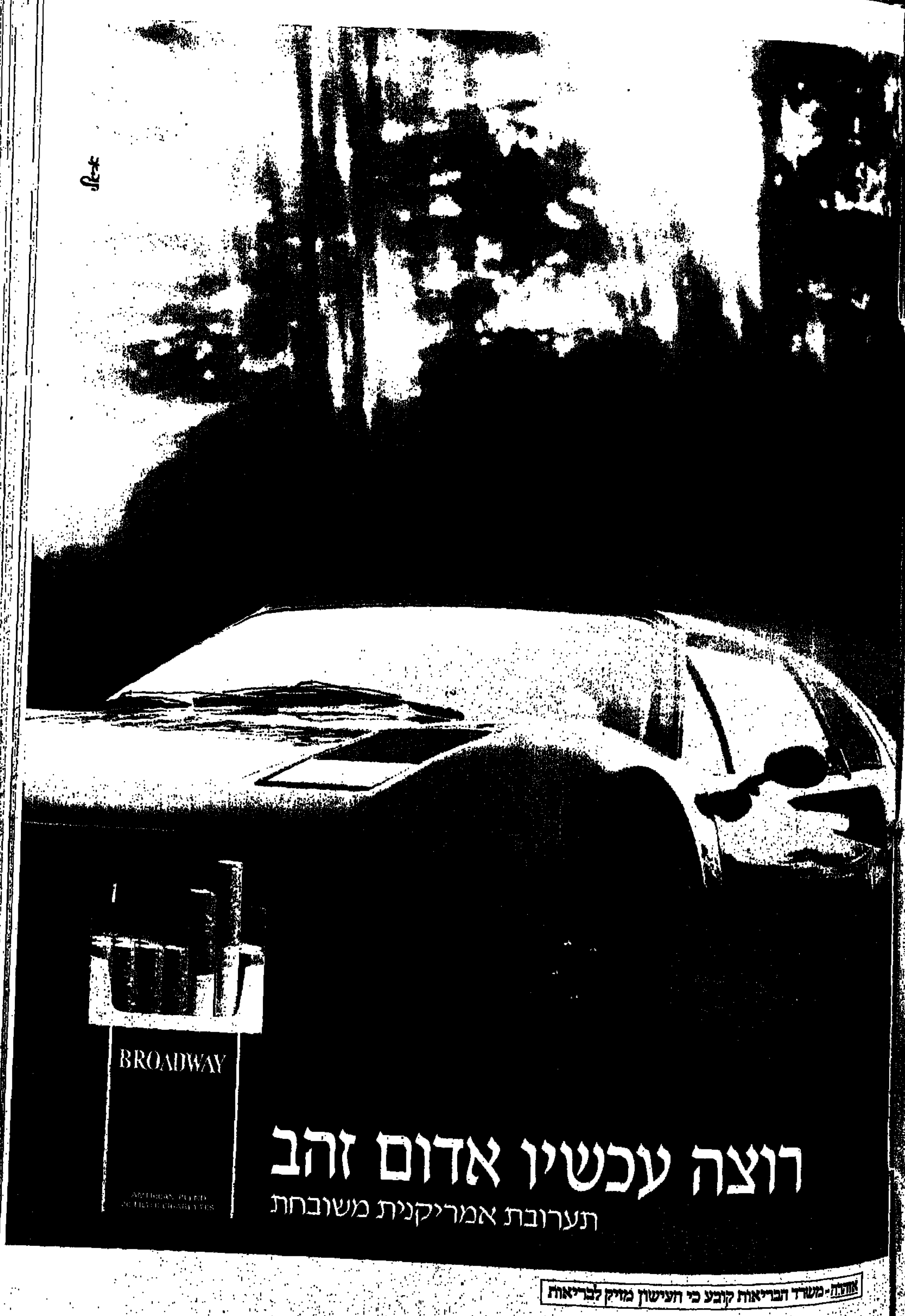

ד"ר משה קלמן: „אני רופא־השיניים הראשי של מדינת־ישראל. אני הרופא עם הכי הרבה דיפלומות בארץ". (צילום: דן לנדאו, „סקופ 80")

אנשים הגיעו לקורסים המקוצרים באוניברסיטת בר־אילן בעזרת אישורים מפוברקים. זאת אומר ד"ר משה קלמן ממשרד הבריאות. ד"ר קלמן הוא אחד המרצים בקורסים הללו. ד"ר קלמן לא מרצה שם בחינם.

(המשך מהעמוד הקודם)

גם כאן, נקבע, כי על מרפאי־השיניים להגיש בקשות לתעודת־היתר לעסוק בריפוי שיניים עד 21 בינואר 1966.

בראשית שנות השבעים הביאה העלייה הגדולה מברית־המועצות מאות מרפאי־שיניים מסוג חדש: „זובניורצ'ים": „זובניורץ'" הוא מי שלמד והוכשר במשך שלוש שנים בבית־ספר מיוחד ועבד אחר־כך, בדרך־כלל, בפיקוח של רופאים. גולדה מאיר, ראש־הממשלה דאז, התייצבה בראש הלוחצים למען מציאת פיתרון למרפאי־השיניים שעלו מברית־המועצות. לחצים הופעלו גם לטובת מרפאי־שיניים שעלו ממדינות אחרות (רומניה בראשן) לאחר התאריך הקובע ולא הורשו משום כך לעבוד בישראל.

הלחצים הניבו פרי והחוק, פקודת רופאי השיניים, שונה: נקבע כי ה„זובניורצ'ים" (שיוכיחו את הכשרתם על־ידי הצגת דיפלומה) יורשו לעסוק בריפוי שיניים בישראל לאחר שילמדו כאן בקורס שייארך שנת לימודים אקדמית אחת (900 שעות) ויעמדו בבחינות ממשלתיות: מרפאי־השיניים האחרים, אשר יוכיחו במיסמכים רישמיים כי זה היה עיסוקם בארצות־מוצאם, יורשו לעסוק בריפוי שיניים לאחר שילמדו בקורס שאורכו שתי שנות־לימוד אקדמיות (1,800 שעות) ויעמדו בבחינות ממשלתיות.

יוזמי השינוי בחוק החליטו לנצל את ההזדמנות כדי לחסל את מעמד מרפאי־השיניים ו„ליישר קו" אצל העוסקים בריפוי שיניים: בוגרי הקורסים, קבע החוק המתוקן, יקבלו רישיון רופא־שיניים, שיאפשר להם להיקרא „רופא שיניים" – תואר המעלים את החסר בהשכלה אקדמית ומטשטש את הערך הקידומת „דוקטור" המעידה על רופאי־שיניים של ממש. הביולוגיה תדאג, עם השנים, להסתלקותם של מרפאי־השיניים הוותיקים (בעלי ההיתר), אלא אם הם יבכרו לנצל את החוק המתוקן וללמוד באותו קורס בן שנתיים, ולעמוד בבחינות; כך יוכלו גם הם להשיג רישיון רופא־שיניים.

הכשרת ה„זובניורצ'ים" (כ־270 איש, בכתריסר קורסים בני שנה שהתקיימו בפקולטה לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית בירושלים, בבית־הספר לרפואת־שיניים באוניברסיטת תל־אביב וכן במכון לרפואת־שיניים בחיפה, בפיקוח בית־הספר לרפואה של הטכניון) לא עוררו בעיות מיוחדות. הצרות החלו כאשר נפתח ראשון הקורסים בני השנתיים: לקורס זה, שהתקיים באוניברסיטת תל־אביב, התקבלו מרפאי־שיניים ותיקים והדבר עורר קול צעקה: מדוע דווקא הם, בעלי ההיתר המאפשר להם לעבוד, ולא חסרי הרישיונות, שאינם מורשים לעבוד? טרוניה הגיונית מאוד, ששיכנעה את אנשי משרד־הבריאות להעדיף לקורסים הבאים את חסרי הרישיונות, המנועים עקב כך מלעבוד בריפוי שיניים.

„אלעד? תפקידו המוגדר בצה"ל היה: טכנאי־שיניים ראשי. זה היה תיאור התפקיד שלו. אבל בתוך התפקיד הזה הוא עשה הרבה יותר מכך"

בפקולטה לרפואת־שיניים בירושלים ובבית־הספר לרפואת־שיניים בתל־אביב כלל לא התלהבו בכלל מהצורך להעביר את הקורסים בני השנתיים. „זנות רנטלית", קראו לזה חברי הסגל הירושלמים, והסתפקו בקורס אחד. בית־הספר התל־אביבי אולץ להעביר ארבעה קורסים, עד שסגל המורים התמרד: „בית־הספר והסגל אינם מוכנים לתת יד לרישוי אנשים כרופאי־שיניים באמצעות קורס מקוצר שהנלמד בו יקיה בל הידע שלהם", אומר ד"ר צבי מצנר, ממלא־מקום ראש בית־הספר. „בקורסים שקיימנו, היה רוב הסגל שלם עם המטרה – שיפור הידע של העוסקים בריפוי שיניים בישראל, שלא קיבלו היתר לעבוד במיקצוע אך ורק מסיבות אדמיניסטרטיביות: תאריך עלייה מאוחר מהתאריך־הקובע".

(המשך בעמוד 41)

למה מיכאלי נבוך

אילו ידע פינחס אלעד עד כמה אדיש משרד־הבריאות לרפואה הבלתי־חוקית שבה עוסקים הוא ועוד עשרות כמותו, ספק אם היה מתרגש מהתעניינות „מעריב" בו ובוודאי שלא היה כל־כך חשדן כלפי הצעירה הבלתי־מוכרת שהגיעה לפני חודש למירפאתו. הואיל ולא ידע, סירב לטפל בשיניה של הצעירה, נאווה שמש, ובמקום לרפא את מכאוביה חקר אותה בעוינות על הדרך שבה הגיעה אליו; תשובתה („חברת המליצה עליך") לא שיכנעה אותו, משום־מה. שמש (צלמת „מעריב") עזבה אפוא רק עם המידע שליקטה לפני־כן, בחדר־ההמתנה, מפי פציינטית מבוגרת, תושבת חולון: אלעד „עושה הכל" – כלומר, מטפל את כל טיפולי השיניים הנחוצים – הוא „יקרן", אבל „בסדר".

ומה הפלא? אלעד הוא פשוט כישרון דגול, לפי פרופ' דן מיכאלי, מנכ"ל משרד־הבריאות. „תפקידו המוגדר בצה"ל היה: טכנאי־שיניים ראשי", הסביר לי מיכאלי. „זה היה תיאור התפקיד שלו. אבל בתוך התפקיד הזה הוא עשה הרבה יותר מכך, והרבה מרופאי־השיניים שהם היום בעלי עמדות בכירות במדינה – למדו אצלו. הוא לימד אותם הרבה מאוד דברים".

משום כך (כנראה), ב־1980, שלח מיכאלי, בטרם היה למנכ"ל, מכתב־המלצה למשרד־הבריאות, למען יתקבל אלעד לקורס לרפואת־שיניים מקוצרת. „וכן אישרתי את אשר היה ידוע לי בתוקף היכרותי את עבודתו [של אלעד] בחו"ם [חיל־הרפואה], דהיינו – 'אני מכיר אותו שנים רבות בתוקף תפקידו בתחום הפרותטיקה [שיקום הפה] במכון הסטומטולוגי של צה"ל [מירפאת־השיניים המרכזית]... הוא עבד בעיקר בתחום שיקום כירורגי של הפה ובתוקף תפקידו שימש גם כיועץ ומדריך לצוות הרפואי בתחום שלו. הוא השתלם בארץ ובחו"ל וצבר ניסיון עשיר מאוד. לפי בקשת ביה"ס לרפואת שיניים בתל־אביב הוא גם עבד שם (עוד) בהדרכת סטודנטים ברפואת שיניים'... אומר גם שיש לו ניסיון רב מאוד בעבודה רפואית דנטלית, על סמך זאת המלצתי עליו כמועמד לקורס".

משום מה, אלא אם קוראים ביתר עיון את המלים הגדולות בהמלצה המצוטטת: למשל: „ובתוקף תפקידו שימש כיועץ ומדריך לצוות הרפואי בתחום שלו". רגע, מה היה תפקידו של אלעד? נכון: טכנאי־שיניים; ומה התחום שלו? נכון: טכנאות שיניים, התקנת שיניים־תותבות, וכדומה. לא ריפוי שיניים. אז מה אם השתלם בארץ ובבריטניה? הרי הוא לא השתלם ברפואת־שיניים אלא, יהי ההבדל הקטן, בטכנאות־שיניים־תותבות.

„מכחינתנו", אומר מורה בכיר לרפואת־שיניים, „פינחס אלעד הוא קו־אדום. נכון שהמיקרה שלו אינו בודד, אבל אותו אנחנו מכירים: כולנו שירתנו בצה"ל והיכרנו אותו כטכנאי־שיניים; עליו לא יכולים למכור לנו סיפורים שהוא עולה־חדש שהיה מרפא־שיניים ברומניה ואיבד אצל הקומוניסטים את התעודות שלו".

„התנגדות רופאי־שיניים רבים לקבלתו [של אלעד] לקורס מעוררת בקרבי עד היום שאלות מביכות", אומר פרופ' מיכאלי ואינו מפרט את השאלות המביכות. עם אותם רופאים רבים שהתנגדו נמנה, לא תאמינו, אפילו ד"ר משה קלמן, „רופא־השיניים הראשי של מדינת־ישראל", שפסל שלוש פעמים את ההמלצות של שלוש ועדות מייעצות לקבל את אלעד לקורס. בשלהי 1984 נאלץ אפוא מיכאלי להודיע לתבוי־לנשק אלעד כי לא זכה להשתתף בקורס: „אני מודה שעשיתי זאת בצער רב תחת הרושם של המלצתו של ד"ר קלמן".

אלא שאחר־כך באה בקשה לדיון נוסף מטעם עורך־דין (!), והתקיים דיון גם אצל עוזרת השר (!!) והוחלט לשקול מחדש את העניין; העניין אכן נשקל מחדש, בדיון „בהשתתפות היועץ המשפטי של המשרד" (!!!) ולבסוף, למה אלעד – ואיתו למדים כולנו – שאם יש קשרים, לא צריך פרוטקציה ושילך החוק לעזאזל.

וחרב [illegible]יד דויד

דוד קוליץ, בן טיפוחיו [illegible] ביחסי־ציבור, אנשים אוהבים לאהוב אותו. שילוב נדי[illegible]קי, כל־כך נקי עד שמלים כמו נשק או צבא נעלמות מ[illegible]שלו. בעל חברת "אלול", בין השאר נציג ויועץ של יצרניות [illegible]קולס', אבל תמיד נדהם לקרוא שהוא נמנה על השורה [illegible]שק בישראל.

מאת מיכל קפרא

צילומים: שמואל רחמני

ליטוש היא מילת המפתח. דוד קו־ליץ איש מלוטש. החיוך, הגינונים, הנימוסים, התסרוקת. אפילו הג'ינס לא יוצא עליו משלומפר. במשרדו שבקומה השביעית של בית אמרי־קה בתל־אביב מעדיף קוליץ, בעל [illegible]רת "אלול", לשבת בכורסה הנוחה של פינת האירוח [illegible]לא על כסא המנהלים בצידו השני של החדר. אבל גם [illegible]ישיבה הסובבית מפגין קוליץ, בן 44, מידה לא קטנה של סמכות. מאחורי הבעת החביבות התמידית אפשר [illegible]לגלות את הגרעין הקשוח, הפרגמטי, הבטוח כל־כך בעצמו. הבטחון העצמי, תוצר לוואי של הצלחה וכוח, [illegible] יכול להיות מטרה למאוויים.

[illegible]שמש מסנוורת של אחר־הצהריים שמבלבלת את [illegible] השערות משווה לו הילה של כוכב קולנוע הוליבודי [illegible] משנות החמישים המאוחרות. השוואות פרועות לא [illegible]עכבות על פרטים קטנים. למשל, כוכבי הקולנוע [illegible] לא הניחו תפילין מדי בוקר. קוליץ – כן. גם [illegible] דגמי מטוסי־קרב מפלסטיק הניצבים על מדף – לא משתלב כל־כך. לא עם הוליכוד ולא עם הנחת התפילין. מוסה מלה, ידידו של קוליץ ועובד החברה לשעבר, מכנה אותו "ישראלי יפהפה". בשילוב החדש שמרכיב ישראלי יפה צריך, כנראה, כישרון, הצלחה, כסף, מעמד ותרבות. התרבות, חשוב להזכיר, בעלת אוריינטציות אמריקניות. קוליץ מגלה רגישות רבה למילים. ניסיון בתיקשורת (שהחל ככתב בטאון הרבנות הצבאית) לימדו שמילים בונות דימוי.

"מצליחן", הוא אומר, "זה ביטוי נתעב". אולי, אבל מדוייק מאוד. ל"דוד היפה", כפי שכינוהו חבריו באוניברסיטה העברית, היו כל המעלות שבונות מצליחן, עוד כשהיה סטודנט: מראה נאה, שכל חריף, ובית טוב עם קשרים פוליטיים. אף חבר מאותן שנים לא זוכר איזו השתוללות, פשלה, קוריוז, כלום. משפט הסיום של כולם הוא ש"דוד בחור נחמד".

מיקי אלבין, חברו הקרוב של קוליץ מימי האוניברסיטה, היה בין השותפים המייסדים של חברת "אלול". גם עזר וייצמן היה שם. שניהם, למעשה, היו

(המשך בעמוד הבא)

דוד קוליץ ובר[illegible] של במת מהמו[illegible] שבשימוש "אלול" "כל [illegible] שישראל תאלץ להמ[illegible] להשקיע בפיתוח מערכ[illegible] (נשק) מהסוג הזה [illegible] חשב שמו הוזכר [illegible] למצוא מקום לש[illegible] פעולה עם התעש[illegible] האמריקנית[illegible]

דוד קוליץ:
בשש וחצי בבוקר שומעים הורי דפיקה בדלת. הם פותחים ומוצאים שם את מנחם בגין. הוא בא לבשר להם שדוד שלנו יעבוד עם 'עזר שלנו', והוא רוצה להיות הראשון שיודיע.

(המשך מהעמוד הקודם)

אמורים לנתב את דרכו העסקית והפוליטית של קוליץ. אלא שקוליץ עשה תפנית. למרות שהיה קרוב כל־כך להיות רוני מילוא מספר 2, הוא נטש את הפוליטיקה. עסקיו ממוקדים בתחום הבטחוני ונמצאים בשגשוג מתמיד.

מקוליץ נודף שילוב נדיר של ניקיון: עבר נקי ומוסר נקי; כל־כך נקי, עד שמילים כמו נשק או צבא נעלמות בשיחה מהלקסיקון הביוגרפי שלו. „אני תמיד נדהם לקרוא שאני נמנה על השורה הראשונה של סוחרי הנשק", הוא אומר ומחייך. „'אלול' לא עוסקת בסחר נשק, ומעולם לא עסקה. אולי עיסקה אחת או שתיים". קוליץ יודע היטב שסחר־נשק מתקשר בתודעה הציבורית למכירת רובים לרפובליקת בננות. קוליץ לא רוצה שם של מוכר רובים. אבל בין יתר עיסוקי "אלול" הוא מייצג בארץ ומייעץ לחברות אמריקניות כמו "ג'נרל דיינמיקס" המייצרת את ה"אף־16", "לוקהיד" המייצרת את ה"הרקולס", ורבות אחרות.

מכל מייסדי החברה נותר רק קוליץ. כל האחרים פרשו. "כור" הצטרפה אליו מאוחר יותר. השותפות עם "כור" סמלית לנטישתו של קוליץ את תנועת החרות. הוא עצמו יעדיף לראות בכך אירוניה. גם "כור" לא יכולה להתמודד עם זכרונות הילדות של האיש אשר גדל בביתם של חברי אצ"ל ותיקים. אביו כל־כך תעב את ה־1 במאי, עד שהיה שולח אותו ביום ההוא לבית־הספר שעה לפני הזמן, למען ידעו כי משפחת קוליץ לא חוגגת.

קוליץ שייך לאצולה הצברית הצעירה – המפורסמת, המשפיעה, הבטחוניסטית, ולעתים החולשת על מיליונים. במסיבות בביתו מתחככים אנשי צבא ועסקים, פוליטיקאים ועיתונאים. עיתונאים בכירים. את כל אלה הוא מארח באדיבות של איש העולם הגדול. חוסר סבלנות ואנטיפטיה – לא אצל קוליץ. אנשים, מתברר, אוהבים לאהוב אותו. חברים, לפי המושגים האלה, יש לו לעשרות.

שניים מחבריו הטובים – מיקי אלבין ויעקב לוינסון – כבר אינם בחיים. שניהם היו, כוכבים פיננסים בעלי הזדהות טוטאלית עם עסקיהם. ההזדהות הולידה טרגדיה. קוליץ היה האחרון שראה את לווינסון לפני התאבדותו. „זה לא רק עניין של הזדהות עם העסק", הוא אומר, „אלא מעמד אישי שנבנה. כל אחד מהם הוא דמות אחרת. את מיקי הכרתי שנים רבות, אבל בעשר השנים האחרונות לא היה לי קשר איתו. את לוינסון הכרתי בשנה האחרונה לחייו. הוא היה אדם מיוחד במינו. מוכשר מאוד. כשאני בקושי ראיתי את המהלך הראשון, הוא תמיד היה ארבעה מהלכים קדימה. הוא לקח אותי ביד כמו ילד מפגר. מצאתי בו קליינט מרתק. הוא היה איש סגור, חשדן, קיבוצניק בהכרה, בנקאי, חילוני – היפוך גמור שלי – ובכל זאת מצאתי בו בן־אדם וחבר.

במקרה של לוינסון ואלבין עמדו על הכף פרסטיז'ה עסקית ואישית. קשה להבין את מעשיהם. זה כמו לשאול איך זה למות. אין תשובה לשאלה. מצד אחד אפשר לומר שאין דבר חשוב מהחיים, אבל מצד שני אף אחד לא ניסה להיות במצוקה נפשית אדירה כזו. אין לנו מושג מה עובר בראשו של אדם הנופל מאיגרא רמה לתהום שכזו".

נכון להיום, איגרא רמה הוא המיקום של קוליץ. לפי הגדרתו עוסקת "אלול" במגוון תחומים: בייצוא תעשייתי לארה"ב של מוצרי תדיראן, אלביט, התעשייה האווירית, טלכור, רפא"ל ועוד; ביבוא, שיווק ואחזקה (בשיתוף עם משפחת פדרמן) של מיחשוב תעשייתי מדעי; בהסבה של מפעלים ממזוט לפחם או פסולת תעשייתית. יש ל"אלול" חברה־בת שנותנת שירותים הנדסיים וטכניים, ושירותי ניהול לחברות אמריקניות; ועוד חברה שעוסקת במערכות מחשבים, ובייצוג חברות זרות בארץ; ולבסוף חברת ארי"ת המייצרת מיכשור אופטי.

„פגשתי אנשים שנאבקים כדי לנשום"

בקיץ 83' קיבל דוד קוליץ הזמנה להשתתף בעצרת העולמית הראשונה של מנהיגים צעירים בעם היהודי. קוליץ הלך בחוסר חשק. המנהיגים הצעירים הישראלים היו או פונקציונרים מפלגתיים ושכונתיים. אבל המפגש עם קבוצת המנהיגים מארה"ב, שעד אז התייחס אליהם כמו ל"דודים מאמריקה", ריגש אותו („אנשים שמבינים שצריך לעשות משהו כדי לשמור על העם היהודי").

כשהסתיימה הועידה („לא זוכר מה היו ההחלטות שלה"), העלה קוליץ על צרור ניירות את סיכום מחשבותיו, ושלחם לאנשים שפגש בעצרת. תמצית הרעיון היתה להרחיב את מעגל הישראלים, ולטפח את הקשר והדו־שיח עם האמריקנים. „שתביעו נכונות להקדיש מאמץ וזמן לתהליך שכולו מופשט".

„מנהיגות צעירה זה שם זמני", הוא אומר, וכך קם "הפורום הישראלי" הכולל, לפי קוליץ, „קבוצה מגוונת ומעניינת של אנשים בעלי משקל בחיים הישראליים, עיתונאים, מפקדים בצבא, אנשי עסקים, מרצים, וגרעין של שליחי מפלגות".

לאחר כמה פגישות מחזור הוחלט לקיים סמינריון בן שלושה ימים שיעסוק בענייני יהדות בנושא למחשבה. „בפורום", הוא אומר, „גיליתי איים של ישראל יפה מאוד. אנשים שאכפת להם".

למרות הכוונה והרעיון היפה קשה למחוק את גילויי האליטיסטיות של הפורום גם אם מגייסים לעניין את אלי חללי־מדימונה. קוליץ: „אולי זו קבוצה אליטיסטית, אבל זו לא היתה הכוונה. רובנו חשבנו שהנושא מספיק מעניין אותנו כדי למצוא את הזמן לפעילות התנדבותית".

אגב, ביום האחרון של הסמינריון לקה קוליץ, יושב־ראש הפורום, בהתקף־לב. „ביחידה לטיפול נמרץ פגשתי אנשים שנאבקים כדי לנשום. לא כדי להתפרנס, לא כדי להתפרסם, רק לנשום".

פרספקטיבה אחרת.

כשאני חוררת לסתר הנשק, מסווה קוליץ את חוסר סבלנותו בשאיפות אוויר שקטות ומנומסות. מה ההבדל בין יצוא בורג, או טכניקה, לבין יצוא המוצר המוגמר, אני שואלת, והוא מתעקש על הנוסח הנקי והמלוטש שלו: „אנחנו מתרגמים דרישות מבצעיות או. צרכים מבצעיים לטכנולוגיות תעשייתיות ותכליתיות". עם המוטיב המוסרי במוסיקה הזאת, אין לקוליץ בעיה. „כל זמן שמדינת ישראל תאלץ בתוקף האילוצים הגיאו־פוליטיים שלה להמשיך להשקיע את מה שהיא משקיעה בפיתוח מערכות מהסוג הזה, אני חושב שגם ההיגיון יהיה למצוא מקום לשיתוף פעולה עם התעשיות האמריקניות".

מוסה פלד, שאהבתו והערכתו לדוד קוליץ לא ניתנות לעירעור, גזר על עצמו שלא לעסוק בסחר בטחוני בשנתיים בהן עבר ב"אלול". „לא היתה לי ביקורת על כך", אומר פלד, „אני לא רציתי לעסוק בזה. לי אישית היתה תחושה של בגידה. בגידה בחברים שלי שנפלו. בתפישה שלי, נשק שייך לכל עם ישראל. אבל זה עניין אישי. יחד עם זה ברור לי שאי־אפשר לקיים תעשייה בטחונית בלי למכור".

ראיון שנתן איש העסקים יוסי הראל ל"ידיעות אחרונות" הצליח להרגיז את דוד קוליץ: „בתשובה לשאלה אומר שם יוסי הראל, שבשנת 1977 פנה אליו עזר ויצמן, שהיה שותף ב'אלול' רק בשנה הראשונה להקמתה, והציע לו לרכוש חמישים אחוז מהחברה, אבל הוא סרב בגלל שלא רצה להתעסק עם חברה שעיסוקה בסחר נשק. האמת היא שעזר וייצמן מעולם לא פנה ליוסי הראל, ובשנה הזו גם לא היה לו חלק בחברה. בשנת 1978 פנה אלי יוסי הראל וביקש לקנות את 'אלול'. דיברתי איתו, ולא יצא מכך דבר. אז לבוא ולומר שהיו פה סיבות מוסריות, זו דוגמה לצידקנות מעושה".

קוליץ מגלה איך סיפר לו פעם יוסי ורדי, שותפו לשעבר ב"אלול" (ומי שהיה גם מנכ"ל משרד הפיתוח), כי בדרך־כלל מקובל בעולם שחברות העוסקות בנשק מתחפשות לחברות ליחסי ציבור: „'אלול' היא המקרה הראשון של חברה ליחסי ציבור המכונה חברה לסחר נשק". יהיה מי שיקנה את הסיפור הנחמד הזה בשתי ידיים. קוליץ, ללא ספק, יכול להיות טוען לכתר של אשף ביחסי ציבור וקשירת קשרים. הקסם האישי שלו, שמשטט אותך מהרגע הראשון, מועיל הרבה גם בעסקים. יש משהו מתמיה בנסיון־הנפל לדובב אנשים ולהם לדבר עליו. אדם שהשביע אותי לא לנקוב בשמו (גם דבר מגיע אליו") אומר: „בעסקיו חשובים מאוד הקשרים הנכונים, ולדעתי יש מידה רבה של אופורטוניזם בבחירת חבריו. רובם מקורבים לבטחון. כולם בעלי השפעה. קוליץ יודע תמיד לראות את העולם, מי האדם שיהיה בתפקיד הנכון בבוא העת".

הקשרים האישיים הם ללא ספק צד רומיננטי בסיפור חייו. מערכת היחסים עם עזר ויצמן, שאותו מכנה קוליץ "מורי ורבי", היתה הבסיס לקריירה הפוליטית והעסקית שלו. קוליץ, בעל כשרון התבטאות נדיר ומידת פיקחות גדולה, מעדיף לפתוח בסיפור הבא: „בעזרו של עזר ויצמן, הגעתי לפגישה עם ש"י עגנון. עגנון נמנה עם אותם אנשים שתחילה חקרו את הגניאולוגיה של בני שיחם. כשהתברר לו שאני נכדו של הרב זוננפלד, הוא הביט בי ואמר: זו סגירת מעגלים היסטורית. צאצא לבית וייצמן וצאצאו של הרב זוננפלד עובדים יחד בממשלה ציונית".

נכדו של רבה החרדי של ירושלים, הרב זוננפלד, לוחם שחה בנותה מהמשקפה הצהבהב (וויסקי קוניאק?). את הכיפה הסיר מראשו לפני שנים רבות. אני שואלת אותו על הסרת הכיפה. בפעם הראשונה והיחידה בשיחה הוא נוטל פסק־זמן למחשבה בטרם תשובה. „האקט הזה היה תוצאה של כעס נגד מה שסימל העולם שממנו באתי, אבל יחד עם זאת לא מרדתי בו.

„האקט הזה (הסרת הכיפה) היה תוצאה של כעס נגד מה שסימל העולם שממנו באתי, אבל יחד עם זאת לא מרדתי בו. עד היום אני מניח תפילין בכל בוקר. הכיפה שייכה אותי לרובריקה מסויימת. כמו ללכת עם דגל".

עד היום אני מניח תפילין בכל בוקר. נשארתי קרוב, אבל מתוך בחירה ולא מתוך שיוך של סממן חיצוני. הכיפה שייכה אותי אוטומטית למערכת השקפות ברורות, לרובריקה מסויימת. זה היה כמו ללכת עם רגל".

והוריו?

„ההורים לא אהבו את זה. בעבור אבי זה היה כאב גדול, אבל הוא לא אמר ולו מלה אחת. לא היה ויכוח. הוא היה מספיק נבון כדי לא להבריח אותי לגמרי. התביעה היחידה של אבא שלי היתה – אל תשכח שאתה יהודי. מעולם לא שאל אותי אם אני שומר תרי"ג מצוות".

קוליץ מרבה לדבר על הבית. בכרונולוגיה של השיחה, הדגש הרב על חיי הדלות בילדותו מגיע מיד לאחר ההתרסה שלו נגד תג ה"מצליחן". „משפחתי גרה בירושלים והתחלקה עם עוד שתי משפחות בדירה של שלושה חדרים. כולם עמדו בתור אחד לשירותים. המטבח היה בגודל השולחן הזה", הוא אומר ומצביע על שולחן המשרד. „אבא שלי היה דתי מאוד, בצורה היפה של המלה, מבלי שכפה מעולם את דעותיו ואמונותיו. הוא עסק בעסקים, אבל כל חייו למד וניסה להוכיח בספריו שלאום ודת ירדו מהשמיים כרוכים יחדיו. היתה לו סוכנות נסיעות בשם 'ירושלם תור'. ירושלים נכתבה בשלט בלי יו"ד. כששאלתי אותו מדוע, ענה לי: כשהעיר תחזור להיות שלמה אחזיר את היו"ד שמסמלת את גאולת ישראל".

ביוני 1967, ביום שאביו זימן את צייר השלטים להוסיף את היו"ד החסרה, הגיע קוליץ הביתה היישר מהכותל. בבית שמע שיחה שקטה ונימוסית שניהלו הוריו עם חבריהם מוותיקי האצ"ל. השיחה הולידה את השאלות הבאות: איך נראים מסגדי אל־אקצה ועומר, ועד כמה הם חזקים. קוליץ לא בדק את העניין. „הם האמינו שזה הזמן שהמסגדים יימחקו. הם דיברו במלוא התמימות והתקווה איך להרים את העניין, ואז לא היה סיפור של מחתרת. פשוט יוזמה פרטית. פעמי המשיח מצלצלים". התמימות שלהם – הגדרה של קוליץ – מאפיינת גם את הסיפור הבא: „אבי היה משוכנע שהדבר הראשון שיעשה מנחם בגין לאחר שיעלה לשלטון יהיה משפט ציבורי גדול לכל המלשינים ופעילי הסזון. זו תפישת עולמו, לעשות חשבון היסטורי ולהחזיר את הסדר על כנו".

באמצע שנות ה־50 עברה משפחת קוליץ משכונת גאולה לדירה מול בניין הכנסת הישן. הקירבה הפיזית לכנסת החדירה את הפעילות הפוליטית הביתה, ודויד הילד התחנך עליה במנות גדושות. „יום ולילה היו בבית פגישות חשאיות, דיונים חשאיים, מנוחה לפני נאום של מנחם בגין, או תשואות אחרי נאום שלו". מגיל שתים־עשרה היה מגוייס לכל מערכת בחירות. „הייתי פעיל בתנועת החרות כשלביטוי 'המשפחה הלוחמת' היה קורלציה למציאות. עולי אלטלנה לא הגיעו אז לחצי מיליון איש".

היום, במשרד הנעים בבית אמריקה, בכורסה הנוחה, הוא לא רואה עצמו שייך לליכוד. „השקפותי הפוליטיות אינן עולות איתו בקנה אחד. יש פער בין עמדות הליכוד לבין מצעו, לא רק בנושאי חוץ ובטחון. במדיניות הכלכלית, למשל, קיים פער שלא ניתן בכלל להסבר. הליכוד לקח תוך זמן קצר בכל המחלות שפיתח המערך, כמו האנטי־ליברליזם הכלכלי. המדהים הוא שאני פוגש אנשים מרכזיים בליכוד בנסיבות חברתיות והם מודים בפער הזה, אבל מסבירים שידם קצרה מלהושיע. זה לא טיעון שמפלגת שלטון יכולה להסתתר מאחוריו".

„בנושאי חוץ ובטחון אני חושב שהליכוד, בגלל המאבק הפנימי, משותק מכדי להציע עמדה תכליתית. זו תופעה שקשה לחיות איתה. אני לא משוכנע, וזה בלשון המעטה, ששיקולים מתקבלים רק מנימוקים עניינים. תנועת החרות עברה מטמורפוזה כאשר אנשים חדשים, שזה מקרוב באו, נהפכו לשומרי החומות של עקרונות התנועה. פעם היא היתה תנועה משפחתית והיו בה הרבה רעות ונאמנות. היום היא רחוקה מלשקף את התופעה החברתית הזאת יותר מכל מפלגה אחרת". דוד קוליץ מתרפק על העבר, אך ממאן להסכים שהמקצה בחיים הפוליטיים והעסקיים היתה אותה תנועה שהחלה לצבור תנופה הודות לאותם אנשים „שזה מקרוב באו".

„בבחירות לכנסת בשנת 1969", הוא מספר, „הגיע טלפון מובן־מאליו מסניף חרות בירושלים, הקורא לי לבוא לעבוד עם שאר הבנים. נהייתי אז סגנו של חיים קורפו בסניף גח"ל בעיר. סגן אחר היה דני מרידור. אחרי הבחירות בא לביתנו חיים לנדאו ז"ל, יושב־ראש מטה הבחירות של גח"ל שהיה חבר קרוב של הורי. הוא נתמנה שר הפיתוח בממשלת הליכוד הלאומי והציע לי להיות עוזרו. הסכמתי. ביום השבעת הממשלה הוא קרא לי והודיע שמטעמים שונים אריה נאור יהיה עוזרו.

„כשיצאתי ממנו פגשתי את יעקב נחושתן שנבחר בפעם הראשונה כחבר־כנסת. הוא הכיר את אבי. לידו עמד איש גבוה מאוד, צוהל ושמח. זה היה עזר ויצמן. הוא שאל אותי מי אני ומה אני עושה. עניתי לו: עד לפני ארבע־עשרה שניות הייתי עוזרו המיועד של חיים לנדאו, אבל אם אין לך אף אחד, אשמח להיות יועצך המיועד. הוא ענה שיברר עלי פרטים. נתתי לו שמות, ביניהם של מר בגין. עזר וייצמן אמר לי: אם אתה לא מוצא הודעה ממני, תבוא מחר בשעה תשע לעבודה. הייתי מאושר. ליתר בטחון ביקשתי מאליהו עמיקם, שהירבה לבקר בביתנו, כי

„הייתי חבר של עזר שנים רבות, ולא היו צעדים פוליטיים או אישיים שעשינו מבלי שנתייעץ אחד בשני. אחרי 15 שנות פעילות משותפת קראתי על צעדיו בעיתונות. לקח זמן לשנינו להתגבר על הפצע הזה".

ימליץ עלי ויאמר לו שזה סידור טוב. בשש וחצי בבוקר שומעים הורי דפיקה בדלת. הם פותחים ומוצאים שם את מנחם בגין. הוא בא לבשר להם ש'דוד שלנו' יעבוד עם 'עזר שלנו', והוא רוצה להיות הראשון שיודיע".

זו היתה התחלה של של פרק חיים חדש. כמה ראשי פרקים קודמים: את שירות החובה בצה"ל עשה ככתב בטאון הרבנות הצבאית. באוניברסיטה למד מדע המדינה וסוציולוגיה, וכפרנסה צדדית היה כתב של "הצופה". „רציתי נורא להיות עיתונאי טוב, ריפורטר בשטח", הוא אומר. קוליץ השתתף גם ב"ניצוץ", בטאון הסטודנטים. „ערכתי את נחום ברנע", הוא מוסיף, „שותפי למערכת היו מיכאל אלבין ותום שגב. את מכתב ההמלצה הראשון שנתתי בחיי כתבתי בעבור יצחק רועה שרצה להיכנס לרדיו. הייתי שלישו הקרבי של שלמה נקדימון בעיתון 'חרות', ועבדתי גם ב'ידיעות אחרונות' אבל דב יודקובסקי זרק אותי. הוא אמר לי: 'תעלה כיתה – אבל לא בבית־ספרנו'". תום שגב ונחום ברנע לא זוכרים היטב את קוליץ מאותה תקופה.

זמן קצר לפני שהחל לעבוד עם עזר וייצמן נשא לאשה את נעמי סחרוב. „נעמי לבית סחרוב", הוא מדגיש. „אני, שגדלתי בבית דתי וסחבתי את תנועת החרות לכל מקום שהלכתי, הגעתי למקום הכי רחוק ממה שהתחנכתי עליו. משפחתה של נעמי, משפחה ישראלית שורשית, היתה בצד השני של המפה הפוליטית. חילונית בהכרה ושייכת לתנועת העבודה". אבל לא בגלל הקשר הזה החלו להיסדק בו ערכיה המוחלטים של תנועת החרות שהושרשו בו מילדות. המיפגש בין קוליץ, בן ה־27 לבין שר התחבורה עזר ויצמן הוא ששבר בו את הנאמנות העיוורת לעקרונות התנועה.

„עזר היה שונה מהנהגתה המסורתית של חרות. איש פתוח, תאב ואוהב חיים, נאהב על־ידי אנשים. כל

(המשך בעמוד 32)

רחל רביד, פספוס

היא שחקנית. הוא עיתונאי ושחקן. היא היתה בת 44. הוא בן 30. היא אהבה אותו. הוא רצה להתחתן. היא חשבה שזו בדיחה. הוא התעקש. היא הסכימה. הוא רצה ילדים. היא לא יכלה ללדת. הם התגרשו. הוא עדיין חושב שנישואין בין גבר צעיר לאשה מבוגרת ב־14 שנה אינם חסרי סיכוי.

מאת יעל פז־מלמד

שאייל ברטונוב הציע לה נישואין, חשבה שהוא מתבדח. הוא היה אז בן שלושים, היא בת ארבעים וארבע. לא פשוט. אבל אייל, עתונאי ושחקן, התעקש. הוא האמין שאפשר יהיה להתגבר על הפרש הגילים ביניהם. אחרי שלושה ימים הרימה רחל רביד, שחקנית, את ידו המושטת ונענתה להצעה. לפני שלושה חודשים, אחרי חמש שנים ביחד, הם החליטו להתגרש.

אייל השחוקק לילדים, רצה להקים משפחה כמו כל בחור אחר בגילו. הם ניסו, לא ויתרו. מאוחר מדי. רחל לא יכלה ללדת, ועבור אייל היתה העקרות מחיר כבד מדי. סיפור של אהבה גדולה הגיע אל קיצו. רחל נשארה לבד בדירה שרכשו יחד ברמי־מפתח בסוף רחוב דיזנגוף, מנסה להתנחם בעבודה קשה: אחת משבע הלסביות בהצגה "קיץ אחרון", שתי הצגות ילדים שרצות בבתי־ספר ומתנס"ים ו"שעת־סיפור" לילדים.

רחל ואייל נפגשו בהצגה "והילד הזה הוא אני". לה היה חבר, לו היתה חברה, כמו כסיפורים על בני שש־עשרה. לקראת סוף ההופעות המשותפות נוצר הקשר, וזמן קצר אחר־כך עברו לחיות יחד. היום היא אומרת, שאולי עשתה טעות כשלא חשבה על הדברים יותר לעומקם. שאולי היא זו שהיתה צריכה לעצור את הנישואין, להבין שאין לקשר כזה סיכוי. אחרי הכל, גם אם היתה מצליחה ללדת, לא ברור שזה היה מספיק. מעטים מוכנים להשאר עם ילד אחד. לה עצמה יש בת מנישואיה הראשונים, מרצה באוניברסיטה, בדרך להשלמת התואר השלישי, בת 29, כמעט גילו של אייל.

ההעפלה לדירתה בקומה החמישית, נועדה לצעירים בלבד. היא מדלגת על עשרות המדרגות בנעלי ספורט, בלי לעצור, בלי להתנשף. הדירה עצמה, נועדה גם היא לצעירים. מזכירה דירות סטודנטים שכל החיים עוד לפניהם, ולא בוער להם להתמסר. שטיח גדול תלוי על הקיר במטבח; חלונות צבועים בצבעים שונים; מקרר שלא נמצא לו מקום במטבח; וחדר אמבטיה ישן מאד, בלי שום קשקושים. בסלון מערכת ישיבה, שחלקה מכורסמת בשיני הכלבה, כשזו התעצבנה כשהשאירו אותה לבד. נשים אחרות בגילה של רחל רוצות כבר קצת נוחיות, מעט פינוק. לא אצלה. אין לה מכונית. אין עוזרת־פעם־בשבוע. אין מזגן. אין לאן לברוח מהחום הנורא השורר בדירה, למרות מאמציו הבלתי נלאים של המאוורר הישן. אבל רחל, אשה אופטימית, מסתכלת תמיד על מחצית הכוס המלאה. לפחות יש לה דירה. עד לפני שלש שנים גם זה היה בגדר חלום רחוק, ובכל פעם צריך היה לנדוד מדירה שכורה אחת לשניה.

מאיפה שלא מסתכלים עליה, אי־אפשר לראות שהיא בת 49. פנים צעירות, גוף צעיר, אורח חיים צעיר. תמיד היא בין צעירים, אין־לה אף חברה אחת בת גילה. ובכל זאת, יש בה היום עייפות של אשה לקראת העשור החמישי. לפני שלש שנים התמוטטה בהצגת בכורה של מחזה בפסטיבל עכו, ולא שבה אל עצמה במשך שנה תמימה. הרופאים אמרו לה ששרפה את עצמה, גמרה את כל האנרגיות הנפשיות.

עם סיפור חיים כמו שלה, זה בהחלט מתקבל על הדעת. חודשים ישבה אז בבית, מנסה להבין איפה התפספסו הדברים, איך קרה שהקריירה חמקה לה מתחת לידיים. רחל רביד חיה בתיאטרון כמעט 25 שנים, וכמשאל קטן שערכתי, מעטים מאד שמעו עליה, או בעיקר קראו עליה קטעי רכילות. והיא, חשוב להדגיש, יודעת את זה, לא מנסה להפוך את חייה לסיפור הצלחה. שלושה בעלים היו לה בחייה, ולמרות הכל היא אשה בלי משפחה. עשרות, אם לא מאות אנשים, הקיפו אותה תמיד. אבל את חבריה היא יכולה למנות על יד אחת. והשנים רצות, והביולוגיה תעשה את שלה בסופו של דבר, ואפילו להחליף מקצוע כבר מאוחר מדי.

החיים עם אייל הראו לה שאפשר גם אחרת. משפחת ברטונוב – אמא, שתי אחיות על משפחותיהן, דודים ודודות – אימצו אותה אל חיקם בחום שלא הכירה. כל שבת ארוחה משפחתית רבת משתתפים. כל יום־הולדת צרמוניה, חגים שמבלים יחד. רחל אפילו לא ידעה שקיימים דברים כאלה. כשאייל בחר ברחל, הוא בא לאמו וסיפר לה. האם דיברה על הקשיים של נישואין לאשה מבוגרת בכל־כך הרבה שנים. אבל כשהבן אמר, „זאת האשה שאני רוצה לחיות אתה", התייצבה כל המשפחה מאחוריו ונתנה את ברכתה. יום הולדתה של רחל, נכנס אחר כבוד לרשימת האירועים המשפחתיים. כשהיא חלתה היו האחיות והאם מטפסות לקומה החמישית עם אוכל. היום זה חסר לה, כמו שחסרה לה חברה בגילה, כמו שחסר לה בטחון כלכלי.

סיפור גילגולה ונדודיה של אשה חזקה ואופטימית, שאילו רק ניתן לה, היתה חיה אחרת את חייה.

כשהיתה בת שלוש כבשו הנאצים את פולין. הוריה ברחו לרוסיה. את אביה גייסו לצבא האדום. היא, אמה ואחותה הבכורה נותרו רעבות ללחם בכפר קטן בקזכסטן, מלא קוזאקים. במשך שנתיים ניזונו מלחם יבש ושאריות מזון שנזרקו לפחי האשפה של הסוכנות. בקור של ארבעים מעלות מתחת לאפס, היו הילדות הקטנות מקוששות עצים ביער, להסיק את התנור. האם, שעזבה בפולין בית גדול מלא משרתים, לא הסתגלה למעמדה החדש ולא יצאה לעבודה. עול הפרנסה נפל על האחות המבוגרת, בת העשר.

גם אחר סיפר מישהו שהאב נהרג. האם החלה לקבל קיצבה ועזמה של אלמנת מלחמה. לתפריט המשפחתי נוספו שמן ומלח ומדי פעם תפוחי־אדמה. רחל בת החמש היתה לוקחת פרוסת לחם, מורחת אותה בשמן ומלח, חותכת אותה לשכבות קטנות, ומשחקת לעצמה מחזה של ביקור הילדה הקטנה בחנות עוגות. כל קוביית לחם היתה עוגה מסוג אחר. היא רק צריכה לבחור. הבחירה בדרך־חיים של שחקנית התחילה כשצריך היה לייפות במשהו את המציאות האכזרית.

כשהאם יצאה מהבית, אסרה על הילדה הקטנה לפתוח את הדלת. „אבל מה יהיה אם אבא יחזור?", היתה רחל שואלת, ואמא היתה אומרת, „אבא לא יחזור". כעבור שנתיים וחצי בא מכתב. אחותה קראה ונזעקה „אבא חי, זה מכתב מאבא". אבל האם שפחדה להפסיד את קיצבת האלמנה, אמרה לה: „זה לא מאבא, אבא מת".

שנתיים אחר־כך, אחרי המלחמה, הם ברחו לגרמניה. רחל נשלחה למחנה. יום אחר הועיקו אותה לשער. אמא חיכתה שם עם גבר זר לה. רחל היתה כמו מאוכנת. האם אמרה: „כבר לא נותנים חיבוק לאבא?" היו לה חלומות על המגישה הזאת. היא ראתה עצמה רצה לזרועותיו, מחבקת ומנשקת אותו. זה לא קרה. כל ימי חייהם היא לא סלחה לחוריה על הדרך בה הודיעו לה שאביה חי. רחל סרבה להאמין שזה באמת אביה. שנים טענה שהאם נישאה בחשאי לגבר אחר, ועכשיו מרמים אותה. רק לימים, כשעלו ארצה, שיכנעה אותה דודתה לחשוב אחרת. אבל זה כבר היה מאוחר, והנתק עם ההורים הפך לעובדה.

בארץ גרו במעברה ליד רעננה. את רחל העבירו לדודה ביד־מרדכי. שאיפתה הגדולה היתה להיות אחת מילדי הקיבוץ, צברית שזופה ויחפה ומקובלת בחברה. שוב נעזרה בכשרון המשחק שלה. „כל המומנטים של המשחק בחיי היו בשביל להישרד איכשהו, לנסות להתגבר על ברידות איומה, על ניכור של סביב קשה", היא אומרת. רחל חיפשה פטנטים לרכוש את ליבם של ילדי הקיבוץ. באחד הערבים, בעוד הילדים צוחקים מהרי"ש המוזרה שלה, נזכרה בשיר ביידיש ששמעה מפי אמה והתחילה להצחיק אותם עם השיר. הילדים צחקו עד רמעות, והפסיקו להציק לה.

אלא שבקיבוץ חסרו ילדים בני גילה, והיא נאלצה להצטרף אל הוריה שעברו לבית ביפו, על שפת הים. האחות הגדולה נישאה ועזבה את הבית. עליה כפו שתהיה תלמידה מצטיינת, ושתצליח לעבור לתיכון טוב בצפון תל־אביב. הלחץ גרם לה למרוד, לרצות לברוח מהבית. בניגוד לרצונה נשלחה ל"תיכון חדש". הפעם ויתרה מראש, ולא נאבקה לרכוש את לב הילדים. ידעה שאין לה סיכוי. ילדה מיפו, עם מיבטא זר, לבושה מצחיק וקיצצת־ראייה. איזה ילד צפון־תל־אביבי מבית טוב ירצה בכלל להתחבר אתה. אבל ב"תיכון חדש" הלכה לפחות לחוג דרמטי, מכלפת את ההורים שהיא עסוקה רק בלימודים.

קראת סוף השנה הראשונה שמעה על מבחני קבלה לסטודיו של ה"קאמרי". תחילה חשבה להבחן. ברגע האחרון שינתה כיוון והגיעה למשרדי איחוד הקבוצות והקיבוצים. היא רצתה לחזור לקיבוץ. ביקשו שתביא מכתב הסכמה מההורים. רחל הודיעה להם שתלך מהבית בהסכמתם או בלעדיה. המכתב ניתן לה אחרי צעקות דמעות ואיומים. מהאיחוד שלחו אותה לניר־דוד, לקבוצה של עליית הנוער, כולה ילדים מבתים הרוסים. חלקם לא ידעו קרוא וכתוב. עברו עליה לילות של בכי וייסורים, אבל היא החליטה שלא תתן להורים את התענוג לראות אותה חוזרת עם הזנב בין הרגליים. אחרי חודשיים זכתה במעמד של ילדת־חוץ בחברת בני המשק. השנים הבאות עברו עליה כמו על מאות־אלפים שנולדו וגדלו כאן, ולא בשלגים של רוסיה, או ביפו על שפת הים, בבית שכל תושביו מדברים פולנית ואידיש.

בגיל עשרים נישאה לבן משק יפעת, מבוגר ממנה בשלוש שנים, חריג בהשוואה לנישואיה הבאים. היא הצטרפה לקיבוצו, היתה פעילה בוועדת־תרבות, הכינה הופעות לחגים, הפכה מלח הארץ. כאן נולדה הבת. האידיליה חלה להישבר כשהחלה לשחק ב"בימת הקיבוץ". הבעל התנגד. הם נפרדו. היא לקחה את הבת הקטנה ועברה לחדר קטן בתל־אביב, שכור במימון המשק. היא המשיכה בתיאטרון. עדיין נדמה היה לה שכל העולם פתוח לפניה, שאם רק תתאמץ, יהיה כבר מי שיגלה אותה ויציע לה תפקידים כזה אחר זה.

פסיכולוגית יעצה לה להחזיר את הבת למשפחה בקיבוץ. רחל היתה נוסעת לבקר את הילדה ביפעת יום־יום, באוטובוס. האופטימיות החזיקה אותה על פני המים. פה ושם קיבלה תפקידים, בעיקר בתיאטרון המסחרי. לא תפקידים גדולים. שום דבר לכתוב הביתה. ימים ולילות בילתה ב"כסית", בטוחה שהיא עושה את זה למען המקצוע. בכסית, כך סיפרו לה,

(המשך בעמוד 32)

רחל רביד בקומה החמישית מעל רחוב דיזנגוף: היא מדלגת על המדרגות, בנעלי ספורט, בלי לעצור, בלי להתנשף.

צילום: שמואל רחמני

אייל ברטונוב במחזה "מחולות המוות" עם אורלי עדוס; הוא הראה לרחל שאפשר לחיות גם אחרת (צילום: רוני שני)

פרידה עצובה מאשה משגעת

„זאת היתה פרידה עצובה מאשה נהדרת, משגעת. חיינו יחד חמש שנים, ואפילו יום אחד לא הפריע לי שהיא מבוגרת ממני ב־14 שנים. נורא מרגש אותי לדבר עליה, זה משהו שאני מנסה לקנוח ולכסות, כדי להמשיך הלאה.

„הדבר הכי גדול שאני יכול להגיד על החיים שלי עם רחל זה שבנינו בית יחד, גם במובן המוחשי ביותר, זה דבר שעשינו יחד, היא ואני. לא להורים שלה ולא להורים שלי היה כסף לעזור לנו, וכשהגענו לזה בכוחות עצמנו זה היה דבר גדול.

„ההחלטה להינשא לרחל לא היתה קשה. חיינו קודם יחד במשך שנה, וההחלטה להינשא היתה המשך טבעי של הדרך. התחתנו עם הרבה תקווה לילד, ולצערי זה לא הלך. כן, זה בהחלט דבר שחשבתי עליו קודם, אבל היינו בטוחים שנצליח. בשלב הראשון נראה היה שזה ילך בלי בעיות. קשה לי לומר היום אם היינו ממשיכים להיות יחד אילו היה נולד ילד, מי יכול לדעת דברים כאלה. דבר אחד בטוח, נישואין בין גבר צעיר לאשה מבוגרת, אינם חסרי־סיכוי. אבל חייבים לדעת שיש להם מחיר, שכל צד מוותר על משהו, וצריך לשקול. אני הגעתי למסקנה שהמחיר של להשאר בלי ילד, גבוה מדי.

„רחל היא אשה, שאם מסתכלים על סיפור חייה, אומרים: איזה סיפור קשה. אבל כשמסתכלים עליה רואים אשה אופטימית, בדרך־כלל עליזה וצוחקת, שתמיד מסתכלת על אלה שקשה להם יותר. כשהיינו מגיעים לאמצע החודש ולא היה כבר כסף בבנק, אני הייתי נכנס ללחץ. אבל היא היתה אומרת בשיא הרצינות: יש אנשים שמצבם גרוע יותר. יש ילדים שאין להם מה לאכול".

ברטונוב, אישר הצעיר

השלום היה פה

(וחזר לאמריקה)

כל ילד כבר יודע שאת הדברים החשובים באמת אנחנו שומעים בבי.בי.סי. או רואים בסי.בי.אס. כמו הידיעה הנפלאה, ששודרה לפני כשבוע בסי.בי.אס.: „ראש סוכנות הביון המרכזית של ארה"ב, ויליאם קייסי, ביקר בישראל ובסוריה בתחילת יולי ומנע מלחמה בין שתי המדינות."

שוב מתברר שאין כמו הסב"כ האמריקאי לחולל מלחמות או למנוע אותן. היונים יכולות לצאת לחופשה ללא תשלום. יש מי שעושה את העבודה בשבילן – מוסר'ניק אמריקאי בחליפה לבנה ופרחים על הראש, נוסע מארץ לארץ ומונע סכסוכים בין מדינות ועמים.

הבעיה היא שיש כל־כך הרבה מדינות מסוכסכות ולכך מעט ראשי סוכנויות ביון אמריקאיות. לכן, עכשיו כשהוא בא – כדאי לעכב אותו פה. את האיש הזה שמנע מלחמה שאף אחד אפילו לא ידע שהיא עמדה לפרוץ. ויש לעשות הכל כדי שהבחור הזה ישאר פה, יתנחל באיזו בודקה מנויה בסמוך לגדר הטובה, וימשיך למנוע.

ולא נדע עוד מלחמה, רק שב"כ ורוטציה.

היזהרי משוטרות, בתי!

מסכנה הילדה שלנו. לא מספיק שהיא צריכה להיזהר מזרים השואפים להסיעה בטרמפים, [illegible] המציעים לה סוכריות, מגנבים השואפים לפרוץ הביתה ולגנוב לה את הווקמן, מנהגים הנותנים גז כדי לדרוס אותה ואת [illegible], [illegible] שרוצות לתפוס עליה גלים. אם כל זה לא מספיק לכם – היא צריכה להיזהר גם משוטרות.

ומעשה שהיה, כך בערך היה ולפי הכתוב בעיתונות: שוטרת מחיפה ששמה האשול אליאס, בת 18, המשמשת כמדריכה במקצוע הזהירות בדרכים [illegible] במיגזר הערבי, מואשמת בתקיפת תלמיד [illegible] ראשו בשולחן, עד ששתיים משיניו נעקרו. לא כתוב בעיתון מה היה הרקע להתפרצות השרירית של השוטרת האלימה בעיצומו של השעור זהירות בדרכים. אולי זה היה כשעור־מבוא ללוגיקה של הרמזור, והילד אמר שבירוק אפשר לעבור בלי להסתכל לצדדים, ואז השוטרה תפסה את הקריין, והתחילה לצעוק:

„לא חוצים בלי להסתכל, אידיוט! אוי, תיכף אתן לך, יא חתיכת פסיכי שלא מבין כלום ברמזורים במיגזר הערבי!"

ואז היא התחילה לרדת עליו עם כל הלב, לפצוע את שפתו התחתונה ולשבור שתיים משיניו, כדי שידע בדיוק מאיפה משתין הרמזור. וזה שוב מראה לכם כמה מסוכן להיות ילד, ובעיקר ילד ערבי. ילד שיכול להיות הכי זהיר בדרכים, עד שבוקר אחד הוא פוגש שוטרת ממחלקת הזהירות.

ועלתה בדעתי סיסמא חדשה, לשימוש המועצה למניעה:

„ילדים, אם השיניים שלכם יקרות,
אל תאכלו ממתקים והתרחקו גם משוטרות!"

חֲרֵדִיזְם

בככר העצמאות בנתניה, עיר ללא רחמים, הפגינו לפני כשבוע תושבים במחאה על כוונות להקים ישיבה של חוזרים בתשובה ברחוב בן הם גרים (רחוב השבעה). לטענתם תגרום הקמת הישיבה ברחוב שלהם לירידת ערך הדירות שלהם. הסיפור הזה מראה לכם שהחרדים הם לא סוכריות, אבל גם לחילוניים אין הרבה במה להתגאות. קודם כל, אני באמת מאמין שדתיים וחילוניים יכולים לגור ברחוב אחד, ואולי זה אפילו רצוי שבכל רחוב יגורו כמה דתיים וכמה אתאיסטים בכפיפה אחת. זה טוב גם בשבילך העולם הבא, כשנגיע לכס הכבוד למעלה, וישאלו אותנו:

„נו, ועל השבת שמרתם?"

„לא כל כך, אבל זילברבוים מקומה ב' שמרה עליה בשבילנו כשהלכנו לים."

כל ישראל ערבים זה לזה, וזאב בהחלט יכול לגור עם כבש, למרות שברור לכולם שהכבש יהיה די כפארנויה עקב המגורים המשותפים האלה.

הנקודה השניה, אם בן אדם מאמין מעוניין לגור בנתניה, צריך לעודד אותו לכך, משום שכל אחד יודע שאלוהים גר בירושלים, ובגלל זה כה רבה התועבה בערים האחרות. העיריה צריכה לברך על כך שאלוהים רוצה לעבור אליה, למרות המרחוב. לכן אני מציע לחילוניים לא לחקות את החרדים אלא ללמד אותם סבלנות ורגשות אהבה בין אדם לחברו, אפילו שהם גרים באותו רחוב. ויש ערכים אחרים מלבד ערך הדירות, לכן נאמר אמן.

נאמר כן לשכן!

מת להיות עמותה

אני יושב לי ביום חם, בקפה ריק וממוזג, וחושב שאולי גם לי כדאי להיות עמותה. פעם, אני חושב לעצמי, זה לא היה כך. פעם כל אדם היה לעצמו, והיית יכול לשוחח איתו ולרדת לעומקו או לרוחבו. והיום, אם אתה רוצה נגיד לדבר עם הגנן על התפתחות השרך שבעציץ שלך – מייד מפנים אותך ל"עמותת הגננים". בית השימוש סתום – יש לך ענין עם "עמותת האינסטלטורים". עברו הזמנים שבהם האדם היה אינדבידואל לא־מאוגד ופתוח למגעים. היום כל שני גנבים שנפגשים כדי לתכנן איזו פריצה אידיוטית, הופכים בן רגע ל"עמותת גנבי ישראל", ולך תתפוס אותם.

לא חשוב איפה אתה פותח את העיתון, תמיד אתה נופל על איזו עמותה. עמותת הדוגמניות הפגינה מול עמותת עורכי הדין ועמותת הרופאים פגשה את נציג עמותת החולים לשמוע מה חדש בעמותת מחלות הכבד.

ככה זה, חבר'ס, פעם היינו עם, אחר־כך ארץ, אחר־כך מדינה, ועכשיו אנחנו רק עמותה. ואני יושב לי ביום הלוהט הזה, בקפה הממוזג, שותה שוקו קר, ומחכה שעמותת המלצרים תגיש לי את החשבון, וגם קבלה בשביל עמותת רואי החשבון העצמאיים, עם העתק לעמותת מס הכנסה.

פעם היינו אנשים פשוטים, היום כולנו מתים להיות עמותים, ומי יודע מה נהיה כמלה החדשה הבאה...

יהונתן גפן

ריטמן קלסיק – גלידות שמנת אמיתית עם אגוזי פקאן, שקדים מסוכרים ושקדים מצופים בשוקולד – הויטמן של הגלידות.

ויטמן

גלידה אמיתית

פעמיים תורכי

מנחם תלמי

המעשה המגונה של פרוספר

אללה צ'וצ'ו, תביא מהר את הברזל, נכסח את הראש המחלוא. ססס...אוחתו ארס. תראה איך בורח לנו. וואלאק אתה שמו שומע אותי, יא בנזונהז עוד פעם אתה עובר פה, אנחנו חותכים אותך חתיכות קטנות שהאמא הדפוקה שלך לא תכיר אותך, אלי רק לפי הריח. אתה שומע אותי, יא אחול-שילינגז רק לפי הריח תכיר אותך האמא שלך. מפני שכמה שאתה קטן, אתה מסריח כמו חמור גדול שמת לפני שבוע. שמעת אותי?

וולאס צ'וצ'ו, תשים את הברזל בחזרה. הבנזונה תפש מרחק. אם לא היה כל כך חם בחוץ, הייתי רץ, תופש אותו. חתיכת מלוכלך זה. אני יודע שזה אותו הבנאדם מה שכבר שרף אותנו פעם אחת. אני מרגיש אותו מרחוק, את המלוכלכים האלה. משהו משהו. הראש שלי כמו אנטנה בשביל הבניאדם האלה. איך שהם מתקרבים, משהו מתחיל לפצפץ אצלי בראש. לא יודע איך זה עובד. משהו מצפצף וגם בא לי הסרחון שלהם באף. ככה בדיוק היה לי עכשיו. כמו שהתחיל לי הציפצוף בראש, אני מסתובב ורואה אותו. עומד מהצד השני של הכביש. ראית מה החזיק ביד שלו, הקטן המושתן הזהז פחית של שמן. איפה שמן איפה. בלי לפתוח, בלי להריח, אני יכול להגיד לך באחריות שבפנים היה בנזין. אני גם כן יכול להגיד לך בדיוק את התוכנית שלו. עובר את הכביש, בא על יד המקום שלנו, מחכה שיהיה קצת לחץ עם הקונים, אולי איזה משאית מה שמביאה לנו סחורה. ואז הוא מחביא בצד את הפחית, ניגש לענבים, קונה איזה קילו, הולך. חוזר בלילה, בזמן שאנחנו שוכבים הרוגים מכל היום וישנים כמו אבן. אין באים אלה בשקט, כמו חתול על ציפור. זורקים את הגפרור בתוך הפחית, ומתחפפים. עד שאנחנו מתעוררים, הכל אש, הכל הולך בטים. פעמיים כבר שרפו אותנו הבניזונות.

משטרה? בטח באה משטרה. מה שפחות מדברים יותר בריא. לא מתחבבים. אומרים להם לא יודעים. אומרים להם אולי נפלה סיגריה בתוך הקש של המלונים. אני יגיד לך את האמת, את העניינים שלנו אנחנו סוגרים בלי המשטרה. משטרה זה כמו סכין חד משני הצדדים שלו. איפה שאתה לא מחזיק, אתה נחתך. אתה רואה סכין כזה, תלך הצידה. טייב, אני יסביר לך. אם יהיה לנו פה יותר מדי משטרה, שתחים אלה את הדרך למניאקים של המס הכנסה והמס ערך מוסף והמס אם'אממו והמס אוחתת'אבוהו וכל המסים האחרים שמוצצים

"פתאום ראיתי חזה של בחורה משהו מהסרטים. הצעצועים שלה קפץ לי בעיניים כמו מכה של חשמל. מכה של חשמל אתה יכול לעצור? ככה גם אני לא הייתי יכול. אז דחפתי קצת את הידיים שלי. ססס...אוחת אבוהה, איך צעקה, מינימום כאילו שהייתי אונס אותה".

לנו את הזיעה ושותים לנו את הדם. מפחדים לדרוך אצלנו יותר מדי בלי המשטרה. איך רעבים אלה מהמס הכנסה ומהמס ערך מוסף והמס אם'אממו. אוכלים אותנו עם כל השיניים, בלי רחמנות. תפתח להם יותר מדי את הדלת, יאכלו לך הכל, בקושי ישאירו לך בשביל לקנות קצת לחם הביתה.

יאללה, מה אנחנו מדברים כל כך הרבה, לא עושים לך בכלל כבוד. תבוא, תשב. לא פה. תשב איפה שבאה חרוח. תראה איזה בריזה עלא־כייפאק יש לנו באמצע הקיץ, באמצע הצהריים. הילטון אורגנאל. נתחיל בחתיכת אבטיחז יותר טוב מלוןז אני חושב לפני זה נביא לך קצת ענבים. מהשחורים. תראה איזה אחללה סחורה. משהו בניזונה השחורים האלה. סוכר בלי גרעינים, מין חדש. רק מהשנה נכנס בשוק. איפה צ'וצ'ו איפה. וואלק יא צ'וצ'ו תיקח כמה אשכולות שחור, תתרחץ אותם טוב, תבוא לנו פה. תשים גם כן קצת מים על האש בשביל קפה. אחר כך תלך להביא לנו איזה אבטיח מהערימה של ואדי־עהה. מהערימה הקטנה, אלה שמגדלים אותם בלי השקאה.

(המשך בעמוד הבא)

הנחות לדוגמא:

מחלקת גברים
תולצות דקרון חצי שרוול 20%-50% הנחה
תחתוני מנחטן לגבר 20% הנחה
מכנסיים אלגנטיים 20%-50% הנחה

מחלקת ילדים
מכנסי ג'ינס קצרים בגדלים 6-16 מחיר לצרכן רק 9.90 ש"ח

מחלקת נשים
מכנסי נשים אופנתיות 50% הנחה
טוניקות נשים מודפסות מחיר לצרכן רק 29.90 ש"ח

מחי טכסטיל לבית
מגבות עד 20% הנחה

ויזה יותר טוב מכסף.

שיטת המחיר הסביר

טתה

כדאי להתלבש על טתה

רשת חנויות האופנה הגדולה בישראל

ת"א: אלנבי 85, דיזנגוף 136, הרצל 6 (חנות המפעל). דיזנגוף סנטר (אלסקה ספורטליין). פרדס־כץ: אברבנאל 61 (חנות המפעל, לשעבר אלסקה ספורטליין). ר"ג: רח' ביאליק 29. בת־ים: שד' העצמאות 67. פתח תקוה: רח' קציר 6, במדרחוב, (לשעבר אלסקה ספורטליין). ראשל"צ: רח' הרצל 68. רחובות: רח' הרצל 203, (לשעבר אלסקה ספורטליין). הרצליה: רח' סוקולוב 33. כפר־סבא: מרכז קניות אחרוני. נתניה: רח' הרצל 9. חדרה: רח' רוטשילד 36. חיפה: דרך העצמאות 61. חדר, הרצל 50. צ'ק פוסט (חנות המפעל). ק. מוצקין: רח' השופטים 76. ק. אתא: רח' העצמאות 48. עכו: רח' בן עמי 43. נהריה: ככר העיריה. עפולה: רח' ארלוזורוב 8. צפת: רח' ירושלים 40. ק. שמונה: מרכז מסחרי. ירושלים: רח' לונץ 7, רח' בן הלל 1 פינת המלך ג'ורג' (חנות המפעל). באר שבע: רח' קק"ל 139. אילת: מרכז ״ככר שלום״.
פתוח רצוף / פתוח במוצ"ש

עץ הרימון נתן ריווחו...
...לטווח קצר וללא עמלת קניה

רימון

„רימון" קרן הנאמנות החדשה

בקרן הנאמנות החדשה של דיסקונט – „רימון", – אתה משקיע לטווח קצר ונהנה בטווח הקצר.
הקרן משקיעה עד 30% מנכסיה במלוות קצרי מועד (מק"מ), בתעודות פקדון סחירות (תפ"ס) ובמזומנים.

השאר מושקע באגרות חוב מכל סוג שהוא, בניירות ערך בנקאיים ובמניות ובניירות ערך הניתנים להמרה למניות.

חידוש! קרן הנאמנות „רימון" **אינה גובה עמלת קניה**, בנקאי הקרן – בנק דיסקונט התחייב כי במשך כל תקופת קיום הקרן לא יגבה עמלות בעד קניות של תעודות הקרן. פירוש הדבר חסכון של כ־¼%, דבר המגדיל את התשואה שלך.

המוח שלך בהשקעות

אילנות-חברה לניהול קרנות נאמנות של דיסקונט בע"מ

אילנות דיסקונט

אין לראות במודעה זו הזמנה לרכישת יחידות.

יומר טמיר כהן (יעקבסון)

„את העניינים שלנו אנחנו סוגרים בלי המשטרה. משטרה זה כמו סכין חד משני הצדדים שלו. איפה שאתה לא מחזיק, אתה נחתך. אתה רואה סכין כזה, תלך הצידה. טייב, אני יסביר לך. אם יהיה לנו פה יותר מדי משטרה, פותחים אלה את הדרך למניאקים של המס־הכנסה והמס־ערך־מוסף והמס אם־אממו והמס אוחתת־אבוהו וכל המסים האחרים שמוצצים לנו את הזיעה ושותים לנו את הדם".

(המשך מהעמוד הקודם)
שגעון איזה אבטיחים יש השנה. כל אבטיח לוטו. אין אפס. תאמין לי, מהתחלת העונה עוד לא פתחנו אחד שיהיה לבן בפנים. הכל אדום רשמי, הכל מתוק סוכר. מה אני יגיד לך, אם היו יודעים אצלנו לעשות כלכלה כמו שיודעים לעשות אבטיחים היה פה אמריקה היה פה.

למה רוצים אלה לשרוף אותנו? רוצים שנלך מפה. אומרים שזה המקום שלהם. תראה, אנחנו מדברים קלפים פתוחים, נכון? הם באמת ישבו פה כמה זמן. אחר כך התחילו עניינים. עשו בלאגאן. תפשו עצבים. פתחו סכינים. שלושה הלכו בבית־חולים. אחד מת, אללה ירחמו. היה משפט. קיבלו שנתיים. אחד קיבל שבע שנים. וככה עמד המקום ריק. בא בוקובזה, אמר לנו יש לי בשבילכם מקום שגעון לקיץ, על יד הכביש, חנייה חופשי, אין צרות עם שכנים ועם העיריה, תעשו אבטיחים, תעשו ענבים, תחמילו הרבה כסף.

הלכנו לראות. באמת מקום טוב. שמנו לו בוחטה שמנה, הכל ירוק, לקחנו את המקום. עשינו עונה פצצה. עשינו עוד עונה יותר פצצה. אחר כך באו שניים מה שגמרו לשבת את השנתיים שלהם ברמלה, אמרו לנו יאללה תתחפפו, זה המקום שלנו. אמרנו להם זה המקום של אלוהים. אמרו לנו אנחנו היינו יושבים פה ארבע שנים עד שקירקעו אותנו לרמלה. עכשיו יצאנו חופשי. סחתיין, אמרנו להם, שתנשמו אויר נקי ושלא תדעו מצרות. תודה רבה, תודה רבה, אמרו לנו, אבל עכשיו אנחנו רוצים בחזרה את המקום שלנו. זה קצת קשה, אמרנו להם, הכי טוב תלכו לבוקובזה, הבנאדם מה שמכר לנו את המקום הזה. הנה הנייר שכתבנו אתו. אמרו לנו תשימו את בוקובזה ביחד עם הנייר שלו בתחת של האמא שלו. ככה מדברים אחרי שנתיים נטו ברמלה, שאלנו אותם? יאללה, יאללה, הם אמרו, אנחנו נותנים לכם עכשיו, כך אמרו לנו, אנחנו נותנים לכם מכסימום שבוע להתחפף מפה. אמרנו להם אם אתם כבר מדברים מכסימום, אתם יכולים מכסימום להתחלק לנו על המקולף של מזרחי.

הלכו בלי לעשות עניינים. אולי פחדו שיתחיל שוב פעם עניין עם סכינים. לא רצו להסתבך אחרי שרק עכשיו יצאו משנתיים. אבל מה? התחילו לשלוח כל מיני מניאקים שיעשו בוררות. אמרנו להם תלכו לבוקובזה, אנחנו לא מכירים אותכם. אז הם התחילו לשלוח כל מיני מניאקים שישרפו אותנו. אחר כך שלחו עוד פעם מישהו שיעשה בוררות. אמר יש לנו הצעה, תעשו רוטאציה. מה נעשה?! שאלנו. רוטאציה, אמר. מלה יפה רוטאציה. איך נעשה אותה? שאלנו. פשוט מאוד, אמר, אתם עובדים עונה אחת, הם עובדים עונה אחת. אםהרוטאציה טוב בשביל הממשלה, למה לא טוב בשבילכם? אמרנו להם, תגידו, אנחנו נראים לך כמו שמעון פרס שנעשה רוטאציה עם המניאקים שרוצים לשרוף אותנו? אנחנו נראים לכם כאלה פראיירים? פה זה לא מערך ולא ליכוד. פה זה אבטיחים וענבים. לא עושים צחוק מהעבודה.

טייב, לא רצינו רוטאציה, התחילו אלה לשרוף אותנו עוד פעם. מה אני יגיד לך, בפעם הראשונה באמת כמעט נשרפנו. עד שאני התעוררתי, כבר התחתונים שלי היו חצי שרופים, ברחתי החוצה. בלי בגדים לגמרי. באו כל מיני אנשים שראו את האש. גם כן בחורות באו. ואני עומד, חם לי שם למטה, אתה יודע איפה. לקחתי חתיכת קרטון ועשיתי עליו אוויר, שיתקרר לי קצת. מה הייתי מפחד? הוא לא נשרף, ברוך השם, היה בסדר גמור, אבל הייתי מפחד שיבואו אלה מהמשטרה ויגידו הבנאדם הזה שוב פעם עושה מעשים מגונים. אכלתי את זה כבר פעם. מעשה מגונה. עם אשה אחת. לא הכרתי אותה. טייב, אז אספר לך. פתאום ראיתי חזה של בחורה משהו מהסרטים. הצעצועים שלה קפץ לי בעיניים כמו מכה של חשמל. מכה של חשמל אתה יכול לעצור? ככה גם אני לא הייתי יכול. אז דחפתי קצת את הידיים שלי. ססס... אוחת אבוהה, איך צעקה, מינימום כאילו שהייתי אונס אותה. מה עשיתי, מה? שני ליטופים חפיף לגמרי, מכסימום שלושה. ותאמין לי, בלי איומים ובלי אלימות. באמת שום דבר מיוחד. איך שהתחילה לצעוק, קופצים עלי כל מיני אנשים. הכניסו לי אגרופים, ניפחו אותי הביצונות.

באה משטרה. היה משפט. כתבו את השם שלי בעתון. הובא בפני השופט בעוון מעשה מגונה. פרוספר עקילוב מחולון. אפילו את השם של הרחוב שלנו נתנו. כאילו שלפחות שחטתי אותה. מעשה מגונה, אמרו. תגיד בעצמך, מה מגונה פה, מה? כל פעם שהיו אומרים לי את זה הייתי תופש עצבים. איך שאמרה את זה התובעת בבית המשפט, בא לי עליה הסעיף. הפה נפתח לי, אף אחד לא סגר אותו. אמרתי לתובעת, מה שאת עושה, גברת, זה לקחת זבוב קטן ולעשות אותו מינימום ציפור. ועכשיו תשמעי אותי, אם האבא שלך לא היה עושה את זה לאמא שלך, את בכלל היית נולדת? את היית עומדת פה לדפוק אותי על חצי חינם? זה מעשה מגונה, זה? את רוצה להגיד פה שהאבא שלך עשה מעשה מגונה לאמא שלך? עלא כייפאק! נראה אותך מביאה לפה את האבא שלך, פותחת לו תיק. נראה אותך מראה עם האצבע שלך על האבא שלך ואומרת לכבוד השופט: הבנאדם הזה הוא מניאק, עשה מעשה מגונה על האמא שלי. תאמין לי, הפסדת שלא היית שם. היית צריך לראות אותה. שני רגעים לא יכלה לפתוח את הפה. אחר כך התחילה לצעוק על השופט למה הוא נותן לי לדבר. אבל אני דיברתי את כל העצבים שלי. אמרתי, כבוד השופט, אני מודה ששמתי את היד שלי על החזה של הגברת. עשיתי את זה בלי הרשות שלה, וזה באמת לא בסדר. מגיע לי עונש? אולי מגיע לי. אבל למה מעשה מגונה? איפה פה מעשה מגונה? איזה עניין גדול עושים מזה. לוקחים נוד של חמור, עושים ממנו פצצה אטומית. ועוד כותבים את השם שלי בעתון. פרוספר עקילוב מחולון. אפילו את השם של הרחוב נותנים.

בטח כתבו את השם שלי. גם כן כתבו שאני מוכר אבטיחים מול הצומת של התחנת דלק. השכנות הביאו את העתון לאמא שלי. תראי, אמרו לה, מה כותבים על הילד שלך בעתון. לא יודעת לקרוא האמא שלי. שאלה איך כתבו אותי. אמרו לה כתבו אותו עושה מעשה מגונה. לא ידעת מה זה. אמרו לה, שם את הידיים שלו על הציצים של הבחורה. ליטף את היונים שלה. האמא שלי לא הלכה בית־ספר, לא יודעת לקרוא. אבל שכל יש לה. אמרה להם: אם על דבר כזה הולכים עליו משפט, אז חצי מהאנשים בעולם צריכים לשבת בבית הסוהר. ותראו איך כולם מסתובבים חופשי בחוץ.

מה נגמר בבית המשפט? דבר ראשון השופט התחיל לצעוק עלי שככה לא מדברים על התובעת. אבל אני ראיתי שהצעקות שלו לא באות מתוך הכעס. כולם שהיו שם ראו שהוא דווקא תפש את הראש שלי, אפילו צחק בשקט על מה שאני הייתי אומר. בסוף הוציא אותי חופשי על תנאי. והעורך דין שלי אמר, וואלאק פרוספר, שיחקת אותה שגעון, יצאת הכי בזול שאפשר. שלושה חודשים על תנאי לשנתיים. באמת בכסף קטן.

תראה איך נגמרה פתאום הבריזה. יום חם יהיה היום. איפה הוא צ'וצ'ן? יאללה יא צ'וצ'ן, תביא לפה עוד סיבוב אחד ענבים ותפתח לנו כבר את האבטיח ואדי ערה. מתייבש לנו פה הפה מהחום והדיבורים.■

נחל

סופשבוע

אב תשמ"ו
מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שמואל רחמני

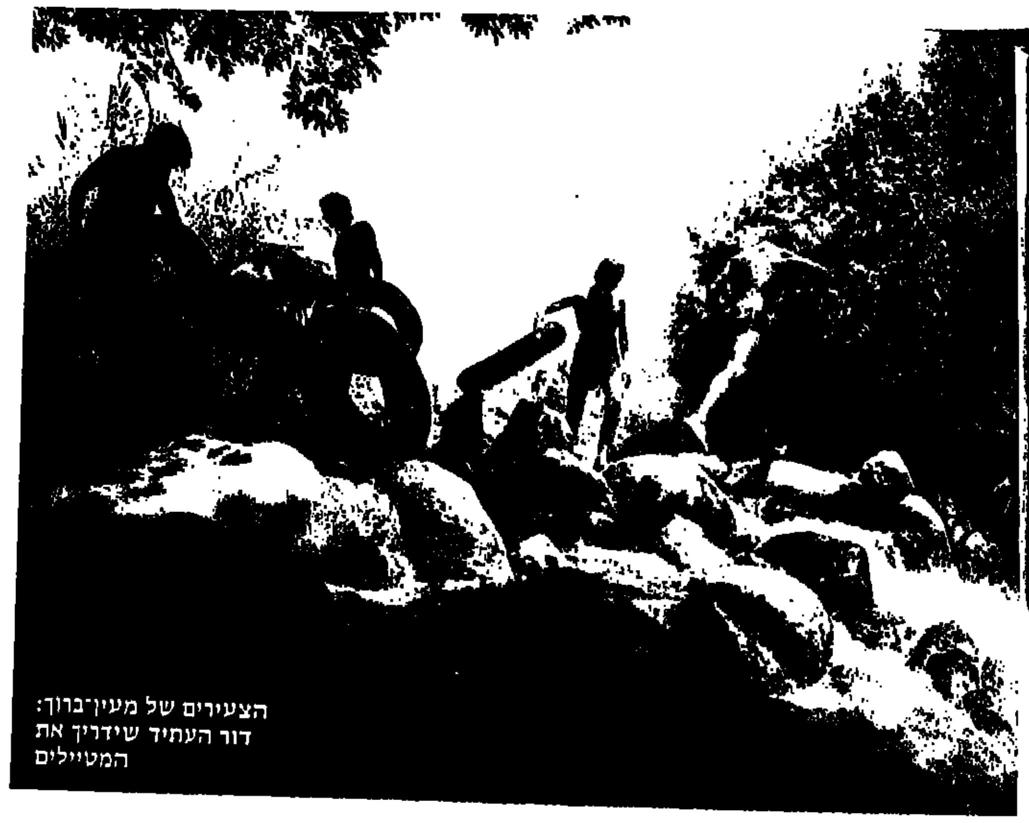

הצעירים של מעין־ברוך: דור העתיד שידריך את המטיילים

43. אל אבובי הנחל

האבובים שעליהם שטים בנחלי הצפון אינם כלי נגינה, אלא פנימיות של צמיגים. יושבים על האבובים וניסחפים איתם בזרם של נחל שניר. מים צוננים וזכים, הרוח באיבי הנחל, קולות של מים זורמים בארץ שדופת נצנות. שיט על אבובים הוא ספורט קייצי, רטוב וקריר עם טעם של הרפתקה. פעם היו משייטים על אבובים גם במפרץ חיפה ובכנרת. היום יש גלשנים וכלי שייט יותר מתוחכמים.

השייט המתיר באבובים נותר רק לאורך נחלי הצפון, החצבאני, הבאניאס וגם בקטע של הירדן. זהו ספורט שמתאים לכל אחד, במסלולים מסוימים, ולמיטיבי־שוט במסלולים אחרים. זוהי יכול לחוות טיול עליז ומשוגע לכל המשפחה, שכמו משפחת ברווזים מדשדשת על האבובים במורד הנחל. המנועים וההרפתקנים לא זקוקים להמלצות מיוחדות. שיט בסירות גומי על נהר הקולוראדו אין לנו. אז יש שייט על אבובים בחצבאני (הוא נחל שניר), בבניאס (הוא נחל חרמון) ובקטע צפוני, קצר וסוער של הירדן.

חידוש גדול יש בצפון עמק החולה. המחסור במזומנים אילץ את חברי מעין־ברוך לייצר "ענף משקי" גם מאוצרות הטבע שליד הבית. גם חברי הגליות (שדה נחמיה) מארגנים טיולי אבובים משולבים בהליכות קצרות.

החידוש הוא שמעתה לא צריך להרשם לטיולים האלה חודש מראש, וגם יש חניונים מוסדרים ומסלולים מסומנים והדרכה אחראית של הקיבוצניקים, ועוד שירותים למטיילים שאותם נפרט להלן.

וקודם כל כמה מילים על נהר החצבאני, שרובו נמצא בלבנון ורק חלקו התחתון – בין הכפר העלאוי היחיד בתחום ישראל, ע'ג'ר, לשפך הנהר אל תעלת הירדן, ליד קיבוץ חוליות – נמצא בתחום מדינת ישראל.

למרגלות הכפר ע'ג'ר הבנוי על שפת המצוק המיזרחי של קניון החצבאני, נובעים משני צידי האפיק שני מעיינות הוואזני.

בעונת הקיץ, כאשר מקורות הנהר העליונים מנוצלים ע"י תושבי חצביה שבלבנון, מוזנים מעיינות הוואזני את אפיק החצבאני העובר בישראל. לאחר שיוצא הנהר מהקניון שלו ומגיע למישור עמק החולה, הוא זורם עוד תשעה קילומטרים לפני שהוא נשפך אל הירדן, ליד מרכז חסי־פורט של קיבוץ חוליות. מצפון לכפר ע'ג'ר, שהוא כפר יפה בזכות עצמו, יש תצפית על הקניון ומעיינות הוואזני. מבית־הספר של הכפר הידידותי רואים את הר דוב, והמבט ניפתח עד לכפרים שובא, רשיא אל פוחאר, אל חיאם וגבעות חצביא בלבנון. דרך עפר מובילה אל מעיינות ואזאני. לא תמיד מותרת כאן הירידה, מטעמי בטחון, ומידע על כך – בחניון מעין־ברוך. כאן למטה, ליד המעיין, יפה מאוד. כרים ירוקים של נענה ופטל, עצי אגוז, צפצפות, דולבים והרדופים.

דרומית מכאן מתחילה שמורת הטבע של נהר שניר, שמו העברי של החצבאני. הגשר הנושא עליו את הת־נועה בכביש הגבול מטולה־ע'ג'ר ומע־לה גדעון להר דוב בחרמון, הוא גשר רומי עתיק שחונך ושופץ בידי הער־בים והצלבנים.

● אל שביל החצבאני:

מיטיבי השיוט באבובים והמטיי־לים ברגל שייצאו אל החצבאני מחני־ ◀

פורלים, סלטים ויין לבן צונן על פלגי מים

מעריב
בת קיבוץ מעין־ברוך, שיט אבובים
במים לא כל־כך סוערים.
צילום: שמואל רחמני

(המשך)

ון מעין־ברוך יגיעו אל מקומות מקסימים לאורך הנחל. במרחק כמה מאות מטרים צפונית ל"חניון מעין" יש בחצ־באני מקום שבו נופלים המים באלכסון על גושי בזלת גדולים, ויוצרים מערבולות שוצפות. לפניו מגיעים, מדרום, אל מקום שבו רוחב הנחל כעשרה מטרים והם רדודים ושקטים.

מתחת לגשר על נחל שניר – בכביש המוביל מקרית־שמונה לבניאס, אל "ארץ פלגי מים" – רוחב הנחל הוא עד 15 מטרים ועומק המים יכול להגיע עד שני מטרים. על הגדה המזרחית, מצפון למרגלות הגשר, יש פינות נעימות לרחצה. דרומה מכאן יש "חצי אי" בנהר, והגדה המערבית – זו השטוחה – מכוסה חורש יפה ועשיר של עצי דולב, ערבה, תאנה ואשל הירדן. אליהם מתלווה מיגוון עשיר של שיחי פטל והרדופים, נענה משובלת, שנית גבוהה, בירוניקה ומליסה, צמחי המים הקטנים הפורחים בקיץ מעטרים פינות חמד לרחצה, לדיג, למנוחה ולשלווה על שפת הנהר.

● **אל חניון מעין:**

איך להגיע אל כל המקומות הנחמ־דים האלה? איך לשוט באבובים על המים ולא לפחד? היכן שוכרים אופניים לטיולים במסלולים מודרכים? כל אלה בחניון החדש של קיבוץ מעין־ברוך, קיבוץ קטן וסימפטי בן 39, בצפון־צפון עמק החולה.

"חניון מעין" הוא תחנה לשירות המטיילים בדרך מקרית־שמונה לבניאס. נוסעים צפונה בכביש אצבע הגליל. עוברים את קרית־שמונה ופונים ימינה לכביש המוליך לדן ולבניאס. אחרי ארבעה קילומטר, כ־100 מטרים לפני הגשר שעל נחל שניר, פונים שמאלה לפי השלט "מעין־ברוך".

ב"חניון מעין" מקבלים חינם: חניה לרכב, שולחנות פיקניק, מיתקני גריל, שירות איסוף אשפה ומיתקן לשטיפת כלים, ומי שתיה משובחים. זוהי תחנת שילוח לטיולים באיזור, ומכאן הגישה למסלול טיול מקסים בשבילי החצבאני, למקומות שתיארנו קודם. את שאר השירותים מקבלים תמורת תשלום: מזנון, שיט אבובים, אופניים ודפי מסלול לטיול באיזור, וגם ביקור במוזיאון "האדם הקדמון בעמק החולה" שהוא מומלץ מאוד.

שיט האבובים מתקיים בארבעה מסלולים. 1. מחניון מעין עד חניון חוליות (תיאור בהמשך) – למיטיבי שוט – שלוש וחצי שעות.

2. מחניון מעין עד למושב בית־הלל. למיטיבי שוט – שעה וחצי.

3. מבית הלל עד חוליות – מסלול לכל אחד, בן שעה וחצי. ועוד מסלול קל – שהוא כמחצית מן המסלול הזה. עד לחוליות.

4. מסלול בבניאס, לכל אחד, מגשר כפר סאלד עד חניון חוליות.

● **טיולי האבובים:**

קונים כרטיס בקופה ובוחרים אבוב מתאים. כשמתיישבים עליו מרגישים נוח, והישבן אינו נוגע ברצפה.

התלבושת לספורט הזה היא נעלי גומי, בגד־ים או מכנסיים קצרים, וחולצה. בעלי משקפיים ידאגו לקשירה מתאימה. מומלץ להכין חבל כדי לקשור אליך את האבוב שלידך. מומלץ גם לשכור אבוב דורבי למקרה של תקר.

שיט האבובים נעשה בקבוצות עם מדריך ושייט מנוסה שיתריע מפני מפלים ומעברים צרים. שטים תמיד עם הפנים קדימה. לא להפנות את הגב אל הזרם. צוות חניון מעין כתב למען השייטים אחד־עשר כללי זהירות שאותם יש לקרוא לפני השיט, כדי שההנאה תהיה שלמה והשייטים ישובו בשלום לחניון. הספורט הזה מיועד רק ליודעים לשחות.

● **אל חניון חוליות:**

עוד חניון, עם לינה תחת כיפת השמים ותחנת־דרכים לטיולים בנחלים, על אבובים ובהליכות קצרות יש בקיבוץ חוליות (שדה נחמיה). אל החניון הזה אפשר להגיע מהכביש לקרית־שמונה. 1. פניה ימינה בצומת גומא לכיוון קיבוץ נאות מרדכי. מנאות מרדכי – פניה שמאלה לכפר בלום. מול הכניסה לכפר בלום, לפנות שמאלה, צפונה, ואחרי ק"מ וחצי – פניה ימינה לחניון חוליות על גשר יוסף.

2. לפני הכניסה לקרית־שמונה פניה ימינה (מזרחה) בכיוון השלט הלבן לקיבוץ שמיר. ואחרי 2 ק"מ פניה נוספת ימינה. אחרי נסיעה של 3.5 ק"מ מגיעים לחניון.

גם כאן מקבלים הדרכה. יש 13 מסלולים של טיולים באבובים והליכות קצרות בנופי הבניאס והחצבאני ותעלת הירדן, עד למַצַד עַתֶרֶת, מעט דרומה מגשר בנות־יעקב. כאן משלחים את המטיילים למסעות באבובים שאורכם נע בין 40 דקות ליומיים. בחניון יש מזנון קבוע, מקלחות ושירותים מסודרים. אפשר ללון על המדשאות ויש חניון רכב עם שמירה צמודה במשך כל שעות היממה. מי שיבוא הנה ועדיין מהסס, יוכל לראות במזנון סרטונים על טיולי אבובים שנועדו לפתות את התיאבון.

המסלולים של טיולי האבובים מחולקים לשלושה: מסלול לילדים, מסלול למבוגרים ומסלול לנועזים. שילוב של מסע אבובים ומסלולי הליכה קצרים בבניאס התיכון וגם – מומלץ במיוחד לקיץ – שילוב של טיול אבובים וביקור בכפר הדרוזי הציורי עין־קיניה שבמורדות החרמון.

המסלולים לנועזים או למיטיבי שוט כוללים גם ירידה לירדן צפונית לגדות, והמשך גלישה מתחת לשני גשרי בנות־יעקב (טיול מספר 29, שניים במאי 1986).

וכאן הוא הוא הגבול הדרומי של טיולי האבובים בנחלי הצפון.

האדם הקדמון בקיבוץ

אמנון אסף, פלמ"חניק ומראשוני קיבוץ מעין־ברוך, הקים כאן מוזיאון קטן ומלא חן שהוא אחד הציוריים בארץ.

כחושב צפון עמק החולה וכחקלאי מתעניין אמנון באנשים שחיו כאן אלפי שנים לפניו. הוא הלך בעקבותיהם וגילה דברים מדהימים, כולל כלי־נשק וחקלאות, שרידי חיות קדומות שחיו באגם החולה, כלים וחפצים שהעידו על שבטים נודדים ועל תושבים קבועים. ליד מעינות עינן שמימיהם נקוו באגם החולה שיובש ע"י הקרן הקימת לישראל במפעל הציוני הגדול בשנות החמישים, ניתגלו בתים קדומים של האדם הקדמון, ושלדי אנשים וחיות המוצגים במוזיאון.

אהבתו של אמנון לאדם הקדמון ואורח חייו בטבע, והצירוף של ידע והומור יצרו כאן מוזיאון מיוחד שאין לדלג עליו בביקור בחניון של מעין־ברוך. עכשיו נוספו לכך כל מיני כלים וחיצים מדרום אמריקה, ממזרח אפריקה ומדרום־מזרח אסיה שהביאו לו הקיבוצניקים הצעירים שנדדו בעולם. כאן אפשר לראות במדגם אמיתי, חיצים ששמשו ברעלים עשויים מצמחים וגם תחבולות שונות להדלקת אש, לפני המצאת הגפרור.

לילדים ולילדות הקטנים יש בכניסה תיבת בובות, והילדים הגדולים והוריהם לא ישתעממו כאן.

חניון

תחנות־דרך לשייטי האבובים:

● חניון מעין, לפני הפניה לקיבוץ מעין־ברוך – פירוט בגוף. הזמנת ותיאום מראש בטלפון 069־44570, בין השעות 9 – 17; בכתב: חגי אגמון, מעין־ברוך, ד.נ. הגליל העליון, 12220. במקום: מזנון, שכירת אבובים, חכות ואופניים. הדרכה לטיול באיזור, לאורך נחלי החצבאני והבניאס. ארוחות צהרים בחיק הטבע. מחירים: 4 שקלים לאבוב. 3 שקלים לבאים בקבוצות מעל 25 איש. דמי שכירת אופניים – 6 שקלים ליום.

● "האדם הקדמון בעמק החולה" – מוזיאון ציורי קטן ומרתק בקיבוץ מעין־ברוך. שעות הביקור: 9־13 – בכל יום. שעות אחרות [illegible] – בתיאום מראש בטלפון 069־44570. דמי כניסה: 1.4 שקל. [illegible]

● חניון חוליות, ליד קיבוץ חוליות (שדה נחמיה) – פירוט איך מגיעים לשם קראו בגוף. לינה על הדשא, שכירת אבובים והדרכה לטיולים בצפון עמק החולה, בבניאס, החצבאני, ירדן [illegible]

[illegible] מ־25 אנשים – 3 שקלים. לינה על המדשאות – 1.5 שקל. חניית רכב – חינם.

● מסעדה: "דג מהדן" בחוות הפורלים של יוקי אבישי. אליה מגיעים בפנית צפונה, שמאלה מכביש קרית־שמונה־בניאס, לפני המגשרים. יש שילוט.

● בתי־הארחה של הקיבוצים: הגושרים, כפר גלעדי, כפר בלום, איילת השחר. לינה בבונגלוס וקמפינג: חורשת טל. לבאים מתל־אביב וירושלים מומלץ לשלב טיול זה עם לינה באיזור.

● הדרך הקצרה לבאים מת"א: נסיעה בכביש החוף, פניה ימינה במחלף זכרון, מגיעים לצומת יקנעם, פניה שמאלה ומיד אחריה – ימינה בצומת כפר יהושע, נסיעה לכיוון בית שערים, פניה ימינה לכיוון נצרת, פניה שמאלה לכיוון עבלין והמשך ימינה עד לצומת גולני. משם – נסיעה בכיוון השלט "טבריה", משך הנסיעה – כשעתיים וחצי־שלוש שעות.

● בחזרה לכביש החוף: נוסעים בכביש אצבע הגליל. אחרי צומת ראש־פינה [illegible]

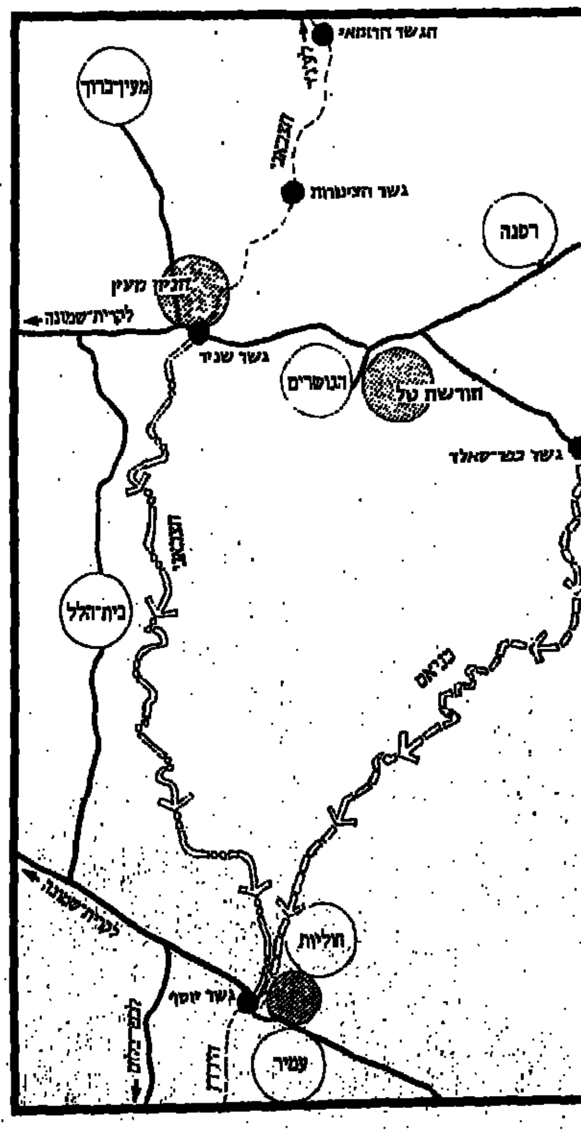

שטח פרטי

הירש

נורית הירש

מוסיקאית

נורית הירש: „אוהבת את הבית במושב, וביחוד את הגינון. לראשונה בחיי יש לי פינה משלי, סטודיו בחצר, בבניין שהיה פעם רפת"

המוסיקאית נורית הירש נולדה וגדלה בת"א. למדה באקדמיה למוסיקה בת"א ובאוניברסיטת קליפורניה בלוס־אנג'לס. משיריה: „עושה שלום במרומיו", „בשנה הבאה", „בפרדס ליד השוקת", „תני לי יד", „בדרך אל הכפר". כתבה מוסיקת רקע לסרטים, סדרות טלוויזיה והצגות, וייצגה את ישראל בפסטיבאלי־זמר בינלאומיים כמלחינה ומנצחת (מקום ראשון ב„אירוויזיון" ל„אבניבי"). נשואה, אם ל־2, גרה במושב גנ‍ִיעם.

לפני שאני מתחילה לעבוד אני מסדרת את הבית, רוחצת כלים, מטאטאה. זה עוזר לי להיכנס למצב של סדר נפשי, לוקח לי שעתיים לפחות עד שאני מתחילה להרהר. אני חייבת להיות עם עצמי בהרגשה של פרטיות, בשיא הריכוז והשקט, והטלפון מפריע. זה צריך לזרום, ואם יפתחו את הדלת 10 פעמים כדי לבקש משהו – אצטרך להיערך מהתחלה לאותו מצב־רוח מיוחד וריכוז. כשיש ריכוז – העולם מת, כולי בתוך העניין. מדברים ואני לא שומעת. אבל כשהילדים פונים אלי, אני כאילו יורדת מה"אסטרונאוטיות". כי הסתבר לי שהם מרגישים דחויים כשאינני מגיבה. וזה קשה, צריך לעשות מאמץ רב כדי לחתוך את העולם שאני נמצאת בו, להתנתק ולצנוח במציאות של הרגע, במשפחה. חשוב מאוד להיות קשובה למשפחה, לא לתת הרגשה של נתק. ולכן, כשהילדים רוצים תשומת־לב – הם מקבלים אותה.

אני חייבת להיות כמה שעות ביום עם עצמי, אני צריכה את השקט שלי, לחשוב, לארגן לי בראש את הדברים. וזה לא שייך לעבודה. אני יכולה לשמוע מוסיקה, לעשות יוגה, לקרוא. נאבקת כבר כמה חודשים עם „יוליסס". זה קשה, אז קוראים לאט־לאט, בכל פעם כמה דפים. ולא אוותר, כי זה מרתק אותי. קראתי עכשיו את „תוף הפח" של גראס ואת הביאוגרפיה של טולסטוי, קוראת והרבה ספרות מקצועית. כשאני לומדת יצירה אני קוראת על חיי המלחין, את ניתוח היצירות וגם את הפרטיטורה. עכשיו, למשל, נודע לי על שיטה חדשה ללימוד אנליזה של מוסיקה, שיטת שנקר, אז קניתי את הספרים ואני לומדת אותם.

בשנתיים האחרונות אני לומדת קומפוזיציה בניו־יורק. שואלים אותי – יש לך עוד מה ללמוד? זו שאלה מצחיקה. הדברים מאוד דינמיים, בפרט באמנות, ואני אוהבת ללמוד. במסגרת חיי היומיום יש רוטינה מסויימת, עבודה, משפחה, משקיבית. מדי פעם אני עושה הפסקה, ולומדת. זה שובר את הרוטינה ופותח עולם חדש ומלהיב. עכשיו, למשל, אני עושה מחקר על האופרות של ורדי. אבי היה זמר אופרות, ואופרות אצלי זה הרגל, כמו מאכלים שרגילים אליהם מהבית.

יש לי מאה העדפות במוסיקה, תלוי במצב־הרוח. אני מרגישה עצבות מתוקה כשאני שומעת משהו שמדבר ללבי. שיר יפה, פזמון קטן, ביצוע טוב או זמר אופרה עם קול נהדר יכולים לרגש אותי. גם קצב מרגש אותי. אוהבת את האלמנט הריטואלי במוסיקה ולכן אוהבת מוסיקה כושית. ולפעמים לא יכולה לשמוע את זה. אני לא נעולה על סוג אחד של

מילדותי ועד שעברנו למושב הלכתי בכל יום לים. זה דבר ששלט בחיי. תמיד ברחתי לים כשהייתי במצוקה. הוא היה המיפלט שלי.

אילולא עסקת במוסיקה, במה היית עוסקת? בהנדסה ובניהול או בפסיכולוגיה.

מה השהו שהיית רוצה לעשות שטרם עשית? אני יותר פתוחה לחוויות חדשות. תמיד מתפעלת את הדבר הבא, החדש.

מה מדאיג אותך? אני אדם מודאג מטבעי. שלום הילדים, מה יהיה עם המדינה הזאת, כל זה דואג.

מה גורם לך סיפוק? כשאני גומרת לכתוב קטע מוסיקלי ומרגישה שזהו־זה, זה דבר שלם. איש סיפוק ורווחה עצומה. רגיעה.

מה זה, בשבילך, פינוק עצמי? לגנוב שעתיים באמצע היום, לשבת עם חברה טובה על מרק ושתיית יין, ולשוחח.

מה את אוהבת אצל אנשים? חיוניות. זו תכונה שמאוד כובשת אותי.

מה התכונה המציינת אותך? דבקות במטרה.

מה החולשות שלך? לפעמים האגוצנטריות שלי גורמת לכך שאני פחות מדי קשובה לזולת. וקשה לי לקבל ביקורת אישית.

ממה את מפחדת? מחלות.

מה מעצבן אותך? כשהילדים רבים ריבים של סרק.

מה מעליב אותך? הזנחה פיזית דוחה אותי.

מה הבילוי האהוב עליך? ערב בבית. לקרוא, לישון, להיות עם המשפחה.

מה מרגיע אותך? ריקוד, שחיה.

מה את אוהבת לעשות? לנגן בפסנתר, לכתוב, לקרוא, לשחק עם הכלבים שלי, לטייל בשלום, לנסוע לירושלים לשרי ואלכס אנסקי, לרקוד, להתעמל, לעשות יוגה.

מה ישראלי בעינייך? שוק הכרמל, סלט קצוץ דק עם שמן־לימון־פטרוזיליה, זיתים דפוקים ופלפלים בטחינה. ה"אבטיחים", זה שיושבים חבר'ה מכל המינים וסוגים ואוכלים אבטיח ובגינה טלוויזיה. אוהבת את העירבוב הזה, גם במוסיקה הישראלית.

מה זכרון הילדות החזק שלך? אבי, שהיה טנור לירי, שר אריות בכל יום שישי בערב ואני ליוויתי אותו בפסנתר.

את מי את מעריכה במיוחד? את אנטולי שצ'רנסקי.

מי היה גיבור ילדותך? לסלי הרוורד ב"סקרלט פימפרנל". עד היום הוא השחקן האהוב עלי.

מה רצית להיות כשהיית ילדה? מוסיקאית.

אילו יכולת, מה היית משנה בעצמך? לא הייתי משנה את עצמי, רק מנסה לשפר הרבה דברים.

באיזו תקופה היית רוצה לחיות? אין לי נוסטלגיה לזמנים אחרים. אני מרגישה מאוד שייכת לתקופתנו.

באיזה מזל נולדת? אריה.

מה עוד את רוצה? שהחיים ייזרמו, שימשיכו להיות לי רעיונות וחדוות היצירה, שלא אמצא את עצמי משתעממת או שבעה.

שמיעה. יש רק סוג אחד שאינני אוהבת: התקופה שאבנברג... את מוסיקה 12 הטונים שלו. בשנתיים האחרונות אני מאזינה הרבה למוסיקה קלאסית ... לשום, כי זה מה שאני עושה ואוהבת. ... לא מכות כני, שהוא נגן ג'אז, ויש סוג של מוסיקה שאיך התעניינתי בו, המוסיקה האוונגרדית, ... מוסיקה בשבילי איננה רקע. זה הדבר הכי ... שלי.

... לא מוחבת בניו־יורק, אבל נהנית מהשהות. ... ונהנית לטעום דברים, לראות מה מתרחש ... עכשיו אני לומדת גם תולדות האמנות. ... נפלאים. האמריקנים יודעים איך לסדר ... ואהובה „גיליתי" את רותקו, צייר ... משום מה, מרעיד את לבי. שכמות ... לי תחושה מיסטית, ואין לי הסבר ... הטקסים של פיקאסו" – תערוכה ... שרואים בה את התפתחות תהליך ... עבודה נהדרת של אוסקר שלמה, בן ... תערוכה יפה של מיכה אולמן ... עכשווית, מגוכרת. תמיד ... לתערוכות, אבל לא הבנתי לא ... לעשות דבר שכזה. נהנית ממנו לדבר ... אותו. התבונה והניתוח לא ... בדירה, שעברנו בניו־יורק לא ... הקירות, ואשתי צורך שיהיה משום, ... הפצים. גם לא רציתי להתקשר ... בקיוות, ידעתי שזה מעבר

שאני אורחת. בסוף נשברתי וקניתי פרחים מיובשים, אבל לא הגזמתי כדי שלא יהיה לי צר לחיפורד.

בניו־יורק אני מתגעגעת למושב, לבית, לארץ. ניו־יורק טובה לביקור, לשינוי, אבל לא מתאים לקצב שלי לחיות שם. העיר חסרת מנוחה ומהירה מדי בשבילי. כל יציאה לרחוב הניו־יורקי מעייפת מאוד. והרעש הבלתי־פוסק, האנשים, ההתרחשויות. אני לא משתנית עם הסביבה הגיאוגרפית או החברתית, לא מתמזגת, תמיד מרגישה אותו אורח. סוחבת את עצמי לכל מקום.

השקט הזה, מה, במושב, נעים לי, תורם לשלוותי. אבל לא זה מה שיקבע אם אכתוב או לא. אני מסוגלת לכתוב בכל מקום כשיש לי הרוח והצורך הנפשי. מילדותי ועד שעברנו למושב הלכתי בכל יום לים. זה דבר ששלט בחיי. תמיד ברחתי לים כשהייתי במצוקה. זה היה המיפלט שלי. היה קשה לי להתרגל לעובדה ששוב אינני גרה בקירבת הים. כל מי שקשור לים והים הוא חלק יומיומי מחייו ידוע על מה אני מדברת. לכן

אין לי קשר רגשי חזק לרכוש, אין קשר בין הנאה מחפץ לבין הרצון שיהיה שלי. אני לא יוצאת מגדרי לטפח את הבית.

אני מרגישה לפעמים שאני נמצאת עכשיו בתקופת מעבר, עד שאחזור לים.

אני אוהבת את הבית במושב, וביחוד את הגינון. זה היה ביתו של ע. הלל, שהוא משורר וארכיטקט־גנים. אוהבת את המטע, יש פקאנים ותפוזים, עצי לימון, אשכוליות ופומלות, אבוקדו, גואיבות ושזיפים, עץ תפוח, שני עצי מקדמיה, עצי נוי נפלאים וצמחי תבלין ואירוסים נדירים. בפעם הראשונה בחיי יש לי פינה משלי, סטודיו מחוץ לבית, בחצר. בניין שהיה פעם רפת.

אין לי עניין להספיק הכל ולצבור חוויות כל הזמן. חוויה חזקה ממלאת אותי לכמה ימים, מעייפת וסוחטת. אני חיה כאילו כל החיים לפני. יש זמן, לא בוער, אין תחושה של הפסד והחמצה. מה שהחמצת במקום אחד – הרווחת במקום אחר.

עד שעברנו לכאן גרנו בדירות תל־אביביות צפופות, ובאחד החדרים היה גם פסנתר. פעם הייתי קשורה במיוחד לפסנתר שלי. היום אני אוהבת את הפסנתר אבל לא מוכרחה אותו. אני שומעת הכל בראש ויכולה לעבוד ולתזמר גם בלי פסנתר. אבל מובן שנחמד ללוות באקורדים, בהילוכים הרמוניים. עצם העבודה היא בראש. פסנתר, זה כבר התוצאה. האמת היא שאין לי קשר רגשי חזק לרכוש, לחפצים. אין קשר בין הנאה מחפץ לבין הרצון שיהיה שלי. אני לא יוצאת מגדרי לטפח את הבית. זה חשוב, אבל זה תמיד על חשבון משהו יותר חשוב: להתאמן עוד שעה, לקרוא עוד ספר. חשוב לי שבבית תהיה הרגשה נוחה ונעימה. שטיחים חשובים לי, וגם תאורה. אני לא אוהבת חושך ואפלוליות. חושך מדכדך אותי. אוהבת שהחדר מואר, לא ב"אור יקרות", לא אור ישיר שנזרק ומסנוור, אלא אור שאינו מתקיף אותך, ובמיוחד אני אוהבת אור יום.

כשאני קמה בבוקר יש לי עשרים דברים שאני רוצה לעשות, ואינני יודעת במה להתחיל. ותמיד יש כמה רגעים קשים של בחירה. אני ספונטנית, אבל יש לי האירגון שלי, בתוך ים הדברים שאני אוהבת וצריכה לעשות יש סדר עדיפויות וסדר־יום, כי יש ילדים. כשאני עוברת המחשבה שלי מאוד מאורגנת, אבל החלק המעשי של החיים פחות מאורגן מפני שאת רוב האנרגיה שלי אני משקיעה במוסיקה.

לא אוהבת לסחוב את היום עד מאוחר. אני זקוקה להרבה שינה, כי הבטריות שלי נגמרות מהר. בשבילי שינה זה לא ביזבוז. ההרגשה המתנקה כשקמים משנת צהרים שווה בעיני את השעתיים שכאילו בזבזתי בשינה. גם אין לי עניין להספיק הכל ולצבור חוויות כל הזמן. חוויה חזקה ממלאת אותי לכמה ימים, מעייפת וסוחטת אותי. אם אני רואה בבוקר תערוכה טובה, אינני חשה בצורך לרוץ אחריה לסרט ובערב להיפגש עם אנשים. אני חיה כאילו כל החיים לפני. יש זמן, לא בוער. אין לי תחושה של הפסד והחמצה. מה שהחמצת במקום אחד – הרווחת במקום אחר.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

שיפודים

משהו:

The over promised land

עיתונים איטלקיים

ראשי פרקים (לא לפי הסדר): השערים עם שמאוששת השבוע. מגזין עם מתנה. תחרות ריקמה. הקומיקס הפורנו־סאדיסטי. מה סבא שלי עושה שם פתאום?

א. המתנות של העתונות.

העיתונים האיטלקיים זה משהו. אני מתכוון למגזינים. כשאתה עומד מול דוכן עיתונים ברומא, תגלה מהר מאוד שמגזין זה לא דבר שמוכרים לבד. הם אוהבים להוסיף לעתון עוד משהו קטן. זוג עגילים נניח, כמו שקיבלנו השבוע כשקנינו את ג'ויה, שבועון נשים יפה, ששווה את מחירו (2 ש"חים) ללא כל תוספת. אלא שלאיטלקים יש כלל. אם קנית את השבועון, הרי זה סימן שאתה חבר שלהם, ועם חברים לא עושים חשבונות. לכן הנימוס הוא: תמיד לתת מתנה ששווה יותר מהמגזין שקנית.

זו הסיבה שהמגזינים האיטלקיים עטופים היטב בפלסטיק שקוף, ובתוכו גם הדורון. ראיתי שם קלטת, ספר בכריכה קשה, תיק, קלפים, וזה רק מקצת אקראית השבוע.

אל יחשוב מישהו שאני מתפעל רק מהנעשה שם. לו היה לי כובע הייתי מסיר אותו גם אל מול תרבות המתנות של "את". הרי זה עיתון כל כך חזק במתן תשורות, בדרך כלל של חברות שם, עד שאנשים שואלים זה את זה: איזה טעם יש ל"את" החודש? ואם זה ימשיך, לא מן הנמנע שנגיע לשאלה: איזה עיתון אוכלים היום?

ב. השערים המצויירים.

שמור בעיתון ושמו "קוריירה דלה סרה." גיסי ילדותי התגלגלו לא פעם לביתי גיליונות של העתון הזה, ואני הייתי מביט בהם מוקסם.

היה לעתון הזה סיגנון דיווח מיוחד. בכל גליון הוקדשו כל העמוד הראשון וכל העמוד האחרון, הענקיים, לציור ריאליסטי מסורט של האסון שהתרחש במשך השבוע.

השערים שנתקעו בזיכרוני עד היום תיארו, האחד את סיפורו של איש שפגש את השטן, והאחר את המקרה הנורא של תיש שפרץ לתוך מלון והרס את הריהוט.

כל עורך מתוסכל יכול לראות מיד את היתרונות. כשהדיווח העיתונאי הרגיל הוא: „אדם בא למשטרה, וסיפר שהוא פגש את השטן." מה כבר אפשר לעשות עם זה?

לעומת זאת, אם נותנים את השורות הקצרות האלו לציירי המערכת, הרי בסוף השבוע יש תגיגה ובה רואים את האירוע במרוייק: האיש המבוהל יושב בביתו, מנסה להתגונן בידיים המונפות על הראש, ומולו השטן, אדום בלי כל ספק, ואף הזנב עם המשולש בקצה לא חסר.

לא מזמן, באיטליה, בשוק פישפשים אריר, ראיתי חוברות כאלו מתקופת מלחמת העולם השניה. השערים שם היו תיאורי נצחון פאשיסטי: ספינה בריטית שטובעת, וכל מלחיה הזועקים יורדים לתהומות, או חיילים רוסיים הנופלים כשבי האיטלקים בערבות אוקראינה.

מה עורו למטורפים הפאשיסטיים כל הציורים וכל הנצחונות? כלום. כי הם לחמו נגד אומות שהיו מסוגלות לספוג בחרוק שיניים מאות אלפי מלחים היורדים למצולות, ומיליוני הרמות ידיים בשבויות מושלגות.

ג. הקומיקס הפורנו סאדיסטי.

אם אנחנו בענייני תופעות עיתונאיות איטלקיות יהודיות, צריך לספר על הקומיקס הפורנוגרפי האיטלקי שלא ראיתי כדוגמתו בשום מקום בעולם.

הוא מצוייר יפה מאוד, כדרך שהיתווה לעולם הקומיקס האמריקני. הציורים הם בשחור לבן, ולצערי אינני יכול להראות לכם כאן דוגמה, משום שאשת נעורי תבעה ממני להשאיר ברומא שתי חוברות כאלו שקניתי למטרות מחקר. אספר לכם בקיצור ובצינזור עלילה של קומיקס כזה, כדי שתבינו מדוע החווירה אשת נעורי למחשבה שאנשי הבטחון יפתחו את המזוודה שלי וישאלו: מה זה?

ובכן מדובר בנערה ושמה בֶּבָּה, שאחותה מביאה אותה לקליניקה לריפוי מהתמוטטות עצבים. לאחר שהפרופסור בודק אותה, והצייר רשאי אם כן לצייר לנו אותה בעירום, היא עוברת לבדיקתו של הרופא הצעיר יותר במרפאה. בניגוד לכללי האתיקה של קופת חולים, מתפתחת הבדיקה, ביוזמתה הברורה של בבה, לכלל מצבים המסובכים למדי לציור. הצייר מתגבר על זה בצורה מעוררת התרגשות.

הרופא, אגב, שמודאג מהמצב הניכר בעליל בציור, אומר לבבה תוך־כדי־רתון: „אל תספרי על זה כלום לאף אחד."

„לא," מבטיחה בבה החביבה, "זה יהיה הסוד הקטן שלנו."

בא ערב, לחדר של בבה המשועממת נכנסת איזבל, נערה שחורת שיער המאושפזת אף היא. הן משוחחות, ואיזבל מתנדבת ללמד את בבה מה עוד יכולות לעשות שתי בחורות משועממות מלבד לשוחח. ציורים בלתי נשכחים, עם מעט מאוד בלוני־טקסט, מתארים את המשך הלילה.

עד כאן עוד לא הגענו למה שמעורר אצלי תמיהה גדולה על תרבות הקומיקס הזו.

כי בכל חוברת כזו, העלילה לא נעצרת ביחסי אהבה טבעיים יותר או פחות, תמיד תמיד יש המשך מבחיל. בעלילה שלנו מצליחים הפרופסור ועוזרתו לכלוא את איזבל היפה, לקשור אותה לשולחן ניתוחים, וכאן אפסיק את התיאור. הוא מצוייר, אני מבטיחכם, לפרטיו בחוברת. אומר רק שאיזבל נפטרה בייסורים לפני שהחוברת נגמרה, והעלילה עוד המשיכה. מדובר בחוברת דקה, של 1000 לירות איטלקיות בלבד. פחות משקל חדש. יש גם חוברות של 2000.

בחוברות אחרות יש עלילות דומות. אני לא מסוגל לתאר לי מה הם ממציאים כל שבוע. אפשר רק ללמוד לפי השערים. בשער אחד ראיתי נערות חמודות עושות את חפצו של גמד. נראה כמו אחיו של קוואזימודו, רק ירוק. בשער אחר, נערה סקסית קשורה בשלשלאות לקיר מרתף והיא אוכלת יד של אדם.

התיאורים שלי כבר נראים לי מופרעים, כאילו שאני אשם. אבל אני רק מספר לכם כאן על תופעה גלוייה, יום יומית, כמו קפה הבוקר, באיטליה. תמצא את החוברות, בכמויות עצומות, בכל דוכן עיתונים. השערים פרושים לעיני כל. כל נער יכול לראות אותן, והחוברות אינן חתומות בניילון. דפדף כאוות נפשך, ילד, ולמד איך להתנהג לנשים, ואיזה תענוגות אפלים תוכל להפיק מהן אם אינך חושש מקצת דם ואלימות.

ד. תחרות הריקמה של „רקם".

כדי לעבור מהר לצד המואר של העיתונות האיטלקית אספר לכם על רקם. זהו ירחון הריקמה האיטלקי. נו כן, יש גם מגזינים למלאכת־יד גרמניים, אנגליים ואמריקניים, אבל זה כמו להשוות זית למיץ תפוזים.

רק כדי שתבינו מה פירוש יכולת איטלקית במלאכת־יד. יום אחד הכריז רקם על תחרות: עשי מה שאת רוצה בגודל של 40 על 40 ס"מ.

כבר בגליון החודש הבא הודפסו התוצאות, בערך עשרים שהגיעו למקום הראוי להכנס לעיתון. ריקמות תחרה סבוכות, תלת־מימדיות, מטמטמות, מקוריות ויצירתיות בצורה שמשאירה אותך פעור פה. לכל בת עם אחר היה לוקח שלוש שנות לימוד ושנה תיכנון רק לצייר את הדגם. הן הספיקו גם להכין, וגם לשלוח בדואר לפני שיצא הגליון הבא של העיתון. והדואר האיטלקי הוא איטי.

ה. הי, מה סבא שלי עושה שם?

ובכן אני מרפרף לי השבוע בדוכן עיתונים כזה ברומא, מסומם משיפעת המגזינים על כל מיני נושאים, והנה ידי נשלחת למגזין מהודר ושמו "היסטוריה", ואני מרביץ דיפדוף סקרני של מי שלא מתכוון לקנות אבל בכל זאת להנות. והופ, מה אני רואה? תמונה של סבא שלי.

קניתי את הגליון, כמובן. אכן, סבא, מאחרי בן־גוריון, בכתבה ארוכה ועשירה (13 עמודים): ציונות. היהודים מן הגיטאות של אירופה אל מדינת ישראל.

התחלתי לקרוא. בניגוד לחשש שלי, הכתבה חיובית מאוד. מה זה חיובית? כל־כך פרו־ציונית, שאני חושש שלא היתה מתפרסמת בשורה ארוכה של עתונים ישראליים. הדברים כתובים ברמה גבוהה, ללא קיטש שיכול לנבוע מרומנטיקה של ריחוק, ועם בהירות ראיה, שנובעת, אולי, רק מפרספקטיווה של ריחוק. כך הדברים אפילו כאשר הם נוגעים במלחמת הערבים נגדנו.

תארו לעצמכם. כשכותבים ב"היסטוריה" על התנועה הפלשתינאית הנוצנית, הם מצטטים את אביה הראשון, המופתי חאג' אמין אל־חוסייני, ששידר מן הרדיו הנאצי בברלין: „ריצחו את היהודים בכל מקום בו תמצאו אותם. אלוהים וההסטוריה יאהבו זאת."

מאיר עוזיאל

עכשיו הזמן ללמוד
אנגלית
קורסי ערב, בוקר או שעורים פרטיים
טיפול אישי, משקה חם, לימוד בקבוצה קטנה
★ 12 רמות לימוד
★ קורסים ל־ABC
★ אנגלית לבגרות
★ הכנה ל־TOEFEL
חינם, 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 04-669041, 03-228545, 02-221933, גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון, ותקבל לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה — חינם.
★ אנגלית לתלמיד
קורסי עזר לתלמידי עממי, תיכונית ותיכון פעמיים בשבוע לאחר הלימודים. קורסי קיץ בחודש יולי או אוגוסט
★ קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים
שכה"ל - הוצאה מוכרת ע"י שלטונות המס
שפות נוספות: • צרפתית • גרמנית • ספרדית •
מכונים אמריקאים לשפות

אנו מציעים לך להיות
מזכירה רפואית
פעמיים בשבוע בזמנך הפנוי, בשעות הבוקר או הערב, תוכלי לסיים קורס להכשרת מזכירות רפואיות בפיקוח משרד הבריאות. הקורסים כוללים לימוד כל הנושאים הקשורים למזכירות כללית ורפואית. בוגרות הקורסים תעבורנה השתלמויות בבתי החולים.
חינם! 24 שעות ביממה.
חייגי כבר ברגע זה לטלפון 03-921858, 04-669041, 057-32872 גם בלילות ובשבתות תוכלי להתקשר לטלפונים הנ"ל, מסרי את שמך, כתובתך וישלחו מיד לביתך חומר הסברה על הקורסים. כמו כן תוזמני לראיון למבחן התאמה.

לכבוד מכון ישראלי למינהל
ת.ד. 28124 למס. 99 מיקוד 61281
אבקשכם לשלוח אלי חינם עלון הסברה.
שם ______
כתובת ______
טל. ______
מכון ישראלי למינהל

קורס מפעילות מסוף
והמקנה במקביל 2 מקצועות
מעבדת תמלילים וקלדנית
אנו נכשיר אותך תוך חודש חודשיים כתמלילנית על גבי מחשב משוכלל ללא תלות בגילך והשכלתך. לבחירתך לימודי בוקר, צהריים או ערב.
■ קורס רגיל כולל כתבנות ■ קורס מזורז לכתבניות תכונה תעסוקתית למסיימות. קורסים נוספים: ■ כתבנות ■ מזכירות ■ מפעילות.

תל־אביב	חיפה	ירושלים	רמת גן	ראשל"צ
בן־יהודה 28 ליד בנין אל־על טל 287421	ביאליק 17 פינת הרצל טל 664505	יפו 36 מול בית יואל טל. 221933	ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	רוטשילד 35 פסג' חיים טל. 958801
פתח־תקוה	בת ים	הרצליה	נתניה	חולון
איכילוב 13 טל. 913665	רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 584161	סוקולוב 35 פ. בן־גוריון טל. 87682	הרצל 24 כיכר ציון טל. 22404	סוקולוב 48 בנין הסומר טל. 880889
רחובות	רמלה	באר־שבע	אשדוד	כפר סבא
הרצל 163 טל 453532	הרצל 84 טל. 242388	החלוץ 86 מול ק. שביט טל. 32872	בנין סאן־לין 5 מרכז א' טל. 35824	עמרמי 3 מול פינגווין טל. 444206

פנו לסניפינו הקרוב אליך בין השעות 9.00-19.30 ברצוף
מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

הנהלת חשבונות
השבוע נפתחים קורסים סוג 1 + 2; 3
• קורסי ערב מזורזים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים
• קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות
כולל לימוד הנה"ח ממוחשבת
השיטה המשולבת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי ומוזילה את שכר הלימוד בשליש
חינם! 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-291858, 03-228545, 02-221933, 04-668601 גם בלילות ובשבתות מסרו את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ותקבלו לביתך מדריך להנה"ח — חינם!
קורס כתבנות או אנגלית חינם לכל נרשם
למד במוסד מוכר
• הכנה לבחינות סוג ממשלתיות • קבוצות לימוד קטנות • מרצים מנוסים / לימוד אינטנסיבי • תירגול בעבודה מעשית • השתלמות במכון + י.ב.מ.
לכבוד מכון ישראלי למינהל ת.ד. 28124 למס' 19 ת"א מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד הנהח"ש
שם: ______ כתובת: ______ טל. ______
פנה למשרדנו הקרוב כל יום בין השעות 9.00-19.30 רצוף.
מכון ישראלי למינהל

תכנות מחשבים
לקראת התואר תכניתן סוג 1
החודש! נפתחים קורסי בוקר וערב לימוד 3 שפות תכנות: BASIC; COBOL; FORTRAIN בהתאם לתכנית הלמודים של משרד העבודה
חינם! שתי שפות תכנות נוספות ללא תשלום, לפי בחירתך: PASCAL; RPC; PL 1
תרגול ועבודה מעשית על גבי מחשבים
חלק מהלימוד מוקדש לעבודה מעשית ותרגול על־גבי מחשבים נתיבת והרצת תוכניות ע"ג מחשבים מקנים ללומדים נסיון רב ומאפשרים לחם להיקלט בהצלחה בעבודה, מיד עם תום לימודיהם.
סידור מיוחד למשרתים במילואים
לומדים המשרתים במילואים משלימים את החומר בקורס מקביל.
יעוץ תעסוקתי לבוגרים
המכון מקיים מחלקה ליעוץ תעסוקתי המסייעת לבוגרים למצוא ולהקלט בהצלחה בעבודה בהתאם לכישוריהם והישגיהם בלימודים.
לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים
מבחן פסיכוטכני להתאמת כושר — חינם.
הינך מוזמן/מוזמנת למבחן התאמה ולשיחת ייעוץ והדגמה.
המכון להכשרה מקצועית

יועצי מס
מוקדש המקצוע היום
נפתחים קורסי בוקר וערב
לקראת תעודת הסמכה
מטעם נציבות מס הכנסה
★ קורסים רגילים למחוסרי ידע
★ קורסים מזורזים למנהלי חשבונות
מכון ישראלי למינהל

גרפיקה
נפתחים קורסי בוקר וערב בתל־אביב
מתקבלים רק בעלי כישרון ונתונים מתאימים לאחר מיון קפדני. בוגרי הקורסים יקבלו הפניה למקומות עבודה מתאימים — בהתאם להישגיהם
לקבלת פרטים בא לצלצל 295529, ת"א או פנה אישית — בין השעות 9.00-18.00 ת"א — בן יהודה 32, בנין אל על, חדר 601.

למד בגרות בקלות בכיתה ו/או בביתך וחסוך 1000$
המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב בשתוף המכונים הבריטיים 35 שנות נסיון 95% הצלחה.

מבצע משותף של כל־בו שלום עם ענקי האלקטרוניקה מיפן. השמות הידועים ביותר ביפן במחירים נמוכים במיוחד ובתנאי תשלום טובים.

אין כמו הרותחי "Sony"

מבצעי "Sony"

1000 ש"ח. אסור לתחמיץ.

במקום 2250 ש"ח רק 2050 ש"ח

במקום 1250 ש"ח רק 1080 ש"ח

669 ש"ח

"Sanyo" —
ב־4 תשלומים שווים
רכוש את מוצרי סניו ושלם ב־4 תשלומים שקלים שווים ללא תוספת ריבית.

וידאו "Sanyo" דגם 1100
ב־כ"ו תשלומים שוים לבעלי כרטיסי יזהר ו־ישראכרט

מבצעי "Sansui"

דגם SE300 בשווי של 250 ש"ח

של 750 ש"ח (כ"א), סה"כ 2250 ש"ח

טלויזיות צבעוניות "CONTEC" 14" דגם

KT 8135 רק 845 ש"ח
(זמן אספקה כ־3 שבועות)

טלויזיות צבעוניות "CONTEC" 20" דגם

KTN 8132 רק 1295 ש"ח
(זמן אספקה כ־3 שבועות)

ארונות זכוכית למערכות סטריאו "Sansui"

במקום 295 ש"ח רק 250 ש"ח

חוזרים לבית הספר!

מתנות במחי מכשירי כתיבה

על כל קניה של 10 ש"ח ומעלה תקבל עט במתנה.

על כל קניה של 5 ש"ח ומעלה תקבל מחק במתנה. (המתנות יחולקו ל־3000 הקונים הראשונים)

בית הנייר

על כל קניה בסך 10 ש"ח ומעלה תקבל פוסטר צבעוני גדול בשווי של 3.5 ש"ח

על כל קניה של 5 ש"ח ומעלה 2.5 ש"ח תקבל גלויה אומנותית בשווי של (המתנות יחולקו ל־3000 הקונים הראשונים).

20% הנחה על נעלי ספורט
בגדלים 40—25 (גם בחיפה וברג מכה)

אחי מכשירי כתיבה
20% הנחה על מבחר גדול של קלמרים, צבעים, משפים, מחברות, עטיפות למחברות, עטים, מחוגות, סרגלים ומחקים.

חולצות בית ספר (גם בחיפה וברג מכה)
20% הנחה על חולצות בית־ספר במחי ילדים.

ילקוטים (גם בחיפה וברג מכה)

ומרות רק 14.90 ש"ח

במקום 34.80 רק 24.90 ש"ח

חודה לגן
רק 149.90 ש"ח

וחרב אין ביד דויד

(המשך מעמוד 13)

מי שהלך לידו נסחף לבמות הציבוריות בסערה. אני זוכר שני אירועים שנתנו לי להבין עם איזה איש אני עובד. לפני דיון עם הנהלת 'אגד' הייתי משוכנע שהוא יכסח אותם בגלל שהם ממפא"י. ברקע שאני הגעתי ממנו, נתפש 'אגד' כמונופוליסטי, בן טיפוחיו של השלטון שלא יתן לשום גורם אחר להפעיל תחבורה ציבורית כי ככה רוצה מפא"י. בדיון הסביר לי עזר איך הוא הולך לעזור להם ללא קשר להשקפותיהם הפוליטיות של ראשי הקואופרטיב. השיעור הראשון שקיבלתי ממנו היה: למד את הנושא ושפוט אותו על בסיס הנתונים העובדתיים הקרים".

"השיעור השני היה קשור ברשות הנמלים. חיים לסקוב, אז גיבור שנות השישים, נלחם על הצדק במדינת ישראל מול יהושע פרץ, נציג העובדים וניצן ראשון של מהפיכה חברתית. הציפיה שלי היתה שוייצמן, כנציג חרות, ילמד את הפועלים לקח. עזר עשה עבודה יסודית והגיע למסקנה שהתדמית הציבורית של התנהגות רשות הנמלים במאבק, לא היתה במיתאם מלא עם הסדר והעובדות. אבא שלי אמר אז עליו: עזר הבן יקיר לי אפרים של מדינת ישראל".

ב־1970 פרש הליכוד מהממשלה. שמעון פרס החליף את עזר וייצמן במשרד התחבורה. קוליץ נשאר כמה חודשים, והצטרף אל ויצמן שניהל את עסקיו הפורחים של יעקב מרידור בארץ. אבל בשלב מסויים אמר: "אני לא מספיק בשל ולא מספיק מבין בעסקים". הוא החליט ללמוד את העולם הזה מלמטה, בעסקיו של חותנו אליהו סחרוב. אחרי כשנה החליט להיות עצמאי. אבל גם לעצמאות הזאת היה עזר ויצמן שותף.

בשנת 1973 קמה חברת "אלול" מיסודם של ויצמן, יצחק אלמוג, חנניה נאמן, מיקי אלבין, מנחם עצמון ודוד קוליץ. כל שותף הביא אלף שמונה־מאות לירות מהבית. התעוזה והמעוף היו של מיקי אלבין, והשם – של עזר וייצמן, שפרש כעבור שנה. קוליץ: "לקחנו משרד וטלקס ושיחקנו אותה כאילו זו חברה ותיקה מזה אלפיים שנה. בהתחלה עברנו תקופות קשות, ארוכות מאוד. העובדה שכולם פרשו, ולא במחירים אדירים, מצביעה על כך שאף אחד לא היה בטוח שיש פה מיכרה זהב". במקומם נכנסו שותפים אחרים – יורם גיל, רמי אונגר ודוד רובין – גם הם לא לאורך ימים.

רובין היה האחרון שפרש. "הוא היה הגון וישר", אומר קוליץ, "ב־1980 סיכמנו, דוד רובין ואני, שנחפש קונים לחברה. כל אחד מאתנו החזיק כחמישים אחוז מהמניות. ההחלטה נבעה מאי הסכמה על דרך פיתוחה וניהולה של החברה. חילקנו בינינו את שוק הקונים הפוטנציאלים. אני הגעתי ל'כור'. נפגשתי שם עם נפתלי בלומנטל והצעתי לו את חלקי ב'אלול'. הוא תיחקר אותי במשך שלוש שעות שבסיומן הסכים לנהל משא־ומתן, בתנאי אחד – שאני אמשיך לעבוד ב'אלול'".

קוליץ בן ה־37 התלבט. חיים לנדאו היה שר התחבורה, והציע לו לנהל את "אל־על" יחד עם חבר'ה צעירים נוספים כמו יורם רוזנפלד ויוסי וורדי (שבגיל 25 מונה בחסדי לנדאו כמנכ"ל משרד הפיתוח). לנדאו חשב שרוח צעירה ורעננה, עם קירבת־משפחה פוליטית, כמובן, תפתור ל"אל־על" את כל בעיותיה. קוליץ נטה לראות בהצעתו של לנדאו "שירות מילואים לעם ולמדינה". באותה תקופה לא היה יכול להתהדר בהצלחות עסקיות מרחיקות לכת. אבל כמחשבה שניה, אחרי שלא נמצא ולו איש אחד שימליץ בפניו להיכנס ל"אל־על", ניצחה הגישה הפרקטית את התרומה לעם.

קוליץ קיבל, איפוא, את התנאי של נפתלי בלומנטל מ"כור", וחילק איתם את מניות חברת "אלול" שווה בשווה. "בצורה אירונית", אומר דוד קוליץ (ואירוניה חדה בעיקר מהזווית של חיים לנדאו), "הצמיחה של 'אלול' באה דווקא מההתחברות עם 'כור' שנתנה לנו את האומץ ללכת קדימה, להתפתח, להמריא. 'כור' אמנם לא השקיעה אפילו סנט אחד, אבל העובדה שגוף בעל כתפיים רחבות כל־כך עומד ברקע, נתנה פוש גדול". דוגמה קטנה איך מתרגמים את המונח פוש לכסף: לפני חודשים מספר הנפיקה "אלול" בבורסה האמריקאית מניות של חברת הבת "ארי"ת" בסכום של תשעה מיליון דולר.

עם עזר ויצמן נוצר קרע. קוליץ לא מרבה לדבר על הנושא. עזר עצמו מתעלם מהקרע לחלוטין. קוליץ מספר שעל הקמתה של תנועת "יחד" נודע לו מהטלוויזיה. אחר־כך ביקש ממנו עזר לעזור לו בבחירות. הוא הסכים, אבל "ברגע שהתנאים לא איפשרו לפעול במפלגה על בסיס הידידות והחברות שהיתה בינינו, אני פרשתי". מקורבים מספרים שקוליץ עזב בגלל שעזר סרב לקבל את עצותיו, ולקיים את התנאים עליהם הסכימו יחדיו. קוליץ: "הייתי חבר של עזר שנים רבות, ולא היו צעדים פוליטיים או אישיים שעשינו מבלי שנתייעץ אחד בשני. אחרי חמש־עשרה שנות פעילות אינטנסיבית משותפת קראתי על צעדיו בעיתונות. לקח זמן לשנינו להתגבר על הפצע הזה. אני מאוד אוהב אותו". גם עזר, כמובן, מפגין אהבה: "דוד הוא בחור נהדר ואנחנו חברים מצויינים".

במגעיו ההדוקים עם קצינים ואנשי בטחון בכירים במסגרת החברה שבבעלותו, סביר להניח כי לא הרגיש בנוח עם דרגת החוגר שנותרה לו מימי שרות החובה בצה"ל. לפני שתים־עשרה שנה, בגיל 32, החליט לעבור קורס קצינים. לפי קוליץ החלה תחושת אי־הנוחות הרבה לפני־כן. "מאוד הצטערתי על השירות הצבאי שלי", הוא אומר. "כשהתגייסתי בשנת 61', זו היתה תקופה רגועה. לא היתה לי מוטיבציה. שלוש שנים לאחר השחרור פרצה מלחמת ששת הימים וגוייסתי ככתב צבאי. ביקשתי העברה ליחידת שדה ועברתי לחטיבת חי"ר בה עשיתי את מלחמות ששת הימים ויום כיפור. בשנת 75' קרא לי המח"ט וביקש ממני, בעקבות ההיערכות המחודשת של צה"ל, שאתנדב לקורס קצינים לאנשי מילואים שנמשך ארבעה חודשים. הוא איים שבמקרה ולא אסכים, יעביר אותי ליחידה אחרת. כשהזימון לקורס הגיע, כבר הייתי מנהל 'אלול'. הגעתי לבסיס, והיה שם איזה רס"ר שהתחיל עם שמאל־ימין־שמאל. חצי שעה לקח לי עד שאמרתי לו: ארון, אין לי כוח אליך, וחזרתי הביתה. שנה לאחר מכן השלמתי קורס קצינים אחר ונהייתי קצין. אהוד אולמרט שמע ממני את הסיפור והלך לקורס בגללי".

התיאוריה של קוליץ בעסקים היא ברורה: "אני מאלה שמאמינים שצריך לעבוד ליד שווים לך או טובים יותר. שנים רבות השקעתי באנשים. אני רק יכול להתברך באנשים שעובדים בחברה, כמו ילן שביט שהוא אגדה בחייו, או דני קב, שיש בו כישרון שמספיק לגדוד אנשים. מבחינתי, הם ואחרים שיש לי זכות לעבוד איתם, הכי טובים בעולם. בנינו יחד עסק יפה. לא המצאתי שום דבר לבד. אולי דבר אחד עשיתי לבדי – כשמצאתי אותם".

דוד קוליץ, קצין וג'נטלמן. ג'נטלמן מבוסס מאוד.

מיכל קפרא

ברטונוב, אישל הצעיר

(המשך מעמוד 15)

יושבים על אנשי התיאטרון. אם היא תבלה שם, יתנו לה תפקידים. החלו שנים של הוללות, מסיבות אינסופיות, התהלוכות עם אנשים ממקום אחד לשני, בלי שום מטרה. רחל אשה יפה מאד. יש הרבה מחזרים, ונדמה לה, שונה, היא עוד מעט מגיעה.

אחרי שבע שנים בתל־אביב, עדיין לבד, נישאה לחנן בן־זורין, צעיר ממנה בשמונה שנים, היום עורך השבועון "כספים". הנישואין אילצו אותה לגור בירושלים, וטילטולי הדרכים התארכו, בין התיאטרון בתל־אביב לילדה ביפעת. ככה אי־אפשר היה להקים בית. ילדים לא רצתה, אבל בית כן. אחרי שלוש שנים הסתבר להם שאין טעם להמשיך. רחל וחנן נפרדו בידידות. עד היום הם מתראים בשמחה. "חנן היה חבר אמיתי ונשאר כזה", היא אומרת.

רחל חזרה להתנחל בכסית. שלוש מסיבות בלילה, חיים פרועים, פה ושם משחקת בהצגות, בעיקר כדי להתקיים. יופיה פילס לה דרך, הקל על ההשתלבות בבוהמה, אבל תפקידים גדולים על הבמה הוא לא הביא לה. כשהיתה שומעת על מבחני ליהוק, קיבלה פיק־ברכיים, הגיעה עד הדלת, וברחה. תערובת של פחד מפני הכשלון עם חוסר בטחון עצמי. היום היא יודעת שלא קורצה מן החומר שעוזר לשחקנים להתקדם. שמוכרחים להלחם על כל תפקיד, להאבק על כל הזדמנות. והיא – פוחדת. גם לא למדה מעולם להשתמש במרפקים. "לשיא בקריירה שלי כבר לא אגיע לעולם," היא אומרת, "אני עובדת, עסוקה, מופיעה, אבל לא מאושרת. לא יודעת איך להסביר לעצמי את הפיספוס, אבל כך התגלגלו הדברים. אולי הייתי צריכה לבחור מקצוע אחר, לחיות את חיי אחרת. היום זה כבר מאוחר מדי".

הפרידה מאייל, נכדו של השחקן יהושע ברטונוב, בנו של קריין התנ"ך שלמה ברטונוב, הותירה אחריה משקעים עצובים בשני הצדדים.

רחל: "כמה חבל שלא נפגשתי אתו חמש שנים קודם. אז היו הדברים נראים אחרת, למרות הפרש הגילים בינינו. הכמיהה שלו לילדים לא היתה מפריעה. באייל מצאתי חום ושורשים. אני, שלא מרגישה עצמי שייכת לשום מקום ולשום דבר, חוץ מאשר לבתי, אהבתי לשמוע את סיפורי הילדות שלו על השכונה, על תל־אביב. במשפחת ברטונוב מצאתי את המשפחה שתמיד חיפשתי. אני, שבאתי ממשפחה פולנית, עם כל הזיוף שהיה ביחסים, עם ההרגשה שיש כל־כך הרבה דברים שעליהם לא מדברים, שאותם אסור לעשות בכדי שהשכנים לא יידעו – מצאתי משפחה שכל אחד מחבריה יכול לספר הכל ולקבל את תמיכת האחרים. משפחה תרבותית מאד, אוהבת ספר ותיאטרון ומוסיקה, שהשפה העברית חשובה לה, וכל אחד מבניה ובנותיה יודע שיש לו גב. מעולם לא היה לי את זה ביחסים עם הורי.

"עכשיו נותרתי עם עייפות גדולה, יודעת בדיוק מה לא הצלחתי לעשות בחיי. חייתי תמיד את הרגע, נהניתי מההווה, אבל לא חשבתי על העתיד. נקודת הזינוק שלי בתיאטרון היתה שונה וקשה. לא באתי משום סטודיו למשחק. לא הייתי בלהקה צבאית. התחלתי בגיל שלושים עם אנשים בשנות העשרים המוקדמות, שכבר הספיקו ללמוד באופן מסודר את המקצוע. כששיחקתי ב'בימת הקיבוץ', כתב עלי אחד המבקרים, שאם רק הייתי עוברת העירה – הייתי נחטפת בכל תיאטרון. באתי, ואיש לא חטף אותי. ההיפך הוא הנכון. פעם חשבתי שיש לי הרבה חברים. היום אני יודעת איזה חפיף היה בכל יחסי עם אנשים. היום, אחרי הגירושין, כשאני כבר לא בשיא פריחתי, כשקשה לי, אני לבד. פתאום נשארו רק שניים־שלושה אנשים, וזה הכל.

"ביזבזתי שנים טובות ויקרות בישיבה בטלה בבתי־קפה ובריצה מטורפת ממסיבה למסיבה. עברתי על־יד החיים האמיתיים, ובסופו של דבר איני שייכת לשום מקום, כמו הברון מינכהאוזן שהסתובב סביב חומות העיר, ואליה לא נכנס. איזה פיספוס. אבל מה אני בוכה? יש הרי צרות גדולות משלי. יש לי בת משגעת ודירה לגור בה, ואני עסוקה בשלוש הצגות. הרי צריך לראות את האור בחיים".

בית־קפה תל־אביבי. חבר ותיק, גרוש בן 35, רומז לי באצבע. "מי הבחורה המשגעת שישבת אתה? היא פנויה? אפשר להתחיל אתה?"

רחל רביד, נכון לעכשיו פנויה עם פסק זמן למחשבה.

יעל פז־מלמד

לא דובים ולא שפנפנות

משמרות המוסר והצניעות מכרסמים באמריקה. המשטרה מחללת את צינעת הפרט בחדרי המיטות; את ירחוני העירום מסלקים מדוכני העיתונים במרכולים; ובבתי המשפט נלחמים לטיהור ספריות הילדים מאגדות האחים גרים והנס כריסטיאן אנדרסן. זהבה ושלושת הדובים "משחיתה את מוסר הדור הצעיר", והפורנוגרפיה "גורמת לאלימות מינית". ישראל היא נחמתם. בירושלים המצב חמור יותר. שם גם שורפים תחנות אוטובוסים...

מאת עפרה ישועה־ליית
(וושינגטון)

איור אופייני מ"פלייבוי". "הנשים המודאגות של אמריקה" עוד תמחקנה את כולם.

מה משותף לסיפור "זהבה ושלושת הדובים", לתולדות חייו של ליאונרדו דה־וינצ'י ולשבועון הארוטיקה "פלייבוי"? כל אחד לחוד, וכולם ביחד, מהווים בימים אלה מטרה לזעמם של אזרחים מהוגנים בארצות־הברית. אנשי דת פופולאריים, גברות חסודות ופוליטיקאים ממולחים גורפים מיליונים נלהבים במלחמת הקודש התורנית: נגד המתירנות המינית, נגד ליברליזם, הומאניזם, פאציפיזם, אתאיזם – בקיצור, נגד יפי־הנפש שהיו באופנה בשנות השישים והשבעים. וזמנם עבר.

בעיר גרינוויל שבמדינת טנסי מנהלים שנים־עשר הורים מאבק משפטי בבית־הספר העממי המקומי, בתביעה למנוע מילדיהם כל מגע עם המיקראה לכיתות הנמוכות המקובלת בבית־הספר. דוברת ההורים, הגברת ריקי פרוסט, איננה תמהונית בודדה אלא חוד־החנית של אירגונים רבי עוצמה ברחבי המדינה, הדואגים לתשלום בעד סוללת עורכי־הדין של ההורים וגם לפרסום הרב המלווה את המשפט, המתנהל בלב מה שנקרא "חגורת התנ"ך" של אמריקה, משכנם של נאמני הדת החסודים מאז ומעולם.

ריקי פרוסט אינה רוצה שילדיה יקראו בבית־הספר את הסיפור "הקוסם מארץ עוץ". בבית־המשפט פירטה את טענותיה נגד הרפתקאותיהם של דורית, האריה, הדחליל ואיש הפח, והסבירה שבעולם שלה אין מקום למוסר־ההשכל של הסיפור לפיו אומץ, אהבת אדם ותבונה הן תכונות שכל אחד מאיתנו יכול לפתח בעצמו אם ירצה בכך.

את ילדיה שלה מחנכת הגברת פרוסט לדעת שכל התכונות הטובות הן מתנה מאלוהים, ועל כן אל להם להמציא לעצמם רעיונות חדשים. החשוב הוא להתפלל בכל יום וללכת לכנסיה בכל יום א'. היא גם מונעת מהם שהם יקראו את "זהבה ושלושת הדובים", כי במעשה זו אורבת סכנה גדולה עוד יותר להשחתת המוסר: אחרי הכל, האין הילדה זהבה פולשת בלא רשות לביתם של אבא דוב ואמא דובה? האיננה אוכלת ללא רשות את כל הדייסה של הדובון? האין זהבה מצליחה בסוף הסיפור לברוח מזעמם של הדובים, ונמלטת מלהענש על חצפתה ופגיעתה ברכוש הזולת? זה חטא זה!

נגועים זו פסולים גם כמעט כל סיפורי אנדרסן, משום שהם מלאים "מעשי כישוף" או חיות המדברות בלשון בני־אדם. לא יתכן שילדים יקראו סיפור על ילד שאפה עוגה ובישול הוא, כידוע, עניין לנשים בלבד, וסיפורי הרנסאנס שראו באדם את מרכז הבריאה הם טפשיים ידועים. גברת פרוסט ושאר התובעים מוצאים פסול כמעט בכל חומר קריאה מומלץ לילדים שנכתבו בשנים האחרונות, אינם מוכנים לשמוע השמה לשום צורה של ליברליזם או סובלנות. בעיקר לא לסובלנות דתית. ברגע שאומרים לילד ש"יש לכבד את כל הדתות" – זו כבר פגיעה בעיקרון הבסיסי של החינוך הניתן לו בבית, היינו שיש רק דת אחת, דת האמת, וזו הנצרות של איזור "חגורת התנ"ך"

"זהבה ושלושת הדובים" מתוך ספר מאויר לילדים בהוצאת דיסני.

people were like for future ages? Then the people who put this there must really have liked the man who thought us up!"
"That's fer shore," said GUF.
"And me, too, I wonder?"
and whistled a little tune.
He picked up his wooden toolbox and started off down the hill to build the kids a swing set.

"You're trying to take something that's warm and beautiful and cheapen it—are you sure you don't have more money??"

„תראה מה שאתה עושה – לוקח משהו יפה וחם ומנסה להפוך אותו לזול... אתה בטוח שאין לך יותר כסף?" (מתוך "פלייבוי")

שג'רי פולוול ופאט רוברטסון (שני מטיפים פופולאריים שקהל אוהדיהם נאמד בעשרות מיליונים) הם נביאיה. ומה מרגיז יותר מסיפור (גם הוא כלול במיקראת המריבה) על ישו הנוצרי שלא ידע לקרוא, ונזקק למורה יהודי שיקרא בפניו ספרים?!

האומה כולה עוקבת בסקרנות אחרי המשפט הזה, שבחשיבותו התקדימית אי־אפשר להגזים. בשבוע השלישי של ספטמבר יצטרכו השופטים להחליט. החלטה לטובת ההורים תגרור אחריה, ללא ספק, גל של תביעות דומות מצד עשרות ומאות הורים אחרים. העתונות האמריקנית הדביקה לפרשה את השם "משפט הקופים מספר שניים", לזכר מעשה שהיה בשנות העשרים של המאה. אז נדון המורה ג'ון סקופ לקנס של מאה דולר על שלימד בבית־הספר שמוצא האדם מן הקוף. רק ב־1967 בוטל האיסור על לימוד תורתו של דארווין בבתי־הספר של מדינות הדרום.

האמת היא שבמשך הזמן שעבר מאז בכל זאת השתנו הרבה דברים, אפילו בדרום הלוהט והאדוק. בניגוד למה שארע בעת "משפט הקופים" המקורי, שוב אין המדינה כולה עומדת לימין הפנדמנטליסטים הדתיים. כיום מגינים הפרקליטים המחוזיים של בית־הספר החילוני על המקראה הנהוגה בו מפני הגברת פרוסט וגדודיה. וחוץ מזה, שמחים הכל לציין, יש מיזוג־אוויר באולם בית־המשפט. בחוץ שרר במשך כל חודש יולי (שכמוהו גם זקני טנסי לא זוכרים) חום של 35 מעלות בצל.

אבל תריסר ההורים מגרנוויל המופיעים כתובעים במשפט, ביחד עם תומכיהם המאורגנים באגודות כמו "הנשים המודאגות של אמריקה", "אזרחים למען דרך החיים האמריקנית", ה"לובי למען זכויות האזרח" ואירגונים אחרים, מאמינים שעדיין לא מאוחר לנצח במלחמה לסילוק חרפת הקופים מאילן היוחסין שלהם. לא מעט אנשים כבר ציינו שהקופים גם כן היו שמחים להפטר מקרובי משפחה כאלה.

ועד שיקבל בית־המשפט את ההחלטה הגורלית, אין "הנשים המודאגות של אמריקה" וה"אזרחים המהוגנים" מכל הסוגים יושבים בחיבוק ידיים. אפשר לפגוש אותם בימים אלה בערים קטנות וגדולות, מציבים משמרות־צניעות מול חנויות מרכולת מסויימות, ומזהירים אורחים מהוגנים אחרים ששומר נפשו – ירחק מהן. הסיבה: אותן חנויות מחזיקות על

(המשך בעמוד הבא)

גבר ואשה אמריקנים, זוג נשוי. חדר השינה בביתם, לילה. לחדר מתפרץ שוטר בתפקיד, מתבונן, מדליק אורות, שולף צו־מעצר. האשמה? קיום יחסי־מין "שלא כדרך הטבע". לזוג ההטרוסקסואלי זה עוד לא קרה. למייקל הארדינג מג'ורג'יה, הומוסקסואל שבילה עם ידיד בחדר השינה שלו – זה כבר קרה.

(המשך מהעמוד הקודם)

מדפיהן בין שאר מצרכים כמו משחת שיניים וחטיפים, גם תוצרים של תעשיית הפורנוגרפיה המשגשגת בארצות־הברית – תמונות, סרטי וידאו, ספרים.

בראש ה"פדרציה הלאומית לצניעות" עומד הכומר רונאלד ואלדסון. לא אישיות כאריזמטית כמו פאט רוברטסון או ג'רי פולוול, אבל כמותם איש בעל עקרונות איתנים ודעות ברורות על הדרך שבה אנשים אחרים חייבים לחיות את חייהם.

את החיוניות שבתפקיד שממלאים משמרות הצניעות של הכומר אישרה לא פחות מאשר ועדה מיוחדת של הממשל בוושינגטון, שבראשה התובע הכללי הנרי הארדסון: הוועדה לפורנוגרפיה. הוועדה הוקמה כלחצם של השמרנים שבידם, כיום, המילה האחרונה בפוליטיקה האמריקנית. הוועדה פרסמה מסקנותיה ביולי 1984, אך מספר שבועות קודם־לכן כבר טרחה ושיגרה מכתבי אזהרה בנוסח המקובל על ועדות חקירה לחנויות ברחבי ארה"ב העוסקות במכירת פרסומים הקשורים במין. החנויות הוזהרו שהן עלולות למצוא עצמן בין אותם ארגונים שהוועדה תקבע (אולי) שהם עוסקים בעיסוקים "מזיקים לציבור".

חלק מרשתות השיווק לא נזקקו לרמז שני. די היה בשמועה על "משמרות הצניעות" שהחלו לפעול ובידיעה שהוועדה הוושינגטונית עשוייה לאשר בדיעבד את מה שדורשים המפגינים. רשת הענק "סוון אילוון", למשל, סילקה מעל מדפיה את כל הפרסומים הפורנוגרפיים והארוטיים – כולל השבועונים "פנטהאוז" ו"פלייבוי".

אבל כאשר פנו המו"לים של עתוני הארוטיקה לבית־המשפט הגבוה לצדק, נכונה לתובע הכללי הפתעה לא נעימה: השופטים קבעו שהוועדה חרגה מסמכותה בכך ששלחה מכתבי אזהרה עוד לפני שהיה ברור מה בכלל עתיד לצאת מהחקירה שבה היא עוסקת. רשמית, הצטוותה הוועדה לחזור בה מהמכתבים. למעשה, השיגה "פדרציית הצניעות הלאומית" נצחון חשוב עוד לפני שפורסמה שורה אחת ממימצאי הוועדה. ב"סוון אילוון" לא מוכרים בינתיים את "פלייבוי".

כאשר פורסמו סוף־סוף, בחודש שעבר, מימצאיה של הוועדה לפורנוגרפיה, הם היו לחגיגה תקשורתית שלא ירדה מעל סדרי־היום האמריקני במשך שבועות: הזדמנות פז לשומרי המוסר והעתונות גם יחד לעסוק בטיפול אינטנסיבי לגיטימי ב"גועל נפש" על כל הבטיו: מין בסרטים, מין בעתונים, מין בתמונות, אלימות מינית, ניצול ילדים ומה לא.

הדו"ח המסכם של הוועדה לפורנוגרפיה היה ללהיט מבוקש בוושינגטון ביום ההוצאה. רק מעטים זכו לשים ידם על שני הכרכים העבים (במחיר 35 דולר), המכילים את כל מה שרצית לדעת על שוק הארוס הכתוב והמצולם במדינה. התובע הכללי וחבריו תיעדו בדייקנות את עלילותיהם הנבחרות של עשרות פרסומים העוסקים כולם בדבר ההוא, להנאתם הרבה של העתונאים שציטטו מילה במילה את תיאורי המעשים והתמוקים, הכל לפי הדו"ח, כמובן.

בחלק הלא־תיאורי של הדו"ח הצליחה הוועדה להקפיץ לא מעט אנשים בקביעתה הנחרצת ש"נמצא קשר ישיר בין אלימות מינית לבין פורנוגרפיה". את הקשר הזה, טוענים מבקריה של הוועדה, לא הצליח עדיין להוכיח שום מחקר מעשי. ההיפך הוא הנכון. הרבה מומחים מאמינים שגישה חופשית לתמונות או סרטים המסייעים לפרק מתחים מיניים דווקא מצמצמת את מקרי האלימות. אבל התובע הארדסון והכומר וילדמון משיבים תשובה ניצחת לסוציולוגים למיניהם, כולם יפי־נפש ידועים: הם אמנם לא חקרו, אבל הם מסתמכים על "השכל הישר".

מי שיצאה להשיב מלחמה לשני האישים הללו היתה גברת צעירה וחיננית העומדת בראש אימפריית הארוטיקה המפורסמת ביותר בעולם. כריסטי הפנר, בתו של מייסד "פלייבוי" יו הפנר ונשיאת הקונצרן, דחתה בעוז את הנסיון לקשור את פרסומי המין באלימות, והוכיחה במספרים ומחקרים שהאלימות בסרטים ובפרסומים שעיקר עיסוקם במין, נמוכה בהרבה מזו המקובלת בפרסומים ה"נקיים" ממין.

הפנר־הצעירה יצאה בכבוד רב מן העימות המביך עם הכומר, שלא הותיר מקום לספק שבעיניו – מי שמתחיל בקריאת "פלייבוי", סופו שיסיים באינוס ילדות קטנות. "מה את חושבת, כאשה וכמוציאה לאור, על תעשיית הפורנוגרפיה הכבדה?" שאל אותה המראיין בתוכנית 'פגוש את העתונות' של רשת אן.בי.סי. 'האם לא נכון יהיה לאפשר לממשלה להתערב ולפעול נגדה?'

סדרות ארוטיות מצויירות היו בין הגורמים שהפכו את "פלייבוי" לפופולרי. תרמו או לא תרמו ל"עליית האלימות" – על כך דנים עתה קוראי ופרשני־הדו"ח המסכם של הוועדה לפורנוגרפיה.

מהפכת הצניעות האמריקנית מתקדמת בכל החזיתות כצעדי ענק. בזה אחר זה נעקרים מן השורש מינהגים מגונים שהותירה אחריה המהפכה הקודמת, ההפוכה, מהפכת המתירנות והליברליזם. רק תמהונים גמורים ממשיכים כיום להתנגד לכל צורה של מלחמה ולגדל שיער ארוך – הפתעה אמיתית למי שזוכר את בני דור מלחמת וייטנאם. ה"היפיס" כבר לא גרים כאן יותר. לפחות לא במשפחות הטובות. מי שמדבר על שלום בכל מחיר הוא בוגד במולדת. מריחואנה וחשיש הם "אאוט" לגמרי בימים שבהם הדוד סם שולח את חייליו בהליקופטרים עד לבוליוויה להילחם במגדלי הקוקאין. האהבה החופשית נמאסה אפילו על הפמיניסטיות (שעברו לגידול ילדים), ואם לא די בכך, הרפס ו"איידס" הפכו את הנישואין למקלטם היחיד של שוחרי הבריאות.

מי שאצלו ה"מתירנות" היא עניין עמוק יותר מסתם אופנה, יש לו בעיה. את המנה הגדולה ביותר ספגו באחרונה ההומוסקסואלים. בשבוע שבו נחגג יובלו של פסל החירות בהמוני אירועים מרשימים, התבשרו אזרחי אמריקה ה"עליונים" שחירותם שלהם היא מעתה עניין יחסי מאוד. בהחלטה תקדימית של בית־המשפט העליון נקבע שיחסים מיניים בין גברים הם עניין שמי שעוסק בו – אפילו בצינעת חדר השינה שלו – איננו זכאי להגנה על זכויות הפרט שלו.

את הבשורה המרה קיבל גם מייקל הארדינג, צעיר יפה־תואר בן 29. הארדינג בילה עם ידיד בחדר השינה שלו בעת ששוטר מקומי מצא דרכו לשם – לגמרי במקרה, ולא בדיוק ברשות.

השוטר בא לביתו של הארדינג עם צו־מעצר בעניין קנס שכביכול לא שולם (בינתיים התברר שכן שולם), שותף למגורים הכניסו לבית באישון לילה, וכאשר נשאל היכן הארדינג, הצביע על דלת חדר השינה.

איש החוק צעד פנימה בלא שנתבקש לכך, וכאשר הבחין בשני הגברים לא הסמיק, לא נסוג ולא ביקש סליחה.

"אחרי שניות ספורות של שתיקה הוא הכריז: 'מייקל הארדינג, אני עוצר אותך בעוון ביצוע מעשה סדום'", סיפר הארדינג בטלוויזיה.

העציר הובא לתחנת המשטרה, והשוטר דיווח לחבריו ולעצורים האחרים כאחד מה טיבה של ה"עבירה". החבורה שמחה להזדמנות להיטפל ל"הומו" שמאותו רגע עבר עליו שם לילה של זוועות, התעללויות והשפלות.

התובע המחוזי של מדינת ג'ורג'יה לא מצא טעם להגיש תביעה משפטית נגד הארדינג, אך הוא עצמו – בתמיכתם של אירגוני ההומוסקסואלים ואירגונים ליברלים מחוף אל חוף – החליט לתבוע ברבים את העוול שנעשה לו לדעתו. בתמיכת אירגונים אלה הגיש עתירה לבית־המשפט הגבוה לצדק, ובה בקשה שיוכרז כי מדינת ג'ורג'יה חייבת לסלק מתוך החוקים שלה את קביעתה ש"מעשה סדום" היא עבירה שעליה אפשר לעצור אדם.

בית־המשפט העליון הבין לעותרים – ולמיליוני תומכיהם – הפתעה לא נעימה. ברוב של חמישה שופטים נגד ארבעה נקבע כי "זכויות הפרט" המעוגנות בחוקה האמריקנית אינן כוללות את הזכות לקיים יחסים "שלא כדרך הטבע". זכותה של המדינה לשלוח נציגים לחדרי השינה ולבדוק מה בדיוק מתרחש שם לא עורערה על ידי בית־המשפט. עורכי הדין של הארדינג חזרו והבהירו שהמצב החדש מאיים לא רק על ההומוסקסואלים: גם זוגות "רגילים" עלולים להיתפס בחריגה מנורמות מקובלות אם ברצונם לגוון את חיי המין שלהם.

המיעוט בבית־המשפט ניסח את ביקורתו על החלטת הרוב במילים חריפות ללא תקדים. השופט בלקמן הישיש קרא להחלטה "שערוריה". אבל בלקמן ושופטים אחרים בעלי דעות מתונות הולכים וכלים מן הגוף האמריקני. הדור החדש המחליף אותם מתאים היטב לרוח החדשה המנשבת במדינה: עם הפנים לימין.

נחמה אחת עוד נותרה לאמריקנים: "המצב אצלנו עדיין לא חמור כמו בישראל", כתב אחד העתונים, שסיפר לקוראיו בהרחבה על מעשי האלימות המשתוללת בארץ הקודש סביב צילומי דוגמניות חשופות איברים. החרדים האמריקנים, שלא כמו אלה שלנו, אינם נזקקים לשריפת תחנות אוטובוס – הם שוכרים עורכי־דין והולכים לבית־המשפט. מול הרשימה הגדולה של השגיהם האחרונים, אולי צריך לשמוח שאצלנו עדיין מסתפקים בשריפת תחנות והשלכת אבנים. ■

צרפת פלוס יפו

"לה סירנו", במקום טוב מול החלון, נוף ים ומוזיקה, ושולחן ערוך צרפתי (צילום: שמואל רחמני)

לבוא לשם לעת ערביים, עם מוכנות נפשית לחוויית־הנאה שמרכיביה הם נוף ים ועיר עתיקה ושולחן ערוך צרפתי. לבוא לשם כשהים ירד הלילה, כעוד דייגי הגמל שמתחת יוצאים טוממגן אל הים הפתוח בסירות מנוע הגוררות משוטות. לתפוש מקום טוב מול החלון, ממנו ניתן לראות ולהמוד את כל המראות ואת כל הגוונים והמשתנים. מיצפור מצויין. מקום יפה עם אופי ומטבח מעניין.

למקום הזה קוראים "להסיראנו". הכתובת: כיכר קדומים 10, יפו. מקום טוב באמצע. מי שמבקש להיות נגיש עצמה, בתוך הסטוץ, יבקש שולחן בחוץ. מי שמוצן באווירה אינטימית־רומנטית, המשתלבת במראות הנזכרים, יעלה במדרגות האבן למעלה. השולחנות ניצבים שם על בסיסים של מכונות תפירה ישנות. המישטחים מתעטים במפות בגוונים של חרדל. על כל שולחן אגרטל עם פרחים צנועים. החלל רווי תמונות צרפתיים פופולאריים. מתחת לחלונות המעוטרים – המיתחם של המגזר היווני ונמלה של יפו, עם המישתת הצפוני אל עבר הים הגדול. צפונה משם – משק החוף והבטון של תל־אביב המערבית.

המקום הישפהפה הזה עבר בשנים האחרונות כמה וכמה גילגולים. עכשיו, מזה שנה וחצי, מחזיקה כאן את "להסיראנו", מסעדתם של האחים ויקטור וחיים צרפתי. ויקטור, הבכור, יצא לאחר שרותו הצבאי ללמוד טלוויזיה בגרמניה. הדברים לא נסתייעו. עד מהרה מצא עצמו בתחום המסעדות. עבר להשתלם במטבח הצרפתי בלוזאן. חזר לגרמניה, הקים בהמבורג מסעדה צרפתית בשם "להסיראנו". לפני כשנתיים עשה עלייה ופתח את "להסיראנו" בגירסתה היפואית.

מסעדה טובה נבחנת במנות התוספת הנילוות העיקריות. כך לימד אותנו איש חכם לפני הרבה שנים. מסעדה שתגיש לך תפודים אפויים מעולים או תבשיל תרד שיעלה בעיניך דמעות התפעלות, חזקה עליה שמטבחה מצויין. ב"להסיראנו", יחד עם המנות העיקריות, קיבלנו שתי קערות מוארכות. באחת היו תפודים, חתוכים לפרוסות שלא נתפרדו, אפויים בחמאה ובצל, טעימים מאוד. בשנייה היו קישואים, אף הם פרוסים לפרוסות סימטריות, שקועות ברוטב מאדים, לא שיגרתי. הטעם היה לעילא־ולעילא. מאוחר יותר, משחקרנו, גילו לנו כי מרכיביו העיקריים של רוטב הקישואים הזה הם עגבניות, בצל, שמנת חמוצה, ציר של עצמות מבושלות ומספר תבלינים שאחד מהם מזכיר בניחוחו את האניס.

את הארוחה פתחנו במה שקרוי בתפריט העברי "פטה אווז" (8 שקל), שהוא "טרין־דה־קנאר" ולא – כפי שמישהו עלול להבין בטעות – מימרח כבד אווז. מולנו הגיעה קערת חרס לוהטת שמשטחה העליון רפוד גבינה מבעבעת. מתחת לבעבועים הריחניים נחבאו גבעולי אספרגוס, לבבות ארטישוק וסטריות שמפניון שלמות (8 שקל). טעמנו גם מזה וגם מזה. נהנינו יותר מתערובת הירקות המוקרמים.

כמנות עיקריות הזמנו עגל ברוטב פרובנסאל וטורנדו נוסח הנרי הרביעי (22 שקל). בשר העגל היה, בראש וראשונה, עגל, וזו איננה תמיד המציאות במקומותינו. שנית, הוא לא היה יבש. שלישית, הרוטב בו שרה היה מצויין. הטורנדו היה נתח ראוי לשמו, הן מבחינת טיב הבשר והן מבחינת הכנתו. גם את הרוטב הכינה יד מקצועית. על מנות התוספת כבר גמרנו את ההלל. את הארוחה, מתחילתה, ליווינו ביין "בן־עמי" יבש, צונן, מבציר 83'. יין טוב.

קינחנו בפרופיטרול עם שוקולד חם וב"דאם בלאנש", שהיא גלידת ואניל עם שוקולד חם ואגוזים. שתיהן מנות קינוח מומלצות.

המקום פתוח משעת השקיעה ועד שעות הלילה המאוחרות, שבעה לילות בשבוע.

מאו"ל

עארק ודגים בים

[illegible] ואנחנו אצל ראוף, [illegible] של גבעת עלית, [illegible] למה שהיה פעם "דונולו". [illegible] זחמד, זה שוכב מרוצת [illegible] של החוף, זה דגים טריים על [illegible]

[illegible] לשם, נחנו משירותי החוף של [illegible] מציע שתיית צהריים אל [illegible] ואחר־כך מתקלח, נכנס לסוכה [illegible] משפה לשולחן, מקבל מנות־ובהן סלטים ונזיגונים, דגים, פיתות [illegible] קפה, בקלאוות – כל אלה [illegible] של 24 שקל. תוסף לזה [illegible] של עארק במאלפה, ויש לך חגיגה [illegible] בתוך השווה לכל נפש.

[illegible] חוסף ראוף לסודרת הפלטים [illegible] שלו את ה"מדבוחה" [illegible] [illegible] קלחות, מאמבת [illegible] [illegible]

מכתב

מיטיטה, לא מוריטה

"סולידת רומניה, ברצוני לתקן את שם המאכל הרומני ("לאכול בחוץ", "סופשבוע" 11.7.86). צ"ל מיטיטה, ולא – כפי שנדפס אצלכם – מוריטה."

במבנה דב
תבורי, ת"א

הקיץ, העונה והסוף

אופנה

מאת יהודית חנוך

בעולם הגדול ידועה "קדחת המכירות" כמחלה בריאה שתוצאותיה – אופנה יפה וחדישה במחירים נוחים. אצלנו, לעומת־זאת, אין לחץ או התנפלות. הסיבה? אין צורך להידחק כי לא יחטפו את המציאות. לא יחטפו אותן כי פשוט... אין כל־כך מציאות. במה בכל־זאת כדאי להשקיע? בלבן ובשחור, בג'ינס הקלאסי, בבגדים צמודים וחושפי־מותניים, בבגדי עור. רק אל תגעו בכתומים. זמנם עבר.

הלבן ירוץ עד לסוף אוקטובר, ועתה הזמן לקנות בגדים יקרים כי עליהם – ההנחה עשויה להיות רצינית (עודד פרוביזור).

הצבע האדום יפה לכל גיל וזמן. כדאי להשקיע בו ("טתה").

...לונדון ובפאריס זהו אירוע של ממש. תורים ארוכים מתמשכים שם לפני חנויות מסויימות כבר משעות הבוקר המוקדמות. ביום הראשון של מכירת סוף העונה, כשפותחים את הדלתות, אנשים נדחקים פנימה בלהיטות שתמיד מפליאה מחדש את מי שמתבונן בכך מהצד. "האם מחלקים שם דברים בחינם?".

בניו־יורק, לעומת־זאת, הקונים לא נכנסים ללחץ. במשך כל השנה יש שם כמה חגיגות של הנחות. ב"יום העבודה" שלאחר חג המולד, בשבוע שלאחר הפסחא, אפילו סוף השבוע של "יום הזכרון" הוא הזדמנות למכירות מוגברות בהנחות יפות.

גם אצלנו אין לחץ, אבל מסיבה הפוכה. אנשים כבר יודעים שאין צורך להידחק. לא יחטפו את המציאות, כי פשוט... אין כל־כך מציאות. הסוחרים שמוכרים בגדים ונעליים אינם ממהרים להתפטר מהמלאי הקיים ולרוקן את החנויות. מה יש להם למהר? החורף עוד רחוק, והם יודעים שימכרו הכל גם עם הנחות קטנות. אצלנו ההנחות הן בערבון מוגבל של עשרים אחוזים. פה ושם יש כרזות מפוצצות המבשרות על הנחות של ארבעים וחמישים אחוזים, אבל כשניגשים לראות מה מוכרים שם, מתברר, לרוב, שיש סיבות די טובות לנדיבות ליבם של אנשי־העסקים. או שהמוצרים מיושנים, או שהם מסוג ב'.

...– אבל במידה. העין ... די מהר (עיצוב ...).

נכון, פה ושם יש מציאות אמיתיות, אבל כדי לגלות אותן – צריך לעבור, וקשה.

כשיוצאים לרכוש בגדים במכירות סוף העונה צריך לזכור כמה כללים שלא מתחלפים עם האופנה – ואפשר להשתמש בהם שנה אחרי שנה. ראשית, לעולם אל תקנו בגד שאינכם צריכים, אפילו לא אם הוא נראה כמו מציאה גדולה. בגדים ונעלים אפשר אמנם לאגור בארון, אבל זוהי אגירה שאינה משתלמת. במחירים של היום רצוי לקנות כך שאפשר יהיה ללבוש את הבגד הנקנה לא רק בשלושת החודשים שעוד נותרו עד סוף הקיץ הנוכחי, אלא גם בקיץ הבא. לכן כדאי להתעלם מבגדים מסויימים שכבר "נגמרו" ומפריטים העשויים להיות מפתים במחיר, ולקנות את אלה שעדיין צפוי להם לפחות עוד קיץ טוב אחד.

אל תגעו בכתומים – בגדים כתומים, נעלים, ארנקים – אפילו אם הם מוצעים לכם בחצי חינם. אם פספסתם את עונת התפוז של קיץ זה, תשכחו ממנו – בכתום כבר לא כדאי להשקיע. הצבעים החיים והעליזים? לכו על אדום, צהוב, ירוק וכחול. נכון שהצבעים המטאליים שמתקרבים אלינו עכשיו הם הצבעים ה"מעושנים" -- אבל ישנם כמה צבעים עליזים שלא יעלמו כל־כך מהר.

כרגיל, ההשקעה הטובה באמת היא בלבן ובשחור, ולא רק בבגדי נשים. לבן ושחור מתאימים גם לגברים ולילדים, ולא נתעייף מהם אפילו בסוף אוקטובר. הג'ינס, בעיקר בכל גווני האפור־תכלת, גם הוא כבר איננו אופנה "סתם" אלא נהפך לקלאסיקה. יש להניח שבעתיד צפויים בו עוד חידושים רבים, אבל אם אתם הולכים על אריגים ללא הדפסים – תוכלו לקנות עכשיו וללבוש אותם בלי סוף.

צר או רחב, מה עדיף? ה"עתידניות" יקנו בגדים צמודים. זוהי נטיית האופנה לעתיד הקרוב מאוד, ללכת על בגדים יותר ויותר צמודים שמדגישים את הגיזרה. אבל גם חצאיות רחבות, שמלות בסגנון שק וטוניקות גדולות לא יעלמו כל־כך מהר.

בבגדי הגברים הנטייה דווקא הפוכה, והסיסמה היא "גדול זה יפה". אם אתם קונים כתונת, קנו אותה במידה אחת גדולה יותר ממה שאתם רגילים אליה, והוק זה טוב גם למכנסיים: אם יש להם קפלים למעלה, ואם הם קצת גדולים – מה טוב. מכווצים אותם לתוך החגורה.

המתניים הנשיים ישארו בחוץ לא רק עד תום קיץ 86' אלא גם בקיץ הבא. אז אין סיבה שלא לקנות חולציות ומערכות בשני חלקים שחושפות אותם הרבה או מעט.

זה גם הזמן לקנות בגדים יקרים שלא חשבתם אפילו להסתכל בהם בחורף, כמו בגדי עור, למשל. בחנויות המוכרות אותם יש עתה מיבחר גדול ומרשים של מקטורנים, חצאיות, חולצות, מכנסיים – לא רק לסתיו אלא גם בגדי עור קיציים בצבעים עליזים ועם מחשופים, מחוכונים ושמלות עור חושפות־כתפיים. התיירות האמריקניות לא הגיעו השנה, והחנויות – שהכינו בעבורן מלאי הגון – מצטרפות למכירות סוף העונה. הנחה של 20 אחוזים על בגד שמחירו הרגיל נע בין 200 ל־400 דולר – זו כבר הנחה רצינית.

איפה כדאי לקנות? שאלה שקשה להשיב עליה. ברשתות הגדולות, "המשביר לצרכן", "כלבו שלום", השק"ם ו"פולגת" המבחר גדול – וההנחה ניתנת על תג המחיר הקודם, כך שאתם יודעים בדיוק איזו הנחה אתם מקבלים. בחנויות ובבוטיקים ההנחה שונה ממקום למקום. יש ששומרים את תווית המחיר הקודם ומחשבים לפיו את הנחת סוף העונה, ויש שמצמידים תווית עם מחיר חדש – וקשה לאמוד בכמה מסתכמת ההנחה, אם היא קיימת בכלל.

מסיור בחנויות נראה שעתה פחות סוחרים "משחקים" במחירים מאשר בשנים עברו – והנטיה היא לשמור על כללי המסחר ההוגן. אבל אין אפשרות לבדוק זאת, אלא אם כן יחוקק חוק המטפל בעניין זה, כמו החוקים הקיימים בחו"ל. יש מדינות בהן ברור לגמרי כי אשר מודיע סוחר על מכירת סוף העונה או מכירת חיסול בהנחה מסויימת, ההנחה חייבת להיות אמיתית. מעבר לים יש גם פקחים הדואגים לבדוק את המחירים לפני ואחרי, והעונשים למי ש"משחק" – חמורים למדי. עד שלא יחוקק חוק כזה גם אצלנו, תמיד יהיו מי שיעבדו עלינו די בהצלחה עם שלטים מאירי־עיניים על "הנחות מדהימות" שאינן קיימות במציאות.

למי שרכש בגד או זוג נעליים במכירות סוף העונה, קשה בדרך־כלל לדעת אם באמת חסך עשרים אחוזים מהמחיר או יותר, אלא אם כן יטרח לעשות סקר־מחירים רציני במספר חנויות באיזורים שונים. הבדלי המחירים יכולים להתבטא בסכומים רציניים, הכסף הוא שלכם. לפני שתשקיעו אותו, כדאי לבדוק היכן וכיצד. ■

טכנאי שיניים, פתאום רופא

(המשך מעמוד 8)

תקנות רופאי השיניים המתוקנת קובעת כי כדי להתקבל לקורסים שיאפשרו השגת רישיון לרפואת-שיניים, יש להוכיח במיסמכים רישמיים את העיסוק בריפוי שיניים בארץ המוצא. אבל המחוקק הישראלי הרחום הביא בחשבון אפשרות של אובדן מסמכים בתלאות העלייה מארצות רחוקות ועויינות, וקבע כי הוועדה-המייעצת שימנה שר-הבריאות "רשאית - מהתוסף בהכשרתו של המבקש ובעיסוקו בריפוי שיניים בפועל, כעיסוקו העיקרי באופן ובהיקף של ממש, לפני 30 ביוני 1976 – להמליץ על בחינות מיון כניסה כתנאי לקבלתו לקורס."

אחרי המרפאים המוסמכים, בעלי הדיפלומות והתעודות הרישמיות, החלו להישלח לקורסים אנשים שהצליחו "להוכיח" איכשהו לוועדה-המייעצת על עיסוקם בריפוי שיניים בפועל; "הוכחה" טובה ונחשבת היא, למשל, אישור ממעבדת-שיניים המעיד על ביצוע עבודות של טכנאות-שיניים בהיקף של ממש.

אין טעם לשאול את "רופא-השיניים הראשי" קלמן, איך ייתכן להתחשב ב"הוכחות" שאינן אלא הוכחה לעבריינות מתמשכת על החוק: הוא הרי אמר ש"ועדת השירותים של הכנסת החליטה"; וחוץ מזה, קלמן אף הורה באוזני כי לדעתו, "לפעמים" (או "בהרבה מיקרים", כפי שגרס כעבור דקה) אישורי-ההוכחה הללו פשוט מפוברקים.

"אבא שלי היה דנטיסט, אז אני נולדתי אולי עם צבת ביד. אני עובד בלי רישיון. כל אלה שבקורס עובדים בלי רישיון. משרד-הבריאות יודע שאנחנו עובדים בלי רישיון"

מי אשם בהסתננות הבלתי-מתאימים (ובתוכם, כמובן, גם הרמאים ובעלי האישורים המפוברקים) לקורסים? לפי קלמן, הוועדה-המייעצת; בוועדה הזאת חברים איש משרד-הבריאות ושני נציגים של ההסתדרות לרפואת-שיניים (הר"ש) ולדברי קלמן, הרכב הוועדה נקבע כך מתוך הנחה ששני הנציגים של הר"ש יקפידו – ויחמירו – על כך שהמועמדים לקורסים יעמדו בקריטריונים החוקיים. "הם הפתיעו אותי בכך שהיו נורא בית-הילל, עד כדי כך שאני, כמיספר לא-מבוטל של מיקרים, מסרב את המלצותיהם".

אלא שקלמן לא הפעיל די את סמכותו: לקראת הקורס הרביעי באוניברסיטת תל-אביב התעוררו ספקות אצל חברי סגל בעניין כשירותם והתאמתם של חלק מהכלולים ברשימת המועמדים ששלח משרד-הבריאות; קלמן נענה לתביעה כי השמות ייבדקו ושני מרצים בכירים עברו על תיקי המועמדים וכתוצאה מכך נופו כמה שמות, של אנשים שלא עמדו בקריטריונים החוקיים.

הקורס הזה הסתיים אשתקד. לדברי ד"ר צבי [illegible], ממלא-מקום ראש בית-הספר לרפואת שיניים בתל-אביב, זה היה הקורס האחרון "כי מאגר האנשים העונים על הקריטריונים שנקבעו בחוק כדי להתקבל לקורסים כאלה – התרוקן".

ואילו בבר-אילן, למרות שמאגר העונים על הקריטריונים התרוקן (ולא ידוע על גל עלייה חדש שיכול לזקק לו תוספת של מרפאי-שיניים חוקיים [illegible]), נפתח קורס חדש ובו חמישים איש. אפילו קלמן מודה: "לכאורה, לא הלנו של

ההיטה". והקורס הזה אינו מתקיים באוניברסיטה העברית ולא באוניברסיטת תל-אביב, אלא דווקא באוניברסיטת בר-אילן. אמנם, אין בבר-אילן בית-ספר או פקולטה לרפואת-שיניים ואפילו לא בית-ספר או פקולטה לרפואה; אז מה: העיקר שיש שם פקולטה למדעי הטבע וכה מחלקה למדעי החי. זה מספיק. ומה עם הלימודים הקליניים? בר-אילן משתמשת במכון לרפואת-שיניים ברמת-גן.

המכון הזה, יש לדעת, שייך להסתדרות לרפואת שיניים: אותה הסתדרות ששני נציגיה בוועדה-המייעצת (ואין מדובר באותם שניים, אלא בנציגים המתחלפים מזמן לזמן), המהווים רוב, דווקא מקלים בקבלת מועמדים לקורס – למגינת ליבו של "רופא-השיניים הראשי" קלמן, שכה קיווה כי יחמירו. וקלמן? אה, קלמן: הוא נמנה עם המרצים בקורס בבר-אילן.

אין צורך לומר שקלמן אינו מרצה בבר-אילן בחינם, וגם ההסתדרות לרפואת-שיניים אינה מעמידה לרשות בר-אילן את המכון שלה ללא תמורה. אפילו אוניברסיטת בר-אילן עצמה אינה מציעה את שירותי ההשכלה שלה בהתנדבות, אלא גובה מכל חניך 8,000 (שמונת אלפים) דולר בקירוב. כל העניין הוא, אפוא, עסק די ריווחי לכל הנוגעים בדבר – אלא אם מביאים בחשבון את נקודת-המבט של המטופל; זה שיקבל טיפול מ"רופא-שיניים" בוגר בר-אילן, שלפחות שניים ממוריו ביקשו להתקבל לסגל של בית-הספר התל-אביבי והפקולטה הירושלמית – ונדחו. ואין צורך להזכיר, כי מנקודת-המבט של הפציינט יש להביא בחשבון מי ה"רופא", מה הרקע שלו ואיך השתחל לקורס.

פינחס אלעד אינו טכנאי-השיניים היחידי הנמנה עם חניכי הקורס בבר-אילן, ואינו הראשון בישראל העושה הסבה מטכנאות לרפואה. בפקולטה לרפואת-שיניים בירושלים, למשל, התפלאו לשמוע על מ' ע', שעבד בעבר במעבדת הפקולטה כטכנאי-שיניים והיה ל"רופא-שיניים" בתום שנתיים קורס של רפואת-שיניים מקוצרת למרפאים (באוניברסיטת תל-אביב) שאליו הצליח איכשהו להסתנן. בלא-מעט מעבדות-שיניים בארץ יודעים הטכנאים על חברים-למיקצוע העושים הסבה, בעזרת משרד-הבריאות, שתכתיר אותם – תמורת שמונת-אלפים דולר לגולגולת – לרופאים מורשים.

אומר מריוט הרשקו (השם בדוי, לבקשת האיש), טכנאי-שיניים תל-אביבי ותיק: "באו אלי חברה, טכנאים, והציעו לי ללכת לקורס (בבר-אילן). אם הם הולכים, מה עוצר אותי? אבל אני מתבייש מהבן שלי: הבן שלי הוא רופא-שיניים, דוקטור, שלמד שש שנים; אז אני אהיה 'דופא' ככה, צ'יק-צ'ק? אני מכיר איזה עשרה-חמש-עשרה טכנאים, או שהיה להם מעבדה, שנהיו ככה 'רופאים': פועלים שלי, כאלה שעירבבו אצלי גבס, נהיו צ'יק-צ'ק 'רופאי-שיניים'. במלים פשוטות: המיקצוע נהיה דרעק: כל אחד 'דופא'."

יוסף וייס, בן שבעים-וחמש, קיבל לפני שלוש שנים רישיון רופא-שיניים לאחר שעמד בבחינות הממשלתיות בתום אחד מהקורסים שהתקיימו באוניברסיטת תל-אביב. וייס לא היה זקוק לקורס כדי לעבוד באופן חוקי, כיוון שלפני-כן היה מרפא-שיניים בעל היתר כחוק. "יש הרבה מרומניה ששם הם היו טכנאים ופה עשו את הקורסים ונהיו רופאי-שיניים", הסביר לי בשיחת טלפון. "אני, גם שמה הייתי דנטיסט ופה אני מרפא. בשביל זה עשיתי את הקורס: לא הייתי מוכרח; רק בשביל הכבוד."

לפני עשרים-ושש שנה עלה לישראל, מבוקרשט, אורל מטיאש. הוא היה אז בן עשרים-וחמש. לאחר שירותו הצבאי (שקמיסט) נסע מטיאס לווינה. "שם היה קורס של מרפאי-שיניים לכאלה שעבדו כבר והיה להם ניסיון. אבא שלי היה דנטיסט (מרפא). אז אני נולדתי, אולי, עם צבת ביד." משרד-הבריאות אינו מכיר היום ולא הכיר אז בהסמכה הווינאית, מה שלא הפריע

(צילום: י.פ.פ.א.)

פרופ' דן מיכאלי: "אל תעשה שטויות".

למטיאס לעבוד בריפוי שיניים ללא רישיון (לא-מכבר חנך את הקליניקה החדשה שלו, בסימטת מבוא אריה 3 ברמת-גן: "שעות קבלה, לפי הזמנה בטלפון: 9–12, 5–7") ומה שלא הפריע למשרד-הבריאות לשלוח את מטיאס אל הקורס בבר-אילן – למרות שבפירוש לא לאנשים כמטיאס התכוון המחוקק.

"יש אצלנו בקורס אחד שעובד בארץ כבר עשרים-שלושים שנה בלי רישיון", סיפר מטיאס, "והוא צריך לעבור את הקורס כדי לקבל רישיון. גם אני עובד בלי רישיון. כל אלה שבקורס עובדים ללא רישיון בריפוי שיניים. משרד-הבריאות יודע שאנחנו עובדים בלי רישיון, ומס-הכנסה יודע ומס-ערך-מוסף יודע."

– שמעתי שבעצם היית פעם טכנאי-שיניים.

"אני אף פעם לא הייתי טכנאי. אני מתמצא [בעבודות מעבדה]. [אבל] יש כאלה שהיו, שהתחילו בתור טכנאי-שיניים, ראו שזה לא עסק ולמדו בקורסים."

– האם לומד איתך בקורס אדם ששמו צלו [שם בדוי], שהיה טכנאי-שיניים, פועל במעבדה של מריוט הרשקו?

"לא מכיר. דרך אגב, גם אני עבדתי אצל הרשקו..."

– סליחה?! אמרת שלא היית אף פעם טכנאי!

"עבדתי איזה שבועיים. בשבעים-ושלוש, בערך. הסתכלתי מה הולך. בתור רופא צריך לראות, להבין מה הולך במעבדה."

טכנאי-השיניים הרשקו, אגב, זוכר שמטיאס עבד אצלו לא שבועיים אלא כשנתיים.

ומה זוכר ד"ר משה קלמן? "רופא-השיניים הראשי", המרצה בקורס בבר-אילן (בנושאי רפואת-שיניים ציבורית, אתיקה, היסטוריה וגם – שימו לב – יהדות ברפואת-שיניים) עדיין מופתע לשמוע שהקורס בבר-אילן גדוש בטכנאי-שיניים אמביציוזיים.

"תן לי שם ואני אבדוק", מתנדב קלמן, "ואם זה נכון, הוא יעמוד למשפט. יכול להיות שמישהו רימה את הוועדה-המייעצת ואותי. החוק קובע שעל-מנת להתקבל לקורס אדם צריך להוכיח שעסק ברפואת שיניים בפועל כעיסוקו העיקרי באופן ובהיקף של ממש לפני שלושים ביוני שבעים-ושש. אם אתה אומר לי 'טכנאי שיניים', אני מבין שאתה מדבר על אדם שזה המיקצוע שלו; לפי מיטב ידיעתי, אין אנשים כאלה בקורסים. ואם אתה יודע, תמסור לי ואבדוק את זה."

– בבקשה: פינחס אלעד.

"אמרתי לך: בקשר אליו, תפנה למנכ"ל."

רשימה ראשונה בסידרה. בשבוע הבא – על קורס לרפואת-שיניים מקוצרת שקוצר עוד יותר, מאלף ושמונה-מאות שעות-לימוד לשישים; ועל מנכ"ל משרד-הבריאות שחס על הנכשלים הקשישים בקורס הקצר והעניק להם בכל זאת רישיון רופא-שיניים.

אבי רז

חיים ואוהבים

פסגת שלום בבית

מדי פעם אנו רבים עם אנשים שאיכפת לנו מהם. כיצד אנחנו מחזירים את העניינים לקדמותם? ישנן דרכים שונות לסיים מריבה, אחדות מוצלחות יותר, אחרות מוצלחות פחות. יש ביניהן מצחיקות, מגוחכות ואפילו מוזרות.

מוטקה שוכב במיטה עם התקף "דיסקוס" וכאבי־גב כה קשים עד כי אינו מסוגל לשרת את עצמו. הוא קורא לאשתו, ציפי, עם כל כוס מים שהוא מבקש להגיש אל פיו. בסופו של דבר מביאה ציפי פעמון קטן ומציבה אותו ליד מיטת הבעל כדי לחסוך ממנו את הצורך לקרוא לה בקול. במשך הימים הבאים נשמע קול הפעמון בבית תריסרי פעמים ביום.

חודשים מספר לאחר־מכן מוטקה הבריא, וחיי הנישואין חוזרים למהלכם התקין. יום אחד נופלת בינו לבין ציפי מריבה קשה, כה קשה עד שעם בוא הלילה נוטלת ציפי את כרה והולכת לישון על הספה בסלון. שעה ארוכה היא מסתובבת שם מצד אל צד, ואז נשמע קול פעמון האומר לה יותר מאשר יכלו מלים לומר: „בואי אלי, איני יכול להסתדר בלעדיך. אני זקוק לך". היא באה.

★

התפייסות, שלוש הערות בנושא:

1. קל יותר להתפייס אם אתם ישנים במיטה אחת, כפולה וצרה, מאשר בשתי מיטות.
2. קל יותר להתפייס על צלי־עגל ובקבוק יין מאשר על מקרוני ומי־סודה.
3. קל יותר להתפייס אם לא אמרת: „לא אסלח לך לעולם, עד יומי האחרון".

★

ישנה דרך בלתי־מושלמת המוצעת לבעל המבקש להשלים עם אשתו, דרך שכדאי לנסותה על אף שלא תמיד היא מצליחה. זוהי הדרך המשולבת של הזר והפתק. הזר: תריסר ורדים. הפתק: „את כמו קוץ בתחת – אבל מה לעשות ואני עדיין אוהב אותך".

לחברתי יש עצה טובה כיצד להתפייס עם הבעל כאשר הוא בא ומבקש סליחה, אבל את בכל זאת עדיין מרגישה פגועה. אומרים לו: „היום עדיין איני מסוגלת להשלים איתך. תן לי זמן להמשיך לכעוס עליך, ואת הפיוס נדחה ב־24 שעות". במשך היממה הנ"ל אינך מתנהגת כלפיו ברשעות אבל גם לא בחמימות, אך כעסך הולך ומתפוגג. ואז, ללא כל הקדמה והסבר, את ניגשת אליו ונושקת לו. רות. סוף.

תיבת דואר / אגרת ליל העלטה

בכתבתך "כדור במקום גלולה" במדור חיים ואוהבים (4.7.86), סיפרת שבניו־יורק גילו עלייה מתאומית במספר הלידות לאחר "ליל העלטה" המפורסם. ואכן, תשעה חודשים לאחר "ליל העלטה" פירסם ה"ניו־יורק טיימס" כתבה שכותרתה היתה: „תשעה חודשים לאחר ליל העלטה נרשמה עלייה במספר הלידות בבתי־חולים בניו־יורק"...

אולם ניתוח סטטיסטי שנעשה על־ידי שני סטטיסטיקאים בארה"ב (איזנמן וסבל, שביצעו את המחקר באוניברסיטת שיקאגו), הראה שלא היתה עלייה משמעותית כלל וכלל. הטעות העיתונאית נבעה מכך שיש בארה"ב מחזוריות שבועית של עליית במספר הלידות בימי שני ושלישי לעומת שבת וראשון.

הכתבים שדיווחו על העלייה מהיא – שגו. הם השוו את מספרי הלידות בימי ביקורם בבתי־החולים (שהיו ימים שני ושלישי) לעומת מספר הלידות ביום לפני ביקורם. הם לא הקפידו להשוות את המספרים המדווחים לעומת ימי שני־שלישי בשבועות קודמים. המחקר הסטטיסטי שחשף את האמת מאחורי סיפור תוצאות "ליל העלטה" הוצג בכנס סטטיסטיקאים ופורסם בעתונות הסטטיסטית.

פרופסור אילה כהן
הפקולטה להנדסת תעשייה וניהול
הטכניון, חיפה

הדרך שלי להתפייס עם הבעל ועדיין להישאר הצודקת:

אני: תביט, אנחנו לעולם לא נגמור עם זה, אז במקום להסתובב בבית במשך כל השבוע עם פרצוף חמוץ, מוטב שנפסיק עם זה ונשכח מכל העניין.
הוא: בסדר.
אני: אני רוצה לומר רק דבר אחד.
הוא: חשבתי שהחלטנו לשכוח מכל העניין.
אני: רק דבר אחד.
הוא: אני באמת חושב שאת צריכה להפסיק עם זה ולשתוק.
אני: מה שרציתי לומר הוא שאילו אתה היית הצודק ואני זו שטעתה, ולא להיפך – אתה לעולם לא היית אומר לי: בואי נשכח מכל העניין.

★

דרך לא רעה להתפייס היא לעשות סחר־מכר:

■ אם תסלחי לי, אני מבטיח ללכת אתך לבת־הדודה שלך/ לחברות שלך/ למסיבת המשרד שלך.
■ אם תסלח לי – למרות שאני עדיין לא מבינה בכלל מדוע אתה נפוח – אני מבטיחה לך לעשות את הדבר הראשון שתבקש עכשיו, בלי שאלות ובלי ויכוחים.
■ בוא נשלים כי הזמנתי את ההורים שלך לארוחת ערב, ואני־בחיים שלי לא הייתי בשום חוג דרמטי.
■ בואי נשלים כבר. או.קיי. את צודקת, תמיד את צודקת. ותעשי לי מסז' בגב.
■ תשמעי, אין לי כוח לריב אתך. תהיי מוכנה בשמונה. יוסקה ויעל מחכים לנו במסעדה ההיא שאת אוהבת.

★

התפייסות מהסרטים: היא כותבת בשפתון על המראה המשותפת בחדר האמבט: „טוב, אני מצטערת" או בקיצור: „סליחה". הוא: „תני לי את צרור המפתחות שלך. קחי מפתח חדש. המכונית בחוץ. צבע לבן. מתאים לשמלה שאני אוהב. את מטומטמת – אבל אני שבור עליך".

(בהשראת: גידית ויורסט)

קריירה באיטליה

מקום האירוע: מילאנו. קונגרס עתונאיות. בשיחה עם סילביה ברציה, סגנית־נשיא בנק ידוע (סיטיבנק), אשה שתחת ידה עוברים מדי יום מיליוני דולרים: „כ־50% מעובדות הבנק הן נשים, אבל לעמדות בכירות הגיעו פחות מאחוז אחד מהן. הייתי חייבת להתאמץ כפליים מהגבר כדי להגיע למה שהגעתי. אצלנו אין מקדמים נשים, בשל הדעה שאי־אפשר לסמוך עליהן בעמדות הכרעה – והרי הן כה מוטרדות ולא־מרוכזות בשל היותן בעלות משפחות...".

מעירה פריגה אוליברס, חתיכה לא־נורמלית העומדת בראש רשת "אשה בעולם הקריירה": „אבל בסקר שנערך על־ידי אחד הבנקים באיטליה הוכח כי כאשר נערך מכרז לתפקיד מסויים, 60% מהזוכות בו הן נשים, בשל היותן בעלות רמת השכלה גבוהה יותר. וכאשר מעלים אשה לתפקיד מנהלי בכיר, זה נעשה באיחור של 3־5 שנים, גם כאשר כישוריה זהים לכישורי הגברים".

תרומתה לשיחה של אמיליה פררי, נשיאת "איגוד נשים מנהלות" באיטליה: „כאשר נוסדנו לפני 25 שנה, היה זה נגד המסורת. מי שמע אז על אשה מנהלת? רוב הנשים המנהלות הגיעו לתפקידן שלא מתוך בחירה – זה קרה להן. אני, למשל, הגעתי להיות מנהלת בתוקף היותי היורשת היחידה של אבי".

כולן מסכמות שאשה בתפקיד בכיר זקוקה לכמות עצומה של אנרגיה – „כדי להיות אשה ולעשות קריירה".

נראה כי האיטלקים מאחרים בעשר שנים, לפחות, בנושא מעמד האשה. נושאים שכבר "נסגרו" ומתקבלים כמובנים מאליהם בארצות־הברית, הועלו על סדר היום באיטליה לפני מספר שנים בלבד. כוח העבודה הנשי באיטליה מונה 32%. חוסר עבודה בין הנשים שם מגיע ל־17.5%.

תמר אדיבר

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 8 ל־14 באוגוסט

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
היצירתיות שלכם בשיאה בימים אלה. צפויות בשורות טובות, אך ייתכנו גם ידיעות לא נכונות. לא כדאי לגלות לחברים מהעבודה סודות אישיים. השבוע אתם מיטיבים לבטא מחשבות, חלקן בתחום הרומנטי.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר) השבוע תיזמו לערוך קניות לעצמכם ולבית. [illegible] בת ובלבול שוררים באגף הרומנטי, [illegible] עלולים לפגוש טיפוסים מפוקפקים. [illegible] תר על שאיפתכם להשלים [illegible] פרוייקט כלשהו.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר) כדאי לכם לשמור על העניינים העסקיים בסוד. [illegible] אלה אתם מהווים מרכז לתשומת־לב, ומ־[illegible] מתנות רבות. עלולות לחיות אשליות [illegible] לנושאים הקשורים לבית, אך חיי החברה [illegible] שלו בשורות יצירתיים.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר) [illegible] מתמיכת הקרובים אליכם. זה הזמן [illegible] את הפרטים האחרונים בפרוייקט כלש־[illegible]. כדאי להימנע מעיסוק ברכילות, שימרו בסוד [illegible] ההתפתחויות כספיות חיוביות. מישהו אינו גלוי [illegible] עכשיו.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר) [illegible] חברתית, צפויים לכם זמנים משגעים. [illegible] להתרכב הרבה, וכמעט בטוח שיתחיל אי־[illegible]. בימים אלה כדאי להימנע מלהלוות לאח־[illegible] כסף. [illegible] כמו שאתם מבינים, אך אל תדברו [illegible] על עקרונות.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר) [illegible] אתכם דוחפים לכיוון הנכון בתחום המקצ־[illegible] – מוטב לשמוע בעצתם. עם זאת, אל תגלו [illegible] כל הקלפים. לא כדאי להניח למריבה קטנונית [illegible] לגרום לקרע ביחסים עם חבר. [illegible] באינטואיציה.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר) [illegible] אלה יושם הדגש על נסיעות, בעיקר לבי־[illegible] ותיקים. ההתפתחויות שבהכרת עשוי־[illegible] רומן חדש. בתחום הקריירה, יכול [illegible] לשנות תוכניות. קשרי חברות [illegible] עכשיו.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס) השמרו מפני מעורבות כספית עם חברים, אבל כדאי בהחלט להקדיש זמן לקריירה ולתכנון כס־פי. כוח המשיכה המינית שלכם מתחזק עכשיו מאוד. עלולות לצוץ בעיות עם ידידים, אבל שי־חות מעמיקות יעזרו.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל) הסובבים אתכם כנים ודואגים לכם, אולם אתם עלולים לפרש את כוונותיהם שלא כהלכה. לקרו־בי משפחה עשוייה לחיות השבוע חשיבות גדולה במיוחד. בתחום הרומנטי – מוטב להניח את כל הקלפים על השולחן.

שור (20 באפריל עד 20 במאי) אתם שקועים מאוד בעבודתכם בימים אלה, ויש לכם משמעת־עבודה מצויינת. שימו את הדגש על יעילות, ואל תניחו לאחרים להסיח את דעתכם בהצעות מפוקפקות. עסקים ובילויים משתלבים השבוע יחד יפה מאוד.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני) בתחום הרומנטי – אחדים מגלים כלפיכם חיבה ומחוייבות. אל תניחו לנטייתכם לשנות [illegible] לקלקל בילויים נעימים. יש לכם עכשיו רעיונות מבריקים, אבל אתם עלולים להחמיץ פרטים חשובים.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי) השבוע הדבו ודאי לעסוק בשיפוצים ובמלאכות עשה־זאת־בעצמך. זה זמן טוב להזמין אליכם אורחים. בתחום היחסים עלול להיות חוסר ודאות ומיסתורין. יתכן שעתה הצליחו לסיים עבודה על פרוייקט שהתחלתם בו לפני זמן מה.

פנטהאוז

יואל לב

מתנת־הפתעה

הגברת שנכנסה לבניין אף לא נאלצה ללחוץ על כפתור האינטרקום. הדלת הראשית היתה פתוחה. כך יכלה להפוך את ההפתעה למושלמת.

צעירה מרשימה בתחילת שנות ה־20 שלה, בעלת [illegible] מסובבי־ראשי־גברים, חמוקים בולטים, [illegible] במלצת "טי" מיניאטורית, הדוקה. ג'ינס [illegible], מתניים דקים, שיער בהיר, גולש. עיניים [illegible] שבמבט ראשון נראות יפות, ורק במבט השני [illegible] לראות בהן את הכסילות השלווה של גבירתן. [illegible] כאילו צללת למימיו של אגם לחפש קונכייה [illegible] וכל מה שהעלית לבסוף היה... נעל ישנה.

[illegible] יומיים צילצלו אליה. קול של גבר הודיע [illegible] היא מוזמנת אל הבית המשותף ביום שלישי בעשר [illegible], קומה שישית. עליה לבקש את מר יצחק רבינוב.

[illegible] מקצועה, כפי שהוא מוגדר ב"דפי־זהב": מסאז'יסטית. ההפתעה מעוררת ציפיות, אולי מוגזמות, [illegible] לכישוריה המקצועיים. בטלפון סוכם שתקבל 100 דולר, ועכשיו היא עולה במעלית לקומה השישית כדי להרוויח את כספה בכבוד.

אותה שעה ישבו כמה מידידיו של רבינוב במשרד הפרקליטים שלהם והכינונו לעשר וחצי כדי לטלפן ולשאול את בעל הבית איך היה הטיפול. זוהי מתנת יום ההולדת שלהם. רבינוב היום בן 45. הם יושבים דרוכים, משעשעים את עצמם בתאורים ציוריים על המתרחש בפגישה בין רבינוב למסאז'יסטית.

בחור מרובע, הרבינוב הזה. גבר של אשה אחת, והאשה - אשתו - שולטת בו ביד ברזל. הוא אפילו אינו טורח להסתיר זאת, מקבל את הדין במין הכנעה הגורמת לידידיו להסמיק מזעם.

★

ישבו צוחקים. פגרת בתי־המשפט הפכה את המשרד למועדון עליו בו הם מבלים מחצית היום בהכנת תיקים, שעשועים ושיחות על גברים ונשים. שעשעו את עצמם בתאור היחסים שבין רבינוב לאשתו. לא חסכו בפרטים. לי"א, הצעיר מביניהם, הזכירו היחסים שבין רבינוב לאשתו קטע מאחד מספרי דסמונד מוריס (בעל "הקוף העירום"): תיאור של רומן אהבים בין קיפוד אירופי שעיר־זנב ובין קיפודת־עצים אמריקנית.

„הקיפוד האירופי חיזר אחר האמריקנית, והגברת הזו – לא רק שנענתה לו אלא אפילו סידרה את קוציה בתנוחה מינית מזמינה. הצרה היתה: שסידור הקוצים שלה היה שונה מסידור הקוצים שלו, ולכן נהפך המיפגש ביניהם לחוויה מכאיבה מאוד. גם רבינוב ואשתו", סיים הבחור לקול צחוקם של חבריו, „למרות שאינם מתאימים זה לזו, חוזרים שוב ושוב על החוויה המכאיבה הזו בעקשנות ראוייה לשבח".

כדי שההפתעה תהיה מושלמת בחרו את יום ג', אז יוצאת הגברת רבינוב מביתה למיפגש קפה של בוקר עם ידידותיה. רבינוב עצמו קיבל חופשת חג ואמור היה לפתוח ל"מתנה שלו" את דלת הדירה כשהוא נמצא בה לבדו. „סוף־סוף יזכה לפגוש קיפודה עם סידור קוצים מתאים. מגיע לו, למסכן".

מעשה שטן, והמסאז'יסטית פגשה בפתח הדירה דווקא בקוציה הסומרים של הגברת רבינוב שסקרה אותה בחשדנות, חלפה על פני חיטוביה והבליטות שלא עשו עליה רושם מיוחד וניסתה להבין איזו סחורה, לכל־הרוחות, הגברת הזו מתכוונת למכור.

המסאז'יסטית הוציאה מארנקה פתק מגולגל ושאלה: „כאן גר יצחק רבינוב?"

„מי רוצה אותו?" שאלה הרעייה בלא לענות לשאלה, מהדקת לגופה הרחב את החלוק הדהוי.

„הוא הזמין אותי", אמרה המסאז'יסטית בקול המביע הכרת ערך עצמית.

„מי הזמין אותך?"

„הנה כאן, כתוב – יצחק רבינוב. לבוא בשעה 10.00. גברת, אני לא מבינה מה הבעיה?", שאלה הצעירה, ותוך־כדי כך התחילה לתפוס שבעצם אולי יש כאן בעייה, אפילו מסובכת מכדי שהאשה הדהוייה שניצבה מולה תוכל להסביר את פשרה מבלי להתנפל עליה בחמת־זעם רצחנית.

„מי את, אם מותר לדעת?"

המסאז'יסטית נקבה בשמה.

„את מוכירה, או מה?"

„מסאז'יסטית".

אותו רגע חשה כאילו הטילה פצצה בפתח הבית. האשה שמולה כמעט התמוטטה. לגביה, המקצוע הזה והמקצוע העתיק ביותר בעולם אינם רק חופפים, אלא זהים. לחשוב שהבעל שלה, האפס, הנמושה, הגבר הזה שבקושי מצליח... מעז להזמין מסאז'יסטית אליהם הביתה ביום שלישי, היום היחידי בשבוע שבו היא אמורה להיעדר מהבית...

„ ...יצחק – בוא הנה, מיד!".

דלת פנימית נפתחה לאט ובזהירות, ומתוכה נשלח חוטם ורוד כמו חוטמו של עכבר לבן, רחרחני, כדי לברר מה קרה, כאילו בעליו הוא עיוור וחרש שחוטמו משמש לו עיניים ואוזניים גם יחד. מיד אחרי־כן שכה הדלת ונסגרה. עוד רגע והגברת רבינוב פסעה פנימה בצעדים כבדים, קורעת את דלת חדר השינה, שולפת משם משהו -- ספק אדם ספק בעל־חי מבועת -- ומציבה אותו מול המסאז'יסטית בעימות אילם, אכזרי.

רבינוב ניצב בין המקצוענית המחוטבת לבין אשתו הקודרת שפניה דמו עכשיו לפני קרנף, כבדים, גסים, שולחים קדימה מבטים דוקרניים, כמו קרן חדה.

★

הוא לא מבין מה רוצים ממנו. החיים שלו לא... הרי מעולם לא העז להסתכן כך, אפילו לא במחשבה. מה שיש לו מספיק לו. אין לו תאוות מיוחדות, שום חלומות גדולים. אפילו את יום ההולדת הארור שכח לגמרי. ופתאום...

הוא לא מבין, ואשתו לא סולחת. בעיניה נהפך הגבר המבוהל למעין דון־ז'ואן מפלצי שהעז „לחלל את הקן המשפחתי ולהביא הביתה איזו... איזו...". אחרי־כן אמרה לגליה: „לעולם לא אחיה איתו יותר. חשבתי שהתחתנתי עם גבר הגון. לעשות לי דבר כזה – ועוד ביום ההולדת שלו...". הדמעות זלגו על פניה וגסים בלי שתרגיש בהן.

שבוע לאחר מכן הגישה בקשה לגט. לא עזרו הידידים שבאו ונשבעו כי זה היה שעשוע גברי, מתנה ליום ההולדת. לא עזר כלום: „שייקח הדון־ז'ואן־דה־לה־שמאטע' הזה את הסמרטוטים שלו ויעוף מיד מהבית".

השינוי שחל ברבינוב לאחר־מכן היה מדהים. מאז שעזב את הבית כאילו חזר אליו בטחונו העצמי. נדמה היה שלא רק החליפות שלו השתפרו, נתפרו היטב, גוהצו, אפילו פניו כאילו עברו גיהוץ, נהפכו לגבריים יותר. יש לו כבר ידידה קבועה, צעירה, ולחבריו הוא זוכר את „מתנת היום־הולדת" ששלחו לו כמתנה היפה ביותר שקיבל בחייו.

„סוף־סוף מצא קיפודה עם סידור קוצים שמתאים לו", הם אומרים אחד לשני בחיוך.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

... גבעתיים "הרצליה"
נפגשים להוג את חצי היובל
ביום 16 לאוגוסט בערב.
להודיע את כתובותיהם: ד"ר הלוי סגל, רחוב יהלום 18, רמת־גן.

מחפשים למוסד רפואי בתל־אביב
נהגת
בעלת רשיון נהיגה, השכלה תיכונית ויהגוילטת בשפה העברית.
לפנות: ת"א, ת.ד. 4198 עבור 3614

השר מ. שפירא מציג 3 תנאים להצטרפות לקואליציה

השותפים העיקריים הבאים בחשבון לקואליציה מצומצמת עם מפא"י - הפועל המזרחי והפרוגרסיבים - קבעו את עמדתם העקרונית להשתתפות בממשלה החדשה.

הם לא חיכו ליוזמה של מפא"י, אשר כנראה תבוא אך ורק אחרי סיכום ופרסום התוצאות של הבחירות וחלוקת המנדטים, והודיעו ברבים את תנאיהם.

שר הפנים ומנהיג הפועל המזרחי מר משה שפירא רמז בשיחה מיוחדת עם סופר "מעריב" ב. קורלניק, כי מפלגתו תסכים להיכנס לממשלה החדשה רק אם יוספקו התביעות אשר אי מילויין גרם לפני מחצית השנה להתפוררות הקואליציה הנוכחית.

ואלה שלושת התנאים, כפי שנוסחו ע"י מר משה שפירא:

א) שיוסרו כל אותם הגורמים שהביאו לידי משבר בקואליציה הקודמת ולנפילתה של הממשלה, ז.א. שהעולים החדשים יוכלו לחיות כרצונם ויוכלו לחנך את בניהם בהתאם להכרתם הדתית.

ב) שיובטחו חיי הדת במדינה.

ג) שהמיעוט יקבל את זכויותיו לפי כוחו ומעמדו.

אומדן חלוקת 120 המקומות בכנסת

	היום	הכנסת שיוצאת
		הקואליציה
מפא"י	45—46	46
פועל מזרחי	8—9	6
מזרחי	1—2	4
פועלי אגו"י	2	3
אגודת ישראל	2	3
פרוגרסיבים	4	5
ספרדים	—	4
ערבים	4—5	2
ויצ"ו	—	1
	66—70	74
		הימין
כלליים	19	7
ספרדים כלליים	2	—
חרות	8	14
תימנים	1—..	1
לח"י	—	1
	30—..	23
		השמאל
מפ"ם	15—..	19
קומוניסטים	4—5	4
	19—..	23

תופחת מנת הביצים

רק ארבע ביצים יחולקו השבוע לנפש במסגרת המנה הרשמית.

בשבועות האחרונים חולקו בקביעות חמש ביצים לנפש לשבוע. מבחינה משקית לא היתה הצדקה לחלוקה בהיקף זה בגלל פיחות ההטלה במשקי העופות ונתגלו איחורים מתמידים בחלוקת הביצים.

השבוע הוחלט להפחית את המנה ויש חשש שבעתיד הקרוב תופחת המנה עוד יותר.

„ציד מכשפות" בקבוצי מפ"ם

הגילוי של קולות קומוניסטיים בקבוצי „השומר הצעיר" ובקבוץ המאוחד בבחירות לכנסת עורר תסיסה רבה בקבוצים אלה.

נוסף לגירושים של המצביעים הקומוניסטיים מכמה קיבוצים החל עתה בקבוצי מפ"ם „ציד מכשפות" בנוסח אמריקאי אחרי אנשי מק"י בלתי ידועים. פעולה זו כרוכה בבילוש אחר חשודים, בחקירת הספרים הנקראים באחרונה ע"י החשודים וכו'.

ד"ר גולדמן יהיה נשיא הקונגרס הציוני

על בחירתו של ד"ר נחום גולדמן, יו"ר הנהלת הסוכנות באמריקה, לנשיא הקונגרס הציוני הכ"ג, הוחלט בישיבת הנהלת הסוכנות.

ד"ר גולדמן ינהל את ישיבות הקונגרס בעזרת נשיאות בת 12 איש, שתורכב מ-4 נציגי מפא"י, 3 ציונים כלליים, 2 – מזרחי והפועל המזרחי, 2 – מפ"ם, 1 – הצה"ר־חרות.

העובדים יקבלו תוספת לירה

תוך יומיים ייחתם ההסכם בין ההסתדרות והתעשיינים על תוספת יוקר חדשה לחדשים 15 יולי – 15 באוקטובר – נמסר לנו מחוגי הועד הפועל של ההסתדרות.

לפי החישובים של אינדקס היוקר תתבטא התוספת החדשה לעובדים בלירה אחת.

ליץ

(מ.מ.) באחת משכונותיה של תל אביב החל לפעול „ליץ" החומר לו לצון על חשבון תושבי המקום. מרי בוקר ובוקר, עם הנץ החמה, הוא מופיע במקום וצווחה גדולה בפיו - „קרחו". לשמע הצעקה עוזבים דיירי הסביבה את מיטותיהם כשהם לבושים פיג'מות והמעט שהספיקו לשים על גופם - והם מתרוצצים אנה ואנה כדי למצוא את עגלת הקרח.

וכשהם מעלים חרס בידם, הם שבים לבתיהם, רוגזים ומאוכזבים, כשה„ליץ" המוסתר נהנה מ„הצלחתו" השטנית.

ההעלאה במחירי „דן" בשבוע הבא

מחירי נסיעה גבוהים יותר בכמה מקוי „דן" ייכנסו לתוקפם כנראה בראשית השבוע הבא – מוסרים לנו מחוגי משרד התחבורה. הסכם על כך הושג בראשית השבוע בין שר התחבורה לבין נציגי „דן".

לפי ההסכם יועלו מחירי „דן" בתוככי תל אביב, בהתאם להחלטת מועצת העיריה, ב-5 פרוטות בקוים הארוכים של 4-5; כלומר מחיר הנסיעה בקוים אלה יהיה 20 פרוטה במקום 15 פרוטה כעת. לעומת זה יישאר המחיר של 15 פר' בנסיעות הקצרות בקוים אלה. כן תהיה העלאה ב-5 פרוטה בתעריף לילה. לפי החישובים של הוערה העירונית שהמליצה בפני מועצת עירית ת"א על העלאה זו יתבטא הדבר בתוספת של 7 אחוזים למחירי „דן".

פאוזי ביי מספיד את ז'בוטינסקי

רצה המקרה חכר ז'בוטינסקי הועלה במועצת הבטחון ביום השנה למותו, ע"י נציג מצרים פאוזי ביי, שאגב נאומו על ענין הסואץ הפך את ז'בוטינסקי לצירני מינימאליסטי.

פאוזי ביי קרא בהתרגשות:

„חלפו עברו הימים בהם אמר ז'בוטינסקי שאפשר להפוך את ארץ־ישראל למדינה ישראלית מבלי לנשל אף ערבי אחד. היום, אמר פאוזי ביי, מבצעים את תכנית גורדאו אשר תבע עליה המונית של מיליונים ואשר אמר כי ארץ ישראל כמדינה ישראלית צריכה להכליל ללא כל ספק גם את עבר הירדן".

ישראל מוכנה למו"מ על מי הירדן

ממשלת ישראל הודיעה לוועדת שביתת הנשק הישראלית־ירדנית ולממשלות ארה"ב ובריטניה, שהיא מוכנה לשאת ולתת עם ממשלת הירדן בקשר לחלוקת מי הירדן.

כזכור הגישה הירדן תלונה למועצת הבטחון שישראל צמצמה במידה ניכרת את זרם מי הירדן הדרומית מרגניה וגרמה על ידי כך נזק לחקלאות הירדנית. האיכרים הירדניים בעמק הירדן נוהגים לשאוב את מי הנהר לצרכי השקאה, אולם השנה לא זו בלבד שהכמות פחתה במידה ניכרת, אלא שגם אחוז המלח במים גבוה הרבה יותר.

מתאבד מקורי

תושב קטמון, בן 29, בחר אמש דרך מקורית ביותר להתאבדות. הוא ניסה לרוץ לעבר הקוים הערביים בהר־ציון מתוך תקוה שיירו בו, אולם השומר הישראלי שהיה במקום עצר אותו.

הודעה לצבור הנוסעים
לרגל המחסור החמור בבלי רכב, צמיגים וחלקי חלוף נאלצים אנו לצערנו להפסיק את שרות האוטובוסים במוצאי שבת זה.
קואופרטיב 4561
„אגד" בע"מ

שתי בנות צעירות
גומרי קורס, מעוניינות בעבודת הנהלת חשבונות, כתור מתחילות בירושלים.
לפנות: ת. ד. 726, ירושלים עבור „בנות"

איזו בחורה נאה ודתית עד גיל 30 מוכנה להכיר לשם נשואין בחור בן 36, מסודר היטב במקצוע אקדמאי
לכתוב: ת"א, ת.ד. 4498 עבור „סימן יוכי"

למטרת נשואין
בחור, 28, אשכנזי בעל משרה ודירה, קומה, משכיל וסימפטי, מעוניין בבת זוג בגיל 18—25 מכל העדות.
לפנות: ת. ד. 4198 ת"א עבור „איתן"

חשובה ד"ר פוחרוביץ
משרד „רינגל" ...
רחוב נחלת בנימין 82, ת"א
בעל הנסיון הרב בחוץ לארץ ובארץ. מאות זוגות חיים מאושרים בזכותו. נסה גם אתה מזלך בבקשה אצלו. שעות הקבלה: 10—2, 6—10 בערב.

חצי חדר מרוהט להשכיר לבחור
לפנות: מיום א' 5.8.51 משעה 5—8 אחה"צ לבראונשטיין, רח' הגנים 44, חולון.

חבר קיבוץ
מעונין בחדר בחיפה או בסביבה
לפנות: לגוהרם גרינשטיין חיפה, בית הרפמן 22 עבור ש. א.

אסתר רחמני — ד"ר משה צביק
ירושלים — רמת־גן
מאורשים
ט"ו באב, תשי"א

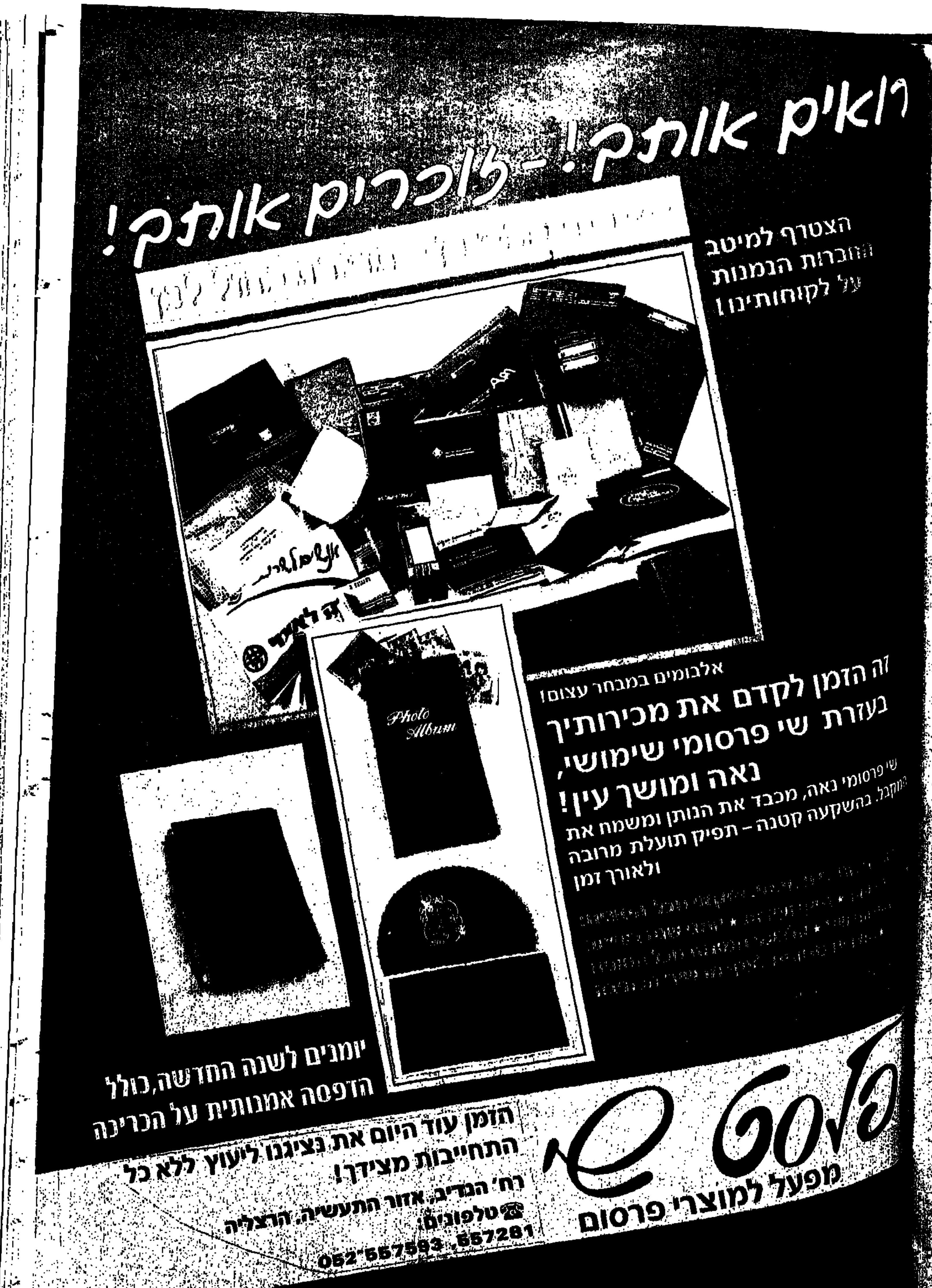

סוף העונה

במשביר לצרכן
10.8.–15.8.86

ובחנות St Michael בקניון

החל מ-
20% הנחה אמיתית
על המבחר הגדול והעשיר של הלבשת והנעלת קיץ 1986

St Michael מכל מוצרי היוקרה Marks & Spencer

לשבוע בלבד
שמלות
כל המגוון
25% הנחה
מכנסי נשים
כל המגוון
30% הנחה

מצעי מיטה הצבעוניים של כיתן
מצעי מיטה לנוער ולתינוקות בהדפסת סדרות טלוויזיה
20% הנחה

הצעה מיוחדת
חולצות מודפסות
דלתא
לילדים גודל 4-8 רק 4.59 ש"ח
גודל 10-14 רק 4.99 ש"ח
לגברים רק 10.74 ש"ח
מגבת-אמבט "פומה"
גודל 68/127
רק 19.99 במקום 37.27

חיית השבוע
Keep it Cool
צידניות רכות "טרמוס"
גדולה 17 ש"ח
קטנה 13 ש"ח
עד אזילת המלאי

מבצע טלוויזיות "פיליפס" 14" ב-6 תשלומים
PHILIPS
פרסום הרשת

מיל"ה – המכללה לקריאה מהירה
22 שנות נסיון ★ 30 אלף תלמידים ★ פיקוח אקדמי

קריאה מהירה – ללימודים, לעבודה ו...לפנאי

העומס המוטל עלינו היום - בלימודים ובעבודה, גורם לנו להיות לחוצים. כולם מכירים את תופעת „לא הספקתי" או במילים אחרות: „אינני מתגבר על החומר". איננו מספיקים בלימודים, איננו מספיקים בעבודה, התוצאה: אנו מתפקדים פחות טוב. יתרה מזאת, כבר שכחנו את הטעם המתוק של שעות הפנאי, להיות חופשי ופנוי ובלי מחשבות מטרידות. מי עוד זוכר את ההרגשה?

קריאה מהירה באה בדיוק בשביל לפתור בעיות אלה.

בלימודים

אנו קוראים בדרך כלל כ-1½ עמוד בדקה, אולם טכניקת הקריאה המהירה מלמדת את עינינו ומוחנו לתפקד טוב יותר. אנו מסוגלים להגיע, מסתבר, למהירות קריאה הגבוהה פי שניים, פי שלושה ויותר מכך. אחדים מבוגרי הקורסים לקריאה מהירה קוראים היום 10 עמודים(!) בדקה.

מתברר גם, כי הקריאה המהירה משפרת מאוד את רמת ההבנה של החומר וזכירתו. כך ניתן להתגבר על כמויות עצומות של חומר כתוב ללא קושי. להתכונן ביעילות ובמהירות לבחינות, לגמוע כמויות ענק של חומר ביבליוגרפי; להיות מוכן וערוך בלימודים וגם, למרבה ההפתעה, לגלות כי נשאר זמן פנוי ליהנות - ובלי נקיפות מצפון.

בעבודה

בימינו, כל מי ששואף להתקדם ולהצליח בעבודתו, חייב להקדיש שעות ארוכות לקריאה. בכירים מקדישים עד כ-6 שעות ביום לקריאה! אולם כיצד קוראים? כיצד מבדילים בין טפל ועיקר? כיצד קוראים ביעילות? כיצד מבינים וזוכרים טוב יותר? ובקיצור, כיצד מספיקים יותר בעבודה, עם תוצאות טובות יותר וגם נהנים משעות של פנאי לאחר העבודה?

ד"ר עמיר גרלמן מתל-אביב כותב: „שינוי מהפכני ומהותי מדהים בקליטת האינפורמציה הכתובה הנדרשת לעבודתי, עיסוקי האחרים וכתיבתי הפובליציסטית".

ואמנם מספר עצום של משפטנים, מהנדסים, מנהלים שיפר ללא הכר את הרגלי עבודתו ואת התוצאות המושגות.

קריאה מהירה, מאפשרת להתכונן ביעילות לפגישות חשובות. לסרוק במהירות חומר רב תוך כדי פגישות, לחסל פיגורים בעבודה, להרחיב את הידע ולזכור טוב יותר. קצב העבודה של ימינו מחייב אותנו להיעזר בקריאה מהירה. אם זמן הוא כסף, כמאמר האמריקאים, (אגב, קוראים מהירים מושבעים) הרי שקריאה מהירה היא גם כלכלית ביותר.

יש לך פנאי?

מי שסובל מחוסר פנאי וזמנו דחוק, כל השואף לשפר ללא הכר את השגיו בלימודים ובעבודה, קורס קריאה מהירה הוא בדיוק בשבילו. כדאי מאוד להקדיש פעמיים בשבוע (9 פגישות) לקריאה מהירה. אפשר, מסתבר, לשפר במאד את ההשגים בלימודים ובעבודה וגם... לגלות מחדש את שעות הפנאי.

יצחק סיטי – מנהל מכון מיל"ה

קריאה מהירה באה למקום עבודתך

קורסים מיוחדים רבים נערכים לאחרונה על פי הזמנה מיוחדת במוסדות ובמפעלים עצמם, בין השאר לבכירים ולמהנדסים בכלרד (קורס שני לאחר הצלחת הראשון) לקציני צה"ל, לקציני משטרה, לעובדי בנק דיסקונט ולאחרים. הבוגרים טוענים כי השיפור באיכות הקריאה הוא מיידי. אחד מהם מספר כי את עיתון יום ו' הוא מסיים בחצי מן הזמן – ובאותה רמת הבנה. מנהלי מח' הדרכה אומרים: יש מאבק על מקום בקורס... הם מרוצים מהתוצאות ומתכננים קורסים נוספים.

מפעלים, מוסדות, קיבוצים, ואחרים המעוניינים גם הם לשפר את יכולת הקריאה, ההבנה והתפוקה של אנשיהם יפנו אל סרה, הממונה על הקורסים, בטלפון: 03-916185, 03-912093 בערב: 03-914858, והקורס יגיע אליהם.

„קריאה מהירה" – בכל רחבי הארץ!

בתל-אביב: בית ציוני אמריקה, אבן גבירול 26	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 5 בערב
בירושלים: בבית מיטשל, סוקולוב 15	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 7 בערב
בחיפה: בבית ארדשטיין, י.ל. פרץ 20	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 7 בערב
בקרית-חיים (מזרחית): בבית ההסתדרות, שרת 75	ביום ב' 11.8 וביום ה' 14.8 בשעה 7 בערב
בהרצליה: בבי"ס התיכון, הרב קוק 30	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 7 בערב
בכפר-סבא: בחטיב"ב ע"ש אלון	ביום ב' 11.8 וביום ה' 14.8 בשעה 5 בערב
ברחובות: בבית החמישה, גולדברג 6	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 7 בערב
בפתח-תקוה: בבית נסע, נורדוי 30	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 7 בערב
בראשל"צ: בבית יד לבנים, אחד העם 20	ביום ב' 11.8 וביום ד' 13.8 בשעה 5 בערב
בנתניה: בית ליגת נשים, מקדונלד 5	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 7 בערב
ברמת-גן: בבית התרבות, קריניצי 6	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 7 בערב
בבאר-שבע: מתנ"ס ע"ש לוין – מרכז גילת שכונה ד'	ביום ב' 11.8 וביום ה' 14.8 בשעה 5 בערב
בקרית אונו: מרכז קהילתי, צה"ל 104	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 5 בערב
באשקלון: מתנ"ס וולובלג, רח' גרוסר 15 ע"י תחנת אגד	ביום ב' 11.8 וביום ה' 14.8 בשעה 7 בערב
גבעתיים: מועצת פועלי גבעתיים, וייצמן 18	ביום ב' 11.8 וביום ה' 14.8 בשעה 7 בערב
חדרה: המכללה האזורית שכונת רמביה	ביום א' 10.8 וביום ד' 13.8 בשעה 5 בערב

להרשמה ולקבלת ציוד לימודי הקדם ובוא 30 דקות לפני פתיחת הקורס. שכר הלימוד למשתתף 147 שקלים חדשים. לפרטים נוספים 03-916185.

בית המזגן
כל סוגי המזגנים תחת קורת גג אחת
★ יעוץ ★ מכירה
★ התקנה ★ שירות

תדיראן — אמקור — אלקטרה

שרות תיקונים מידי

- אספקה מידית
- הנחות גדולות למשלמים במזומן
- תנאי תשלום, עד 6 תש'.
- מחירים ללא תחרות

מבצע! הובלה חינם

מבצעים מיוחדים לועדי עובדים ומוסדות.

רשימת סניפים:
סניף ת"א — אבן גבירול 31, טל. 292313
סניף חולון — סוקולב 110, טל. 881856
סניף ר"ג — כצנלסון 113, טל. 731152
סניף ראשל"צ — פינסקר 4, טל. 996197
סניף חדרה — הרברט סמואל 103, טל. 063-26747
סניף נתניה — הרצל 39, טל. 053-27908
סניף ירושלים — הגידם 1, טל. 02-233707
סניף רעננה — אחוזה 102 (בפסז'), טל. 052-455166, 052-22939

3 שנות אחריות